

**Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická**

**DIPLOMOVÁ PRÁCE
ŽALOBA NA NEPLATNOST AKTU EU**

Lukáš Bucháček

Plzeň 2024

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Lukáš BUCHÁČEK**
Osobní číslo: **R19M0038P**
Studijní program: **M0421A220004 Právo a právní věda**
Téma práce: **Žaloba na neplatnost aktu EU**
Zadávací katedra: **Katedra ústavního a evropského práva**

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Vymezení institutu
3. Aktivní a pasivní legitimace
4. Další podmínky přípustnosti žaloby
5. Průběh řízení
6. Důsledky rozhodnutí ve věci žaloby na neplatnost
7. Závěr

Rozsah diplomové práce:

Rozsah grafických prací:

Forma zpracování diplomové práce: **elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- ARNULL, Anthony a Damian CHALMERS, ed. The Oxford handbook of European Union law. Oxford: Oxford University Press, 2015. ISBN 97801996726476.
- ADAM, Christian, BAUER, Michael, HARTLAPP, Miriam. It's Not Always about Winning: Domestic Politics and Legal Success in EU Annulment Litigation. *JCMS Journal of Common Market Studies*, 2014, 53(2).
- CRAIG, Paul; DE BÚRCA, Gráinne. EU law: texts, cases and materials. 7th edition. Oxford : Oxford University Press, 2020. ISBN 978019788566471
- CRAIG, P. P. EU administrative law. Third edition. Oxford: Oxford University Press, 2018. ISBN 9780198831655.
- ELIANTONIO, Mariolina. Private Parties and the Annulment Procedure: Can the Gap In the European System of Judicial Protection Be Closed? *Journal of Politics and Law*, 2010, 3(2), s. 121-133
- KELLERBAUER, Manuel, Marcus KLAMERT a Jonathan TOMKIN, ed. The EU treaties and the charter of fundamental rights: a commentary. Oxford: Oxford University Press, 2019, ISBN 978019787945671.
- LENAERTS, Koenraad, Ignace MASELIS, Kathleen GUTMAN a Janek Tomasz NOWAK. EU procedural law. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press, 2014., ISBN 0198707339.
- Mastroianni, Roberto. ACCESS OF INDIVIDUALS TO THE EUROPEAN COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN UNION UNDER THE NEW TEXT OF ARTICLE 263, PARA 4, TFEU. *Rivista italiana di diritto pubblico comunitario*. 2014, 24(5), s. 923-948.
- Miettinen, S. (2016). Annulment in action: How does the Court of Justice of the European Union explain maintaining the legal effects of annulled instruments? *Finnish yearbook of international law*, 23 (2012-2013) .
- SLADIČ, Jorg. Rules on Procedural Time-limits for Initiating an Action for Annulment before the Court of Justice of the EU: Less Known Questions of Admissibility. *The Law and Practice of International Courts and Tribunals*. 2016, 15(1), s. 152-170.
- SOMSSICH, R. A la recherche du temps perdu ? the recent case law of the Court of Justice of the European Union on the calculation of time-limits when lodging an action for annulment. *European Law Reporter*. 2013, č. 11-12, s. 323-331.
- Syllová, Pítrová, Paldusová a kol. Lisabonská smlouva. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, ISBN 978-80-7400-339-4
- TOMÁŠEK, Michal, ŠMEJKAL, Václav, a kol. Smlouva o fungování EU. Smlouva o EU. Listina základních práv EU. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022
- VOMÁČKA, V. Preliminary reference on the validity of EU acts: a modest guide for the national judge. *ERA Forum* (2023). <https://doi.org/10.1007/s12027-022-00722-9>
- WARD, Angela. Remedies under the EU Charter of Fundamental Rights. In: DOUGLAS-SCOTT, Sionaidh a Nicholas HATZIS, ed. *Research handbook on EU law and human rights*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2019, s. 162-185. ISBN 978 1 78990 215 0.

Datum zadání diplomové práce: **27. února 2023**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2024**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. Monika Forejtová, Ph.D.
vedoucí katedry

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci „*Žaloba na neplatnost aktu EU*“ zpracoval samostatně pouze za použití uvedených pramenů.

V Plzni dne 30. 3. 2024

.....
Lukáš Bucháček

Poděkování:

Rád bych poděkoval doc. JUDr. Monice Forejtové, Ph.D. za průvodní konzultace, které mě vhodně nasměrovaly v dalším zkoumání problematiky žaloby na neplatnost. Poděkování patří též všem, kteří mě v průběhu studia podporovali.

Obsah

Úvod.....	1
1 Vymezení institutu	3
2 Aktivní a pasivní legitimace a příslušný soud.....	5
2.1 Žalobci	5
2.1.1 Privilegovaní žalobci.....	5
2.1.2 Poloprivilegovaní žalobci	6
2.1.3 Neprivilegovaní žalobci	7
2.1.4 Hodnocení přístupu žalobců k žalobě na neplatnost.....	14
2.1.5 Dílčí závěr k aktivní legitimaci.....	16
2.2 Žalování	18
2.3 Vedlejší účastníci.....	21
2.4 Pravomoc a příslušnost soudu	22
3 Další podmínky přípustnosti žaloby.....	25
3.1 Formální náležitosti žaloby.....	25
3.2 Překážky litispendence a věci rozhodnuté	26
3.3 Zastoupení.....	28
3.4 Lhůta	30
3.5 Napadnutelný akt.....	33
3.5.1 Existující akt	35
3.5.2 Právně závazný akt.....	39
3.5.3 Přezkoumatelnost mezinárodních smluv a aktů členských států	39
3.5.4 Další vývoj koncepce napadnutelného aktu.....	41
3.6 Žalobní důvody.....	45
3.6.1 Nedostatek příslušnosti	48
3.6.2 Porušení podstatných formálních náležitostí	51
3.6.3 Zneužití pravomoci	57

3.6.4	Porušení Smluv nebo jiného právního předpisu	58
3.7	Vztah žaloby a vybraných institutů procesního práva	59
3.7.1	Žaloba ve vztahu k námitce nepoužitelnosti aktu	60
3.7.2	Žaloba ve vztahu k předběžné otázce	61
4	Průběh řízení.....	64
4.1	Vstup vedlejšího účastníka do řízení	66
4.2	Ústní část řízení a jednání ve věci	66
4.3	Rozhodnutí ve věci	68
5	Účinky rozhodnutí	70
5.1	Důsledky pro účastníky řízení	71
5.2	Důsledky zrušení aktu pro navazující akty	73
	Závěr.....	76
	Resumé	79
	Seznam zdrojů	80
	Monografie.....	80
	Komentáře.....	81
	Příspěvky ve sborníku.....	82
	Články.....	83
	Internetové zdroje	84
	Judikatura.....	85

Seznam zkratk

ECB	Evropská centrální banka
ESVO	Evropského sdružení volného obchodu
Jednací řády	JŘ SD a JŘ Tribunálu
JŘ SD	Jednací řád Soudního dvora ze dne 25. září 2012
JŘ Tribunálu	Jednací řád Tribunálu ze dne 4. března 2015
Listina	Listina základních práv Evropské unie
SDEU	Soudní dvůr Evropské unie (orgán jako celek)
SD	Soudní dvůr (soud)
SEU	Smlouva o Evropské unii
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
Smlouvy	SEU a SFEU
Statut	Protokol č. 3 k SFEU o Statutu Soudního dvora Evropské unie
ZÚS	Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu

Úvod

Právo na účinnou soudní ochranu v právu EU je jednou ze základních zásad práva EU. Toto právo je potvrzeno v článku 47 Listiny a zahrnuje také právo na přezkum legality aktů EU evropskými soudy. V jádru tohoto systému soudní ochrany práv stojí žaloba na neplatnost. Samotný SDEU opakovaně uvádí, že společně předběžnou otázkou tvoří žaloba úplný systém ochrany práv.¹ Toto tvrzení SDEU je i v současnosti hojně diskutovanou problematikou, neboť charakter žaloby do značné míry utváří stále se vyvíjející judikatura SDEU.

Cílem práce je podrobné představení procesních aspektů žaloby na neplatnost. V tomto směru se jako klíčová jeví otázka přípustnosti žaloby, zejména problematika aktivní legitimace a judikaturou stále rozvíjený koncept napadnutelného aktu. Práce si tak vedle představení stěžejních institutů klade za úkol analyzovat, do jaké míry je žaloba na neplatnost dostupným nástrojem z hlediska přípustnosti, a pokud se na základě této analýzy ukáže ochrana formou žaloby jako neúplná, navrhnout možná řešení. Optikou kritérií přípustnosti žaloby rovněž bude analyzován vzájemný vztah mezi žalobou a vybranými dalšími procesními nástroji. Oproti tomu je z větší části ponecháno stranou pojednání o meritorním posuzování žalob. Také pojednání o konkrétních podmínkách přezkumu v rámci jednotlivých hmotněprávních oblastí práva EU je omezeno na nezbytné minimum.

Práce užívá v právní vědě obvyklé výkladové postupy jako je systematický a jazykový výklad, v nezbytné míře je užitá rovněž deskriptivní metoda. Klíčovou metodou je ovšem metoda analytická. Vhodnost této metody spatřuji v tom, že klíčové pojmy a mantinely institutu žaloby vymezuje rozsáhlá judikatura SDEU, a právě ta je společně se závěry odborné literatury předmětem analýzy. Snahou autora bylo rovněž propojit dílčí poznatky do ucelenějších konstrukcí a vyvodit obecnější závěry.

V první kapitole práce nejprve stručně představuje institut žaloby a jeho právní úpravu. Pozornost je věnována relevantním ustanovením Smluv a dalších předpisů, které upravují otázky řízení před SDEU.

¹ Rozsudek SD ze dne 28. března 2017, *PJSC Rosneft Oil Company proti Her Majesty's Treasury a další*, C-72/15, ECLI:EU:C:2017:236, bod 66.

Druhá kapitola se věnuje subjektům řízení. V první řadě definuje, které subjekty mohou figurovat v roli žalobců a žalovaných a vymezuje kategorie žalobců. Od toho se odvíjí analýza podmínek aktivní legitimace v závislosti na příslušnosti žalobce k některé z kategorií. Pozornost je následně věnována hodnocení těchto podmínek a možným změnám v budoucí judikatuře. Systematicky je do této kapitoly zařazeno i pojednání o tom, který ze dvou soudů SDEU bude příslušný k řízení, neboť rozhodující pro určení správného soudu je právě osoba žalobce.

Na uvedené vymezení navazuje třetí kapitola, která pojednává o dalších podmínkách, jež je potřeba naplnit, aby žaloba byla přípustná. V rámci třetí kapitoly je tak zejména představen koncept napadnutelného aktu a jeho možný budoucí vývoj. V souvislosti s tím jsou předloženy návrhy možných řešení. Stranou nezůstávají ani žalobní důvody, které představují procesní podmínku projednání žaloby, ale jsou relevantní i v oblasti hmotného práva. Kapitola uzavírá interakce žalob na neplatnost s vybranými instituty procesního práva EU. Právě podmínky žaloby na neplatnost jsou relevantní i pro přístup k ostatním institutům.

Čtvrtá kapitola se zabývá hlavními aspekty řízení o žalobě na neplatnost před SDEU. Úvodní písemná část řízení vychází z poznatků v předchozích kapitolách, na tuto část navazuje pojednání o případné ústní části řízení. Kapitola je završena výkladem o rozhodnutí ve věci a jeho možných formách.

Závěrečná kapitola nabízí pojednání o účincích rozhodnutí. Analyzován je dopad do sféry účastníků řízení a tam, kde je to relevantní, i důsledky ve vnitrostátním právu. Kapitola se rovněž soustředí na dopady na případné navazující akty, a to se zaměřením na zneplatnění směrnic EU.

Práce odpovídá stavu právní úpravy ke dni 30. 3. 2024.

1 Vymezení institutu

Vzhledem k tomu, že orgány a instituce EU mohou přijímat právně závazné akty, musí mít k dispozici systém, který zajišťuje zákonnost těchto aktů a soudní ochranu jednotlivců.² Tato ochrana je realizována několika prostředky, mezi které patří různé formy přímých žalob a incidenční (nepřímé) žaloby či návrhy. Ve vztahu k posuzování platnosti aktu má stěžejní význam žaloba na neplatnost aktu. Za určitý doplněk lze považovat řízení o předběžné otázce, které je svojí povahou incidenční k probíhajícímu vnitrostátnímu řízení, nebo námitka nepoužitelnosti aktu dle čl. 277 SFEU.

Institut žaloby na neplatnost lze systematicky zařadit do skupiny přímých žalob, k zahájení řízení tak oproti nepřímým žalobám není nezbytné jiné probíhající řízení. Řízení je obecně ovládáno zásadou dispoziční a projednací, přičemž jde svojí povahou o řízení sporné.³

Právní úprava žaloby na neplatnost se na první pohled jeví jako velmi stručná, nicméně pro úplný přehled o tomto institutu je zapotřebí brát v úvahu několik právních předpisů. Opomenout nelze ani skutečnost, že značný vliv na aplikaci těchto předpisů má i rozsáhlá judikatura SDEU, jež vykládá a zpřesňuje mnoho klíčových pojmů, a proto jí v této práci bude věnována značná pozornost.

Jádro samotné právní úpravy se nachází v čl. 263, 264 a 266 SFEU, uplatní se ovšem i další články (relevantní jsou zejména ustanovení Oddílu 5 SFEU). V rámci primárního práva EU je vhodné mít na paměti rovněž ustanovení SEU (například čl. 6 přiznává postavení primárního práva Listině a čl. 13 SEU zakotvuje existenci orgánů EU, tedy i SDEU, čl. 19 odst. 3 SEU zakládá pravomoc SDEU rozhodovat mimo jiné o žalobách na neplatnost). Na úrovni primárního práva lze zmínit ještě Statut, který tvoří protokol č. 3 k SFEU. Statut upravuje některá pravidla řízení před SD a Tribunálem, kdy část III Statutu upravuje řízení před SD a čl. 53 Statutu stanoví, že se tato část užije i na řízení před Tribunálem. Statut také předpokládá přijetí Jednacíh řádů obou soudů.

² HINAREJOS, Alicia. Judicial review. In: SCHÜTZE, Robert. *Oxford Principles Of European Union Law*, 2018, s. 887.

³ TICHÝ, Luboš. Zásady řízení a procesní instituty. In: TICHÝ, Luboš, a kol. *Evropské právo*, 2014, s. 280.

Jednací řády jsou předpisy, které přijímají dané soudy se souhlasem Rady. Jde o odvozené akty, jež svým obsahem zachycují procesní pravidla upravující řízení před oběma instancemi SDEU. Oproti Statutu, který stanoví, jaká ustanovení se užijí na SD a Tribunál, se jednací řád daného soudu vztahuje právě na řízení před tímto soudem. Jde tedy o dvě oddělené a někdy poněkud odlišné úpravy procesních pravidel. Jednací řády ovšem neobsahují veškerá pravidla, proto je potřeba pro komplexní přehled současně pracovat se Smlouvami a Statutem. Některá ustanovení Statutu, která se mohou v řízení uplatnit, nejsou v Jednacích řádech ani odkazem zmíněna.⁴

Další úroveň tvoří akty, které přijímá SDEU zcela nezávisle, a které na základě Jednacích řádů nebo Statutu upravují například organizační nebo technické otázky řízení. Příkladem může být Rozhodnutí SD ze dne 16. října 2018 o podávání a doručování podání prostřednictvím aplikace e-Curia. Přestože úkolem této práce není poskytnout praktickou příručku, stojí tyto dokumenty za zmínku, neboť obsahují doplnění a v některých případech i rozšíření závazných pravidel stanovených předpisy vyšších úrovní. I když nebude obsahu těchto dokumentů věnována v práci z důvodu značného rozsahu tam obsažených pravidel větší pozornost, v praxi je přínosné pracovat i s těmito předpisy, neboť některá praktická doporučení a pravidla nejsou jinde obsažena.

⁴ Např. ustanovení čl. 45 odst. 2 Statutu.

2 Aktivní a pasivní legitimace a příslušný soud

2.1 Žalobci

Výčet možných žalobců uvedený v čl. 263 SFEU lze dělit na tři kategorie: privilegovaní, poloprivilegovaní a neprivilegovaní žalobci. Toto názvosloví se nenachází v SFEU, jelikož se jedná o doktrinální pojmy. Dělení má ovšem zásadní praktický význam, neboť dle zařazení žalobce do některé z uvedených kategorií rozlišujeme, za jakých podmínek mohou konkrétní subjekty žalobu podat. Odlišujícím kritériem naopak nejsou žalobní důvody, které jsou uvedené v čl. 263 odst. 2 SFEU a jsou pro všechny kategorie společné.

2.1.1 Privilegovaní žalobci

Jako privilegované žalobce označujeme subjekty uvedené v čl. 263 odst. 2 SFEU, tedy členské státy, Radu, Komisi a Evropský parlament. Oprávnění pro tuto skupinu je jednoznačně nejširší, neboť tito žalobci mohou podat žalobu i bez prokázání právního zájmu na zneplatnění aktu. Důsledkem takto široce formulovaného oprávnění je i to, že privilegovaný žalobce může bez dalšího napadnout akt, který je adresován jinému subjektu. Pro posouzení přípustnosti je v tomto případě irelevantní i dřívější názor žalobce v rámci procesu přijímání aktu.⁵ Pokud například členský stát hlasoval pro přijetí aktu, nebrání to podání žaloby, jelikož právo zakotvené v čl. 263 SFEU není podmíněno předchozím odmítavým stanoviskem.⁶ Je navíc patrné, že žalobce či jeho zástupci nejsou zpravidla jedinými subjekty, které se na přijetí aktu a jeho definitivní podobě podílí. Zástupci členského státu v orgánech EU mohou rovněž mít odlišný názor než orgán členského státu, jenž v praxi případnou žalobu podává. Není tedy vyloučeno, že i přes kladné stanovisko zástupců státu může tento členský stát výsledný akt chtít napadnout žalobou na neplatnost, a právní úprava takový postup umožňuje.

⁵ Rozsudek SD ze dne 21. ledna 2003, *Komise proti Evropskému parlamentu a Radě*, C-378/00, ECLI:EU:C:2003:42, bod 28.

⁶ Rozsudek SD ze dne 5. září 2012, *Evropský parlament proti Radě*, C-355/10, ECLI:EU:C:2012:516, body 38-40.

Privilegovaným žalobcem je členský stát jako celek. Jeho dílčím celkům, kterými jsou například územní jednotky nebo organizační složky státu, přiznává judikatura postavení nepriviligovaného žalobce.⁷ I pro privilegované žalobce obecně platí ostatní podmínky pro podání žaloby, zejména dodržení lhůty, formálních náležitostí a vymezení žalobních důvodů, určitá specifika přitom budou představena v rámci výkladu k jednotlivým podmínkám přípustnosti žaloby.

2.1.2 Polopriviligovaní žalobci

Výčet tzv. polopriviligovaných žalobců obsahuje čl. 263 odst. 3 SFEU, dle kterého rozhoduje SDEU o žalobách podaných Účetním dvorem, ECB a Výborem regionů k ochraně jejich práv. Ustanovení podmiňuje podání žaloby ochranou vlastních práv žalobce a tím odlišuje tuto kategorii od privilegovaných žalobců. Ochrana vlastních práv má význam zejména v situacích, kdy je těmto žalobcům upřeno jejich participační právo na přijímání aktů. Příkladem lze uvést povinnou konzultaci s Výborem regionů dle čl. 100, 148 nebo 153 SFEU či přijímání aktů na základě návrhu ECB dle čl. 289 odst. 4 SFEU. V těchto případech porušení zpravidla nastává chybně zvoleným právním základem pro vydání aktu, v jehož procesu polopriviligovaný žalobce nefiguruje.⁸ Z toho vyplývá i nejčastěji zvolený žalobní důvod, kterým je porušení procesních náležitostí přijímání aktů. Podmínka ochrany vlastních práv využití ostatních žalobních důvodů do značné míry limituje. Jelikož postavení Evropského parlamentu před přijetím Niceské smlouvy odpovídalo současnému postavení polopriviligovaných žalobců, lze dřívější závěry judikatury SDEU k postavení Evropského parlamentu aplikovat na tento okruh žalobců i v současné době.⁹

Kritérium ochrany vlastních práv se neuplatní v případě čl. 8 odst. 2 Protokolu č. 2 k SFEU, jež zmocňuje v určitých případech k podání žaloby Výbor regionů jen na základě porušení principů subsidiarity (čl. 5 SEU).¹⁰ Protokol

⁷ Usnesení SD ze dne 26. listopadu 2009, *Região autónoma dos Açores proti Radě*, C-444/08, ECLI:EU:C:2009:733, body 30-33.

⁸ LUSZCZ, Viktor. Action for Annulment. In: LUSZCZ, Viktor, a kol. *European Court Procedure*, 2020, s. 143.

⁹ KOTZUR, Markus. Article 263 TFEU. In: GEIGER, Rudolf, a kol. *European Union Treaties*, 2015, s. 879.

¹⁰ Čl. 8 odst. 1 Protokolu č. 2 k SFEU zmocňuje rovněž členské státy, nicméně ty jsou privilegovanými žalobci, proto se pozice členských států jakožto žalobců i na základě čl. 8 Protokolu č. 2 k SFEU příliš neliší.

nestanoví jako podmínku podání žaloby absenci konzultace s Výborem, ale pouze vymezuje okruh aktů, proti kterým smí směřovat žaloba za těchto podmínek. Jedná se o akty, v rámci jejichž přijímání má být Výbor konzultován, nehledě na to, zda konzultace opravdu proběhne. Jsou-li v rámci této žaloby Výborem navrženy i další žalobní důvody, musí nejspíše ve vztahu k dalším důvodům Výbor dokládat, že tak činí z důvodu ochrany svých práv. K využití ostatních žalobních důvodů je totiž Výbor legitimován toliko za předpokladu ochrany vlastních práv ve smyslu čl. 263 odst. 3 SFEU. Dle informací autora i dostupné literatury však žaloba tohoto typu doposud nebyla podána.¹¹

2.1.3 Neprivilegovaní žalobci

Neprivilegovanými žalobci jsou subjekty, které nejsou vymezené v čl. 263 odst. 2 a 3 SFEU. V pozici neprivilegovaných žalobců mohou vystupovat nečlenské státy a dílčí složky států, které mají právní osobnost.¹² Sporné je postavení institucí EU, které nejsou čl. 263 SFEU přímo zmíněny. V. Luszcz implikuje, že tyto instituce lze řadit do kategorie neprivilegovaných žalobců, kterou považuje za zbytkovou, ovšem širší argumentaci nepodává.¹³ Ve věci *ENISA* byla žaloba instituce odmítnuta, nicméně důvodem bylo zmeškání lhůty, aniž by se SDEU zabýval aktivní legitimací této instituce.¹⁴ Na základě toho nelze bez dalšího zaujmout jednoznačné stanovisko k postavení institucí EU. Přikláním se však k závěru, že pokud má instituce právní osobnost, bude mít taková instituce postavení neprivilegovaného žalobce za stejných podmínek jako právnická osoba soukromého práva, neboť vykazuje stejné relevantní znaky. Judikatura SDEU, která se zabývá přiznáním postavení žalobce v různých sporných situacích, je rovněž v tomto směru zpravidla poměrně benevolentní, jak bude vzápětí doloženo.

Většinu neprivilegovaných žalobců tvoří fyzické a právnické osoby, přičemž žalovat mohou nehledě na státní příslušnost či rozhodné právo, dle kterého

¹¹ LENAERTS, Koen, Kathleen GUTMAN a Janek Tomasz NOWAK. *EU Procedural Law*, 2023, s. 323.

¹² Rozsudek SD ze dne 22. června 2021, *Venezuela proti Radě*, C-872/19 P, ECLI:EU:C:2021:507, bod 53; Usnesení SD ze dne 8. února 2007, *Landtag Schleswig-Holstein proti Komisi*, C-406/06, ECLI:EU:C:2007:90, bod 9.

¹³ LUSZCZ, Viktor. Action for Annulment. LUSZCZ, Viktor, a kol. *European Court Procedure*, 2020, s. 140.

¹⁴ Usnesení Tribunálu ze dne 29. listopadu 2011, *ENISA proti Evropskému inspektorovi ochrany údajů*, T-345/11, ECLI:EU:T:2011:700

právní osoba vznikla.¹⁵ Podmínkou, kterou je zapotřebí vyhodnotit je, zda daný potenciální žalobce má právní osobnost. Toto posouzení se řídí vnitrostátním právem. U právnické osoby přitom postačí, pokud získala právní osobnost nejpozději v poslední den lhůty k podání žaloby.¹⁶ Za účelem prokázání své existence přikládá právnická osoba soukromého práva k žalobě výpis z rejstříku či jiný doklad dle čl. 78 odst. 4 JŘ Tribunálu.

V judikatuře SDEU je pojem právní osobnosti vykládán o něco širěji, neboť v minulosti byla přiznána aktivní legitimace i žalobcům, kteří právní osobnost dle vnitrostátního práva nemají. Tato situace nastává zejména tehdy, pokud Unie a její orgány zacházejí s potenciálním žalobcem ve své činnosti jako s autonomním subjektem, který může mít vlastní práva nebo může podléhat povinnostem či omezením.¹⁷ Za autonomní je z hlediska judikatury považován subjekt, který má reprezentativní charakter (reprezentuje určitou skupinu osob), doloží své stanovy nebo jiné doklady o vnitřní struktuře, na základě kterých je patrné, že je způsobilý samostatně jednat, a který EU uznala za svého partnera pro jednání kupříkladu svým dřívějším přístupem k tomuto subjektu.¹⁸ Příkladem takového subjektu mohou být profesní sdružení, nejsou-li dle vnitrostátního práva právnickými osobami. Přípustné mohou být za určitých podmínek i žaloby podané právním nástupcem či společností v likvidaci.¹⁹

Obecně u neprivilegovaných žalobců platí judikaturou dovozená podmínka, že žalobce musí mít trvajícím právním zájem na neplatnosti aktu.²⁰ Právní zájem je v dané souvislosti možné definovat jako způsobilost rozhodnutí potenciálně zlepšit právní postavení žalobce či přinést žalobci jiný prospěch. Tento zájem musí v době

¹⁵ Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 17. listopadu 2009, *MTZ Polyfilms Ltd proti Radě*, T-143/06, ECLI:EU:T:2009:441; Rozsudek Tribunálu ze dne 12. března 2014, *Bušra al-Asád proti Radě*, T-202/12, ECLI:EU:T:2014:113

¹⁶ Usnesení Tribunálu ze dne 21. ledna 2014, *EPAW proti Komisi*, T-168/13, ECLI:EU:T:2014:47, bod 23.

¹⁷ Usnesení Tribunálu ze dne 12. března 2020, *Le Comité de Douzelage de Houffalize proti Komisi a Výkonné agentuře pro vzdělávání, kulturu a audiovizuální oblast*, T-236/19, ECLI:EU:T:2020:112, body 33-34; Rozsudek Tribunálu ze dne 29. září 2021, *Front Polisario proti Radě*, T-279/19, ECLI:EU:T:2021:639, body 82-114.

¹⁸ Usnesení Tribunálu ze dne 21. ledna 2014, *EPAW proti Komisi*, T-168/13, ECLI:EU:T:2014:47, body 23-24.

¹⁹ STEHLÍK, Václav. Právní subjektivita a aktivní legitimace právnických osob pro účely čl. 230 SES. In: KANDALEC, Pavel, ed. *Days of Public Law: Dni veřejného práva = Dni prawa publicznego = Dny veřejného práva: sborník abstraktů příspěvků z mezinárodní konference*, 2007, s. 1294-1296.

²⁰ Rozsudek SD ze dne 17. září 2015, *Mory SA, v likvidaci, a další proti Komisi*, C-33/14 P, ECLI:EU:C:2015:609, body 54-60; Rozsudek SD ze dne 16. března 2023, *Komise proti Jiangsu Seraphim Solar System*, C-439/20 P, C-441/20 P, ECLI:EU:C:2023:211, bod 65.

podání žaloby existovat a trvat i nadále, a je úkolem žalobce prokázat jeho existenci soudu. Zároveň z posledně citované judikatury lze dovodit, že právní zájem je odlišným parametrem od kritérií aktivní legitimace v čl. 263 odst. 4 SFEU, a je tak posuzován separátně.

Kritéria aktivní legitimace, která musí nepriviligovaný žalobce splnit, lze členit na tři kategorie. V každé kategorii je úroveň podmínek odlišná, proto budou analyzovány zvlášť, přičemž rozhodující pro zařazení do konkrétní kategorie je povaha napadnutého aktu.

První kategorie kritérií se uplatní, pokud jsou napadány akty, které jsou nepriviligovanému žalobci přímo individuálně určeny. Typově půjde buď o rozhodnutí ve smyslu čl. 288 SFEU, jehož adresátem je žalobce, nebo o některý z rozličných aktů vydávaných na základě sekundárního práva. Tento okruh je specifický absencí požadavku na bezprostřední a osobní dotčení. Například ze závěrů ve věci *Ja zum Nürburgring* nepřímě vyplývá, že alespoň potenciální bezprostřední a osobní dotčení lze v případě aktů, které jsou žalobci určeny, zpravidla presumovat.²¹ Uvedené samozřejmě neznamená, že každá žaloba bude automaticky důvodná, jde toliko o vcelku logické usnadnění přístupu k přezkumu těchto aktů. Za předpokladu splnění obecného požadavku prokázání právního zájmu je však žalobce, který je individuálně vymezeným adresátem napadnutelného aktu, zpravidla aktivně legitimován.

Druhá kategorie kritérií bude použita u aktů, které se žalobce bezprostředně a osobně dotýkají. Žaloby v tomto případě napadají rozhodnutí, nařízení a směrnice, jejichž individuálním adresátem není žalobce, jsou-li legislativními akty.²² Dále mohou být v tomto režimu napadnuty akty atypické, nejsou-li adresovány přímo žalobci. Tato varianta umožňuje podat žalobu proti některému z poměrně široké skupiny aktů, ale stanoví pro to přísné podmínky. Žalobce musí doložit, že je aktem osobně a zároveň bezprostředně dotčen, přičemž tato kritéria jsou posuzována k okamžiku podání žaloby.²³

²¹ Rozsudek SD ze dne 2. září 2021, *Ja zum Nürburgring eV proti Komisi*, C-647/19 P, ECLI:EU:C:2021:666, bod 31.

²² LUSZCZ, Viktor. Action for Annulment. LUSZCZ, Viktor, a kol. *European Court Procedure*, 2020, s. 166.

²³ Usnesení Soudu prvního stupně ze dne 15. února 2005, *PKK a KNK proti Radě*, T-229/02, ECLI:EU:T:2005:48, bod 30.

Osobní dotčení je dáno tehdy, pokud je dotčení žalobce aktem způsobeno vlastností žalobce, kterou je unikátní, nebo z důvodu existence skutečností, které jej individuálně odlišují od všech ostatních osob. Tímto je žalobce individualizován způsobem obdobným tomu, jakým by byl individualizován adresát aktu, jak vymezil SDEU již ve známé věci *Plaumann*.²⁴ Takové vymezení osobního dotčení představuje velice přísnou podmínku přístupu k SDEU, proto došlo ve věci *Jégo-Quéré* k pokusu navrhnout odlišné kritérium. SDEU v této věci namísto toho posuzoval, zda daný akt ovlivňuje právní postavení žalobce, a to způsobem, jenž omezuje jeho práva nebo mu ukládá povinnosti, a to jak určitě, tak bezprostředně. Počet a postavení dalších osob, které jsou nebo mohou být podobně dotčeny, nejsou v tomto ohledu relevantní.²⁵ Rozhodnutí však bylo posléze zrušeno a navazující rozhodnutí stále aplikují kritéria definovaná ve věci *Plaumann*.²⁶ Pokus někdejšího soudu prvního stupně zjednodušit přístup k žalobě na neplatnost pro nepriviligované žalobce tedy neuspěl.

Jsou-li adresáti aktu určeni obecně, nestačí k prokázání osobního dotčení skutečnost, že výsledný okruh adresátů je relativně úzký či lze dokonce přesně označit konkrétní subjekty.²⁷ Pokud napadnutý akt uvádí jménem či názvem konkrétní subjekt, protože se například podílel na poskytnutí dat pro přípravu aktu, nezakládá tato skutečnost bez dalšího osobní dotčení.²⁸ Jestliže však daný akt konkrétnímu subjektu přiznává procesní práva, bude subjekt osobně dotčen.²⁹ Skutečnost, že daný akt negativně ekonomicky ovlivní určitý subjekt rovněž bez dalšího nezakládá osobní dotčení.³⁰ Například ve věci *Infront* však SDEU osobní dotčení přiznal, a to na základě současného splnění podmínek, že skupina dotčených osob v době přijetí individuálně určeného sporného aktu byla nebo mohla být známa, a akt měnil práva, která dotčený subjekt nabyt před přijetím

²⁴ Rozsudek SD ze dne 15. července 1963, *Plaumann proti Komisi*, 25-62, ECLI:EU:C:1963:17

²⁵ Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 3. května 2002, *Jégo-Quéré proti Komisi*, T-177/01, ECLI:EU:T:2002:112, bod 51.

²⁶ Rozsudek SD ze dne 14. září 2023, *Land Rheinland-Pfalz proti Lufthanse*, C-466/21 P, ECLI:EU:C:2023:666, bod 77; Rozsudek SD ze dne 31. ledna 2023, *Komise proti Braesch a dalším*, C-284/21 P, ECLI:EU:C:2023:58, bod 51.

²⁷ Rozsudek Tribunálu ze dne 8. března 2012, *Iberdrola, SA proti Komisi*, T-221/10, ECLI:EU:T:2012:112, bod 32.

²⁸ Rozsudek Tribunálu ze dne 19. dubna 2012, *Adolf Würth a Arnold Fasteners proti Radě*, T-162/09, ECLI:EU:T:2012:187, body 31-32.

²⁹ Rozsudek Tribunálu ze dne 19. května 2021, *China Chamber of Commerce a další proti Komisi*, T-254/18, ECLI:EU:T:2021:278, body 50-51.

³⁰ Usnesení Soudu prvního stupně ze dne 10. května 2004, *Bundesverband der Nahrungsmittel- und Speiseresteverwertung eV a Josef Kloh proti Evropskému parlamentu a Radě*, T-391/02, ECLI:EU:T:2004:138, bod 53.

aktu.³¹ Tato práva přitom byla přiznána pro daného žalobce a skupinu dalších 5 subjektů a dle SDEU dostatečně individualizovala žalobce oproti zbytku možných subjektů v určité míře dotčených napadnutým rozhodnutím.

Přesný obsah pojmu osobního dotčení tak patrně nelze jednoznačně určit.³² Z dostupné judikatury však lze dovodit typové skutečnosti, na základě kterých bylo v různých situacích osobní dotčení přiznáno. Těmi jsou zejména existence procesních práv žalobce ve vztahu k aktu, individualizace postavení žalobce aktem oproti ostatním subjektům např. v rámci trhu nebo dotčení určitého práva specifického pro žalobce, ke kterému u ostatních subjektů ve srovnatelné pozici nedošlo. Kritérium tak zpravidla zkoumá, zda je žalobce v určité unikátní pozici odlišitelné od „průměrného“ subjektu, který je aktem dotčen v míře nedostatečné pro podání žaloby. Vzhledem k dosavadnímu restriktivnímu výkladu nezbyvá než uzavřít, že kritérium prakticky znemožňuje přístup k žalobě na neplatnost v tomto režimu pro neprivilegované žalobce.

Bezprostřední dotčení je dáno, pokud akt přímo ovlivňuje právní postavení žalobce a zároveň adresátům tohoto aktu, pověřeným jeho provedením, nebyla ponechána žádná volnost uvážení, přičemž toto provedení má být čistě automatické povahy a vyplývat výlučně z práva EU, aniž by bylo třeba použít další zprostředkující předpisy.³³ V judikatuře se ovšem objevuje nekonzistentní výklad bezprostředního dotčení, neboť v určitých případech stačilo prokázání ekonomického dopadu na žalobce jako ve věci *easyJet*.³⁴ Jiná rozhodnutí předpokládají bezprostřední dotčení jen tehdy, pokud jsou dopady právního charakteru, například ve věci *Montessori*.³⁵ Je na místě podotknout, že obě rozhodnutí, a i navazující judikatura, se týká oblasti hospodářské soutěže. Ve věci *easyJet* stačilo k prokázání bezprostředního dotčení to, že akt mohl způsobit bezprostřední nebo urychlenou změnu stavu relevantního trhu. Žádné širší úvahy o právní rovině této změny soud nepředstavil a spokojil se s tímto konstatováním.

³¹ Rozsudek SD ze dne 13. března 2008, *Komise proti Infront*, C-125/06 P, ECLI:EU:C:2008:159, body 71-72.

³² SCHIMA, Bernhard. Article 263. In: KELLERBAUER, Manuel, a kol. *The EU treaties and the charter of fundamental rights: a commentary*, 2019, s. 1805.

³³ Rozsudek SD ze dne 17. září 2009, *Komise proti Koninklijke FrieslandCampina*, C-519/07 P, ECLI:EU:C:2009:556, bod 48, Rozsudek SD ze dne 13. července 2023, *Grupa Azoty a další proti Komisi*, C-73/22 P, C-77/22 P, ECLI:EU:C:2023:570, bod 62.

³⁴ Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 4. července 2006, *easyJet Airline Co. Ltd proti Komisi*, T-177/04, ECLI:EU:T:2006:187, body 32-33.

³⁵ Rozsudek SD ze dne 6. listopadu 2018, *Scuola Elementare Maria Montessori Srl a další proti Komisi*, C-622/16 P až C-624/16 P, ECLI:EU:C:2018:873, body 46-47.

Ve věci *Montessori* ovšem SD konstatoval, že „samotná skutečnost, že ustanovení přijatá v rámci společné zemědělské politiky způsobují, že se žalobce nachází v nevýhodném soutěžním postavení, neumožňuje sama o sobě dospět k závěru, že je právní postavení tohoto žalobce těmito ustanoveními dotčeno“. V dané věci SD žalobci bezprostřední dotčení přiznal. Žalobce vystupoval jako konkurent příjemců veřejné podpory, kterým na rozdíl od něj v obdobné situaci byla napadaným aktem tato podpora přiznána, což představovalo zásah do pravidel hospodářské soutěže.

V recentní judikatuře se zdá, že se SDEU přiklání spíše k právnímu charakteru dopadů zakládajících bezprostřední dotčení.³⁶ SDEU sám označuje tuto judikaturu za ustálenou, nicméně existují recentní rozhodnutí, která přejímají argumentaci ve věci *easyJet*.³⁷ V současné době tak nejspíše lze v případě hospodářské soutěže (konkrétněji v oblasti slučování podniků) spoléhat na to, že negativní dopad ekonomického charakteru pro subjekt na relevantním trhu ke splnění kritéria bezprostředního dotčení postačuje. Právní rovina zásahu lze snad spatřovat v tom, že akt povolující sloučení je způsobilý narušit soutěž, nicméně dotčení je tak spíše potenciální než prokázané, byť pravděpodobnost narušení soutěže bude v každém případě odlišná.

Podle mého názoru tak dochází k nežádoucímu odlišování procesního postavení různých žalobců, kdy procesněprávní podmínka platí v různé intenzitě čistě na základě hmotněprávní oblasti, do které se řadí napadnutý akt. Mimo oblast slučování podniků totiž platí, že žalobce musí prokázat negativní ovlivnění jeho právního postavení, a to i v analyzované oblasti veřejných podpor.³⁸ Právo na účinnou soudní ochranu dle čl. 47 Listiny sice má fungovat v mantinelech stanovených Smlouvami, nicméně těmi není takové odlišení přístupu k žalobě na neplatnost dle hmotněprávní oblasti zakotveno.³⁹ Rovnost subjektů by SDEU zachoval, pokud by v budoucí judikatuře byl žalobce povinen i v případech

³⁶ Rozsudek SD ze dne 16. března 2023, *Komise proti Jiangsu Seraphim Solar System*, C-439/20 P, C-441/20 P, ECLI:EU:C:2023:211, bod 55.

³⁷ Rozsudek Tribunálu ze dne 17. května 2023, *EVH proti Komisi*, T-312/20, ECLI:EU:T:2023:252, bod 31; Rozsudek Tribunálu ze dne 17. května 2023, *energcity proti Komisi*, T-321/20, ECLI:EU:T:2023:253, bod 27.

³⁸ JANKŮ, Martin. Řízení před soudy EU. In: JANKŮ, Martin a Jana MIKUŠOVÁ. *Veřejné podpory v soutěžním právu EU*, 2012, s. 159.

³⁹ NAVRÁTIL, Petr. Článek 47. In: TOMÁŠEK, Michal, a kol. *Smlouva o fungování EU. Smlouva o EU. Listina základních práv EU. komentář*, 2022, s. 1613.

slučování prokazovat přinejmenším vysokou pravděpodobnost negativního dopadu na právní postavení, ne-li přímo existující negativní dopad na právní pozici žalobce.

V opačném případě není důvod setrvat na striktním požadavku právního dopadu i v jiných případech. Nemalý ekonomický dopad nepochybně může mít i celá řada aktů EU v dalších oblastech. Je-li záměrem SDEU usnadnit přístup žalobců k žalobě v oblastech, kde je sice právní dopad nanejvýš nepřímý, ale ekonomický dopad může být značný, je případ slučování podniků pouze jednou z mnoha oblastí. Právě akty v oblasti veřejné podpory nebo například celá řada předpisů v oblasti ESG (*Environmental, Social and Governance*), jako je směrnice CSRD či nařízení SFDR, mohou mít značný ekonomický dopad na řadu subjektů.⁴⁰ Povinné subjekty musí v reakci na v předpisech stanovené povinnosti přinejmenším vytvořit funkční aparát, který umožní požadované podmínky plnit, což je zpravidla spojeno s náklady na odborně způsobilé zaměstnance, právní pomoc a administrativní aparát. Přesto nemohou bez prokázání právního dopadu splnit podmínku bezprostředního dotčení. Oproti tomu drobnému soutěžiteli, který se nachází na shodném relevantním trhu, jako dva slučující se podniky, teoreticky postačí ekonomický dopad.

Třetí kategorie kritérií se aplikuje v případě žalob proti nařizovacím aktům (v české verzi SFEU označovaným jako právní akty s obecnou působností), které se žalobce bezprostředně dotýkají a nevyžadují přijetí prováděcích opatření. Nařizovací akt lze vymezit negativně jako akt, který není aktem legislativním.⁴¹ Pro přesnější vymezení se nabízí také pozitivní vymezení vyslovené v judikatuře, která uvádí, že akt má obecnou působnost, když se použije na objektivně určené situace a způsobuje právní účinky vůči abstraktně vymezeným kategoriím osob.⁴² V ustanovení je obsažen i dodatek, že akt nelze napadnout tehdy, když daný akt vyžaduje prováděcí opatření. V takovém případě je třeba postupovat dle druhé varianty, jejíž kritéria jsou ovšem přísnější.⁴³ Pokud prováděcí akt přijme orgán či instituce Unie, může být takový akt předmětem žaloby na neplatnost, přičemž

⁴⁰ Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2022/2464 ze dne 14. prosince 2022 (CSRD); Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 2019/2088 ze dne 27. listopadu 2019 (SFDR)

⁴¹ Rozsudek SD ze dne 3. října 2013, *Inuit Tapiriit Kanatami a další proti Evropskému parlamentu a Radě*, C-583/11 P, ECLI:EU:C:2013:625, bod 61.

⁴² Usnesení Soudu prvního stupně ze dne 13. prosince 2005, *Confédération générale des producteurs de lait de brebis et des industriels de roquefort proti Komisi*, T-381/02, ECLI:EU:T:2005:445, bod 49.

⁴³ LUSZCZ, Viktor. Action for Annulment. LUSZCZ, Viktor, a kol. *European Court Procedure*, 2020, s. 156-157.

v řízení lze incidenčně namítat nepoužitelnost původního aktu na základě čl. 277 SFEU.

Je-li přijímán prováděcí akt vnitrostátními orgány, soudní ochrana může být zajištěna prostřednictvím obecných soudů daného státu, popřípadě v kombinaci s předběžnou otázkou dle čl. 267 SFEU. Lze však souhlasit, že taková ochrana do značné míry není v rukách žalobce jako tomu je v případě přímé žaloby a nemusí tak být dostačující.⁴⁴ Ke shodnému závěru poněkud paradoxně dochází i samotný SDEU, neboť ochrana ve vnitrostátním soudnictví, která navíc nemusí být ve všech oblastech zajištěna, vyžaduje v první řadě existenci odpovídající vnitrostátní úpravy.⁴⁵ V případě předběžné otázky je předpokladem probíhající řízení před vnitrostátním soudem ve smyslu čl. 267 SFEU, v rámci kterého může být dle úvahy soudu předložena předběžná otázka.

2.1.4 Hodnocení přístupu žalobců k žalobě na neplatnost

V souvislosti s vymezením kategorií žalobců lze zkoumat, jak snadné či obtížné je naplnění podmínek aktivní legitimace. U privilegovaných žalobců postačí konstatování, že aktivní legitimace je nehledě na typ napadnutelného aktu zpravidla dána. Poloprivilegovaní žalobci mohou sice napadnout jen omezený okruh aktů, ale s ohledem na charakter těchto žalobců patrně stávající nastavení postačuje k ochraně jejich práv.

Problematickou v tomto ohledu je nejširší skupina, tedy nepriviligovaní žalobci. Přezkum aktů, které jsou jim určeny, je podmíněn právním zájmem. Toto kritérium není příliš přísné. Proto většinu aktů, jejichž adresátem je daný nepriviligovaný žalobce, může tento žalobce napadnout. Typově půjde o některé atypické akty a rozhodnutí.

Akty určené přímo žalobci však zdaleka nepokrývají celou působnost orgánů a institucí EU. Nařízení, obecně adresovaná rozhodnutí a směrnice nelze individuálně adresovat přímo nepriviligovanému žalobci. To, zda jsou tyto akty vydávány jako legislativní či nelegislativní, je relevantní pro určení režimu aktivní

⁴⁴ MASTROIANNI, Roberto. Access of individuals to the european Court of Justice of the European Union under the new text of article 263, para 4, TFEU, 2014, s. 932.

⁴⁵ Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 3. května 2002, *Jégo-Quéré proti Komisi*, T-177/01, ECLI:EU:T:2002:112, bod 45.

legitimace dle čl. 263 odst. 4 SFEU. Legislativní akty totiž budou spadat do výše vymezené druhé varianty, potřebné tak bude osobní a bezprostřední dotčení, nelegislativní akty ve většině případů spadají do kategorie třetí, vyžadující dotčení bezprostřední. Jak bylo uvedeno výše, tato kritéria jsou poměrně přísná.

Podle mého názoru bude ve světle závěrů v této kapitole obtížné naplnit kritéria u nařízení, neadresných rozhodnutí či rozhodnutí, jejichž adresátem není žalobce, a některých atypických aktů. Ve všech těchto případech si však lze (byť s výhradami) naplnění kritérií představit, jak dokládají například rozhodnutí ve věcech *Infront a easyJet*.

Odlišná situace nastává u směrnic. Dle čl. 288 SFEU směrnice vždy vyžadují prováděcí akt v podobě vnitrostátního právního předpisu. Adresátem směrnice je členský stát a první varianta dle čl. 263 odst. 4 SFEU (akt, který je subjektu určen) je tak v případě směrnic vyloučena. Ve věci *Arcelor SA* dovodil SDEU, že pokud členské státy disponují širokým prostorem pro uvážení k provedení napadené směrnice, nemůže být tato směrnice v žádném případě považována za akt, který nevyžaduje přijetí prováděcích opatření ve smyslu čtvrtého pododstavce čl. 263 SFEU.⁴⁶ Rozhodnutí navozuje dojem, že stěžejním kritériem není samotná potřeba transpozice směrnice dle čl. 288 SFEU, nýbrž míra uvážení členských států při provádění směrnice. Úvaha SDEU patrně vede k závěru, že až navazující rozhodnutí stanoví dostatečně určitě povinnosti či práva individuálnímu subjektu. Samotná směrnice však pouze předpokládá vznik určitého mechanismu vydávání rozhodnutí ve vnitrostátním právu. Pokud je členskému státu ponechán prostor k uvážení v rámci transpozice směrnice, vylučuje u takové směrnice rozhodnutí ve věci *Arcelor SA* rovněž možnost přezkumu nepriviligovanými žalobci v druhém a třetím režimu čl. 263 odst. 4 SFEU, jelikož v takovém případě nelze naplnit kritérium bezprostředního dotčení.

Výše uvedené otevírá možnost přezkumu nelegislativních aktů ve formě směrnic ve třetím režimu čl. 263 odst. 4 SFEU, jestliže směrnice neponechává žádný prostor k úvaze při transpozici členským státům. První část kritéria bezprostředního dotčení tak v tomto případě SDEU formuloval odlišně, neboť postačila skutečnost, že směrnice bude minimalisticky transponována v nezměněné podobě. V tomto smyslu tak nenastává přímý právní účinek, ale shodný efekt

⁴⁶ Rozsudek Tribunálu ze dne 2. března 2010, *Arcelor SA proti Evropskému parlamentu a Radě*, T-16/04, ECLI:EU:T:2010:54, body 114, 120-123.

vyvolá budoucí transpozice směrnice. SDEU vyložil, že relevantní je zejména to, zda mezi současným či budoucím účinkem a směrnicí existuje souvislost.⁴⁷

Vyloučen není ani přezkum legislativní směrnice, a to v druhém režimu čl. 263 odst. 4 SFEU. Toto platí opět za podmínky, že členskému státu nebyl ponechán při transpozici směrnice žádný prostor k uvážení. V takovém případě SDEU vyložil, že žalobce musí prokázat osobní a bezprostřední dotčení.⁴⁸ S odkazem na rozbor kritérií a závěry judikatury se v případě směrnic jeví současné splnění obou předpokladů jako prakticky nemožné.⁴⁹

U směrnic, které ponechávají prostor k uvážení členskými státy, je úspěšné podání žaloby pro neprivilegované žalobce vyloučeno už kvůli kritériu bezprostředního dotčení. I v případě ostatních směrnic se naplnění podmínek aktivní legitimace jeví jako vysoce nepravděpodobné. Problematické je i kritérium osobního dotčení, neboť se v dosavadní judikatuře žalobcům zpravidla nedaří prokázat dostatečně unikátní dopad směrnic na jejich postavení oproti ostatním subjektům. Neprivilegovaným žalobcům tak patrně ve většině případů nezbyvá než rozporovat případné navazující předpisy či akty ve vnitrostátním soudnictví, pokud to umožňuje vnitrostátní úprava.

2.1.5 Dílčí závěr k aktivní legitimaci

Shrneme-li výše učiněné závěry, šance, že bude přiznána neprivilegovanému žalobci aktivní legitimace, je vysoká prakticky výhradně u aktů, jejichž adresátem je žalobce. Mimo tohoto režimu je přístup k žalobě pro neprivilegované poměrně obtížný, směrnice z pohledu neprivilegovaného žalobce prakticky nejsou napadnutelné. Zásadní překážku pro neprivilegované žalobce přitom představují kritéria aktivní legitimace.

V literatuře se v souvislosti s kritikou přísného testu osobního dotčení vyskytl návrh na širší výklad pojmu nařizovací akt, jehož realizace by umožnila přezkum širšího okruhu aktů ve třetím režimu čl. 263 odst. 4 SFEU. Závěr, že pod

⁴⁷ Rozsudek SD ze dne 12. července 2022, *Nord Stream 2 AG proti Evropskému parlamentu a Radě*, C-348/20 P, ECLI:EU:C:2022:548, bod 74.

⁴⁸ Usnesení Tribunálu ze dne 20. května 2020, *Nord Stream AG proti Evropskému parlamentu a Radě*, T-530/19, ECLI:EU:T:2020:213, body 63-67.

⁴⁹ Usnesení Tribunálu ze dne 20. září 2023, *Nicoventures Trading a další proti Komisi*, T-706/22, ECLI:EU:T:2023:579, body 18 až 56.

pojem nařizovací akt nelze řadit akty legislativní, vychází výhradně z judikatury, dovození opaku v budoucí judikatuře by tak nebylo v rozporu se SFEU.⁵⁰ Ve věci *Inuit* však SD přesvědčivě uvádí, že takové rozšíření pojmu nařizovacího aktu by vedlo k zániku rozlišování mezi akty napadnutelnými čl. 263 odst. 4 SFEU a akty nařizovacími.⁵¹ S uvedenou argumentací se ztotožňuji, neboť soudní výklad by neměl vést k volné záměně pojmů, které zákonodárce systematicky odlišil.

Shodně s některými autory se domnívám, že nejvhodnější řešení tkví ve změně interpretace kritérií bezprostředního a osobního dotčení.⁵² Oproti publikovaným názorům, které prosazují rozvolnění v určitých hmotněprávních oblastech,⁵³ považuji za vhodnější řešení ucelený a jednotný postup v procesní rovině nehledě na dotčenou oblast hmotného práva. Plošné zjednodušení kritérií plní cíl snadnějšího přístupu a nediskriminuje ostatní žalobce. Zároveň se domnívám, že ochrana prostřednictvím jiných institutů, jako je předběžná otázka či vnitrostátní soudnictví, je realizovatelná jen obtížně a pouze v omezeném okruhu případů.

Přestože lze chápat jisté obavy z *actio popularis* v případě rozvolnění kritérií, nelze si nevšimnout, že roli žalobce bez nutnosti prokazování právního zájmu už plní privilegovaní žalobci. Ti jsou navíc podstatně lépe vybaveni vůbec rozpoznat to, že akt byl vydán či nastala jiná skutečnost rozhodná pro běh lhůty, a v zachované lhůtě akt napadnout. Pokud by byla kritéria přístupu zmírněna například v souladu s rozhodnutím ve věci *Jégo-Quéré*, což by autor této práce podpořil, musel by přesto žalobce pozorně sledovat značné množství aktů a ve lhůtě akty napadat a prokazovat svůj právní zájem. Těžko lze hledat motivaci pro takové jednání, pokud nebude akt svým obsahem pro neprivilegovaného žalobce skutečně relevantní. Lze také předpokládat, že neprivilegovaní žalobci snad mimo některé korporace pravidelně nemonitorují vydávání předpisů a jiných aktů. Riziko *actio popularis* tak v souvislosti s rozvolněním kritérií nevnímám jako příliš opodstatněné. Regulační roli navíc dostatečně plní i ostatní podmínky, jako je

⁵⁰ PERNICE, Ingolf. The Right to Effective Judicial Protection and Remedies in the EU. In: ROSAS, Allan, a kol. *The Court of Justice and the Construction of Europe: Analyses and Perspectives on Sixty Years of Case-law*, 2012, s. 388.

⁵¹ Rozsudek SD ze dne 3. října 2013, *Inuit Tapiriit Kanatami a další proti Evropskému parlamentu a Radě*, C-583/11 P, ECLI:EU:C:2013:625, bod 58.

⁵² ELIANTONIO, Mariolina a Betül KAS. Private Parties and the Annulment Procedure: Can the Gap in the European System of Judicial Protection Be Closed?, 2010, s. 132-133.

⁵³ CREVE, Bart A. Locus Standi Requirements for Annulment Actions by Competitors: The Resurfacing “Unique Position Test” Ought to Be Discarded, 2014, s. 234.

striktní lhůta nebo povinné zastoupení žalobce. Navíc lze předpokládat, že advokát nebude za klienta příliš často podávat zjevně nedůvodné podání jen proto, že by v důsledku změn bylo přípustné.

Rovněž kritérium bezprostředního dotčení by zasloužilo sjednocení. Nabízí se buď striktní trvání na právní rovině posuzování kritéria, nebo sjednocené rozvolnění směrem k přiznání dotčení i v případě prokázání rizika výraznějších ekonomických dopadů nehledě na hmotněprávní oblast. Ve druhém případě by mantinely relevantního ekonomického dotčení musela vymezit budoucí rozhodovací praxe SDEU, což ovšem s ohledem na dosavadní stav judikatury v soutěžní oblasti není nereálné, neboť s obdobným konceptem v této oblasti SDEU již pracuje. Přikláním se proto k druhé variantě možné změny kritéria bezprostředního dotčení. Nastíněné rozvolnění kritérií by mělo usnadnit přístup neprivilegovaných žalobců k soudu.

Domnívám se, že nedojde k zahlcení SDEU řadou nekvalifikovaných podání ani nadměrnému zvýšení nápadu podání v zásadě přípustných. Do určité míry by rozšíření možnosti neprivilegovaného žalobce žalovat přímo paradoxně omezilo možnost soudů předkládat předběžné otázky na neplatnost shodného aktu v budoucím vnitrostátním řízení, jak bude rozebráno v podkapitole 3.7.2.

2.2 Žalování

Pasivně legitimované subjekty lze dovodit z čl. 263 odst. 1 SFEU. Základním pravidlem je, že žalovaným je ten subjekt, kterému je vydaný akt přiřítelný. Ustanovení přitom uvádí výčet aktů, které lze napadnout. Jedná se o legislativní akty, akty Rady, Komise, ECB, a rovněž akty Evropského parlamentu a Evropské rady, které mají právní účinky vůči třetím osobám a akty institucí a jiných subjektů Unie, které mají právní účinky vůči třetím osobám. Možnost napadnout akty Evropského parlamentu a Evropské rady a akty ostatních orgánů a institucí byla zakotvena po přijetí Lisabonské smlouvy, tuto možnost ovšem již předtím připouštěla judikatura.⁵⁴

⁵⁴ Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 8. října 2008, *Sogelma proti Evropské agentuře pro obnovu (AER)*, T-411/06, ECLI:EU:T:2008:419, body 32-43.

Dle čl. 13 SEU patří mezi orgány EU rovněž SDEU, ECB a Účetní dvůr. Jelikož ostatní orgány EU jsou v čl. 263 odst. 1 SFEU explicitně uvedeny, *a contrario* lze vyloučit napadnutelnost aktů těchto tří orgánů. Takový závěr však neobstojí ve světle rozhodovací praxe SDEU, neboť i tyto orgány mohou vydávat akty, které se dotýkají práv třetích osob, a to například v oblasti poskytování informací nebo zadávání veřejných zakázek. V zájmu zachování účinné soudní ochrany tak v dosavadní rozhodovací praxi nebyly odmítány žaloby pro nepřijatelnost na základě nedostatku pasivní legitimace těchto orgánů.⁵⁵ Pro účely žaloby tak lze uvažovat o zařazení těchto orgánů do kategorie dalších institucí a subjektů EU dle poslední části čl. 263 odst. 1 SFEU.

Výše uvedené však neznamená, že lze žalobou zpochybnit platnost rozhodnutí SDEU v rámci jeho rozhodovací činnosti jako soudního orgánu. Žaloba na neplatnost soudních rozhodnutí v rámci jednotlivých řízení (ať už před Tribunálem či SD) není přípustná. Ve vymezených případech lze rozporovat rozhodnutí Tribunálu opravným prostředkem omezeným na právní otázky,⁵⁶ případně se domáhat obnovy řízení u rozhodnutí SD.⁵⁷ Pokud by však proti rozhodnutím soudní povahy byla žaloba přípustná, mohlo by dojít k prakticky nekonečnému řetězení soudních rozhodnutí a žalob na jejich neplatnost. Rozhodnutí o samotné žalobě na neplatnost má totiž z povahy věci charakter soudního rozhodnutí.

Poslední věta čl. 263 odst. 1 SFEU otevírá možnost přezkumu aktů širokého okruhu dalších subjektů a institucí. Ve vztahu k těmto pouze obecně vymezeným orgánům a institucím se může uplatnit rovněž čl. 263 odst. 5 SFEU, dle kterého mohou akty zřizující tyto instituce a subjekty stanovit zvláštní podmínky přezkumu aktů těchto institucí a orgánů. Zvláštní podmínky zpravidla ukládají účastníkovi vyčerpání opravných prostředků, jsou-li účastníkovi řízení před daným orgánem k dispozici, před podáním samotné žaloby, lze tedy hovořit o subsidiaritě žaloby.⁵⁸

⁵⁵ Rozsudek Tribunálu dne 20. září 2019, *Franklin Dehousse proti SDEU*, T-433/17, ECLI:EU:T:2019:632; Rozsudek SD ze dne 11. května 1989, *Henri Maurissen a Union syndicale proti Účetnímu dvoru Evropských společenství*, 193/87 a 194/87, ECLI:EU:C:1989:185.

⁵⁶ Dle čl. 256 SFEU a čl. 167 a násl. JŘ SD

⁵⁷ Dle čl. 159 JŘ SD

⁵⁸ Např. čl. 66-72 nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 2017/1001 ze dne 14. června 2017.

Podmínky by neměly být příliš restriktivní, účelem má být snížení nápadu žalob a řešení případu v mimosoudní fázi, nikoliv znemožnění soudního přezkumu.⁵⁹

Specifickým případem je Úřad evropského veřejného žalobce. Dle čl. 42 nařízení Rady č. 2017/1939 ze dne 12. října 2017 je standardně možné proti aktům Úřadu směřovat žalobu na neplatnost. Procesní úkony Úřadu, které mají mít právní účinky vůči třetím osobám, však podléhají přezkumu příslušnými vnitrostátními soudy v souladu s požadavky a postupy stanovenými vnitrostátním právem, kromě rozhodnutí Úřadu o odložení případu zpochybněných na základě práva EU. Čl. 36 původního návrhu nařízení dokonce stanovil, že pro účely procesních úkonů je Úřad považován za vnitrostátní orgán a částečně vyloučil i aplikaci čl. 267 SFEU.⁶⁰ Výsledné nařízení, které oproti návrhu zachovalo výraznější roli SDEU v přezkumu aktů, přesto vytváří instituci EU, která částečně nepodléhá soudní kontrole SDEU, byť důvodem je předpokládaná vyšší způsobilost vnitrostátních soudů přezkoumávat vymezené procesní úkony Úřadu.⁶¹ Mimo to jsou ovšem akty Úřadu přezkoumatelné v režimu čl. 263 SFEU.

Okruh možných pasivně legitimovaných subjektů byl vymezen výše. V konkrétním případě je žalovaným ten subjekt, kterému je akt přiřítelný. Nejčastěji je takovým subjektem ten orgán či instituce, který akt vydal. Komplikace nastávají v případech, kdy sekundární právo stanoví, že určitou pravomoc vykonává orgán EU (např. Komise), nicméně může tak činit sám či nepřímo. Je-li další subjekt na základě takového ustanovení pověřen výkonem určité činnosti, akty, které v rámci výkonu této činnosti vydává, jsou přiřítelné odpovědnému orgánu EU. V takovém případě je pak nezbytné žalovat daný orgán EU, žaloba proti pověřenému subjektu bude nepřijatelná pro nedostatek pasivní legitimace žalovaného.⁶²

Určení, zda je daný orgán pasivně legitimován, není vždy jednoznačné. Analýzou sekundárního práva můžeme za indicii pro to, že pasivní legitimaci má orgán Unie, označit například formulace typu „*vykonává činnost z pověření*

⁵⁹ SCHIMA, Bernhard. Article 263. In: KELLERBAUER, Manuel, a kol. *The EU treaties and the charter of fundamental rights: a commentary*, 2019, s. 1808.

⁶⁰ EVROPSKÁ KOMISE. *Návrh NAŘÍZENÍ RADY o zřízení Úřadu evropského veřejného žalobce* [online]. 2013.

⁶¹ RUŽIČKOVÁ, Valéria. Judicial review of the acts of the European public prosecutor's office – possible shortcomings and several considerations in relation to the Slovak Republic and its legislation, 2021, s. 667-671.

⁶² Rozsudek SD ze dne 12. listopadu 2015, *Elitaliana SpA proti Eulex Kosovo*, C-439/13 P, ECLI:EU:C:2015:753, body 57-67.

Rady“.⁶³ Podmínkou⁶⁴ a indikátorem možné pasivní legitimace instituce zřízené sekundárním právem je skutečnost, že má daná instituce právní osobnost.⁶⁵ Vodítkem může být i absence některého z takových ustanovení. Vždy je však potřeba posuzovat pasivní legitimaci s ohledem na vlastnosti konkrétního aktu a jeho právní základ. Podmínkou přičitatelnosti aktu instituci je rovněž to, že akt reprezentuje závazné stanovisko instituce ve věci, nikoliv například nezávazný názor některého představitele. Posouzení, zda jde o názory či jinou komunikaci, v rámci které jedná představitel instituce výhradně za sebe, přitom lze provádět s přihlédnutím ke stylu projevu, formálním náležitostem dokumentu, existenci pravomoci instituce vydávat případné závazné akty v dané věci apod.⁶⁶

Není vyloučeno, že žaloba bude směřovat proti několika žalovaným zároveň, nejtypičtějším příkladem je žaloba na neplatnost aktu Komise a Evropského parlamentu. Vždy však musí být označen nejméně jeden konkrétní orgán či instituce, není přípustné určit žalovaného pouze obecným odkazem například na EU jako takovou, neboť ta postrádá pasivní legitimaci.

Závěrem této podkapitoly je pro vyloučení pochybností vhodné uvést, že v rámci jednoho řízení zásadně nesmí nastat shoda v osobě žalobce a žalovaného. Je patrné, že někteří žalobci mohou zároveň být pasivně legitimováni, SDEU ovšem neslouží k interní kontrole aktů EU „z opatrnosti“ ani zvýšení legitimacy aktů v případě zamítavého rozhodnutí. Pokud např. Komise dojde k přesvědčení, že určitý Komisi přičitatelný akt je nevyhovující, má zpravidla k dispozici jiné prostředky k tomu, aby akt zrušila či vhodně upravila. Shoda v osobě žalobce a žalovaného by rovněž popřela kontradiktorní povahu řízení.

2.3 Vedlejší účastníci

Fakultativně mohou v řízení vystupovat i vedlejší účastníci. Čl. 40 Statutu obsahuje výčet vedlejších účastníků, kterými mohou být členské státy a orgány unie, a za předpokladu prokázání právního zájmu též další instituce unie a právnické

⁶³ Např. čl. 11 a 12 společné akce Rady č. 2008/124/SZBP ze dne 4. února 2008.

⁶⁴ LUSZCZ, Viktor. Action for Annulment. LUSZCZ, Viktor, a kol. *European Court Procedure*, 2020, s. 136-137.

⁶⁵ Např. čl. 3 odst. 2 nařízení Rady č. 2017/1939 ze dne 12. října 2017

⁶⁶ Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 13. prosince 1990, *Nefarma a Bond van Groothandelaren in het Farmaceutische Bedrijf proti Komisi Evropských společenství*, T-113/89, ECLI:EU:T:1990:82, body 81-82.

a fyzické osoby. Nečlenské státy, které jsou stranami Dohody o Evropském hospodářském prostoru a kontrolní úřad ESVO mohou vstoupit do sporů, které se týkají některé oblasti v působnosti této Dohody. Fyzické nebo právnické osoby nesmí zasahovat do sporů mezi členskými státy a orgány unie nebo orgány unie navzájem. Návrhové tvrzení vedlejšího účastníka se musí shodovat s některým z účastníků hlavních dle čl. 142 JŘ Tribunálu, resp. čl. 129 JŘ SD. Do řízení o žalobě na neplatnost lze tedy vstoupit pouze na straně žalobce či žalovaného. Vedlejší účastník nemůže do řízení vnášet nové důvody a návrhy, nicméně může podpořit jen část tvrzení podporované strany. Vedlejší účastník však může předložit odlišnou argumentaci pro podporu návrhového žádání, které zcela nebo z části v řízení podporuje.

Pro potenciální vedlejší účastníky mimo členských států a orgánů EU je v rámci řízení o žalobě na neplatnost pro vstup do řízení stěžejní prokázání právního zájmu na výsledku řízení. Kritéria upravuje značně rozsáhlá judikatura SDEU, která již byla analyzována v souvislosti s neprivilegovanými žalobci a pro účely vymezení pojmu právního zájmu je použitelná i v tomto případě. Adresátům aktu, který byl již napaden žalobou podanou jiným subjektem, bývá obvykle přiznán právní zájem, a to i tehdy, pokud adresát usilující o postavení vedlejšího účastníka nepodal sám žalobu na neplatnost.⁶⁷ Procesní aspekty vedlejšího účastenství budou podrobněji představeny v kapitole 4.1.

2.4 Právomoc a příslušnost soudu

Výlučnou pravomoc k rozhodování o neplatnosti unijních aktů má výhradně jedna z instancí SDEU, ať už v řízení o přímé žalobě či v rámci předběžné otázky. Opakovaně se tak vyjadřuje i judikatura SDEU.⁶⁸ Pomineme-li specifický případ Úřadu evropského veřejného žalobce, je tento stav v současné době v zásadě akceptován. Určité výhrady lze sledovat v judikatuře ústavních soudů některých členských států, byť se dotčená rozhodnutí primárně týkala jiných otázek, jako je aplikační přednost práva EU. Pro krajní případy si například český Ústavní soud

⁶⁷ Usnesení Soudu prvního stupně ze dne 28. listopadu 1991, *Eurosport Consortium proti Komisi*, T-35/91, ECLI:EU:T:1991:65, bod 15.

⁶⁸ Rozsudek SD ze dne 22. října 1987, *Foto-Frost proti Hauptzollamt Lübeck-Ost*, 314/85, ECLI:EU:C:1987:452, body 15-20; Rozsudek SD ze dne 28. dubna 2022, *Gräfendorfer Geflügel- und Tiefkühlfeinkost Produktions GmbH a další proti Hauptzollamt Hamburg a dalším*, C-415/20, C-419/20 a C-427/20, ECLI:EU:C:2022:306, bod 66.

ponechal jakousi „únikovou“ doložku a dovodil vlastní pravomoc přezkoumat akt EU, pokud by byl vydán mimo pravomoc EU či zásadně odporoval hodnotovému rámci.⁶⁹ Jako přílehlavé shrnutí postoje různých dalších ústavních soudů se uplatní konstatování, že „...v případě, že sezná, že se akt Unie dostal mimo toto zmocnění, nárokuje si pravomoc jej prohlásit za „ultra vires“ (tedy „nad rámec pravomocí“) a na území daného členského státu neaplikovatelný.“⁷⁰ Je ovšem patrné, že uvedené pojednává o extrémních případech, a nelze v tomto smyslu hovořit o žalobě na neplatnost aktu jakožto spíše o potenciální neaplikovatelnosti aktu v daném konkrétním členském státě. Jakkoliv tak uvedené úvahy mohou výlučnou pravomoc unijních soudů poněkud relativizovat, pro účely žaloby na neplatnost je nesporně orgánem nadaným pravomocí k rozhodnutí některý ze soudů SDEU.

Konkrétní instancí příslušnou rozhodovat ve věci žaloby na neplatnost je dle čl. 256 odst. 1 SFEU Tribunál, nestanoví-li Statut jinak. Statut tak činí v čl. 51, který obsahuje výčet případů, v nichž rozhoduje o žalobě SD. Jedná se o případy, kdy je žalobcem členský stát a žaloba směřuje proti vymezeným aktům Evropského parlamentu, Evropské rady, Rady nebo Komise, a také o případy, kdy žalobcem je orgán Unie a žaloba směřuje proti aktům Evropského parlamentu, Evropské rady, Rady, Komise nebo ECB.

Čl. 51 Statutu poněkud nešťastně rovněž uvádí řadu výjimek z obecného výčtu, v těchto situacích je opět k rozhodnutí příslušný Tribunál. Při bližším prozkoumání uvedeného výčtu nelze ani uzavřít, že SD je příslušný k řešení všech žalob členských států proti orgánům Unie a žalob orgánů mezi sebou, neboť ve výčtu subjektů v čl. 51 Statutu absentují SD a Účetní dvůr. Složitost tohoto ustanovení však nemá negativní důsledky pro žaloby neprivilegovaných žalobců, neboť v jejich případě je příslušný vždy Tribunál.

Žaloba se podává soudní kanceláři příslušného soudu, přičemž přípustné způsoby podání stanoví čl. 57 JŘ SD, resp. čl. 72 JŘ Tribunálu. V současné době je ovšem v řízeních před Tribunálem mimo výjimky povinné elektronické podání formou aplikace e-Curia, což u SD představuje jednu z přípustných variant podání. Takové podání učiněné zmocněncem či advokátem již není třeba doplňovat, neboť je za podmínek stanovených Jednacími řády a prováděcími rozhodnutími

⁶⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 26. 11. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 19/08, ECLI:CZ:US:2008:Pl.US.19.08.1, bod 120.

⁷⁰ BOBEK, Michal, a kol. *Vnitrostátní aplikace práva Evropské unie*, 2022, s. 110.

považováno za originál.⁷¹ JŘ SD umožňuje i doručení fyzického originálu v předepsaném počtu kopií podepsaného advokátem či zmocněncem nebo doručení elektronickou formou, přičemž lhůta je zachována, pokud je do 10 dnů od doručení elektronickou formou podání doplněno o originál.

V případě, že je podání adresováno nesprávnému orgánu, předá adresát neprodleně podání příslušnému orgánu na základě čl. 54 Statutu. Je-li nepřislušnému orgánu ve věci doručeno ve lhůtě, je tímto lhůta zachována.⁷² SDEU ve své judikatuře zaujal benevolentní přístup a připouští i projednání žalob, které jsou ve lhůtě podány nepřislušnému orgánu SDEU, i pokud k postoupení dojde až po uplynutí lhůty.⁷³ Tato problematika však v praktické rovině do jisté míry přestává být relevantní, protože povinná elektronizace podání a vcelku jasná příslušnost Tribunálu u neprivilegovaných žalobců by měla zabránit velkému množství chyb a usnadnit případné postoupení v rámci orgánů SDEU.

⁷¹ Rozhodnutí SD ze dne 16. října 2018 o podávání a doručování podání prostřednictvím aplikace e-Curia, respektive Rozhodnutí Tribunálu ze dne 11. července 2018 o podávání a doručování procesních písemností prostřednictvím aplikace e-Curia

⁷² WÄGENBAUR, Bertrand. *Court of Justice of the EU: Commentary on Statute and Rules of Procedure*, 2013, s. 150.

⁷³ Usnesení SD ze dne 23. května 1990, *Asia Motor France proti Komisi*, C-72/90, ECLI:EU:C:1990:230.

3 Další podmínky přípustnosti žaloby

Základní podmínky přípustnosti žaloby, které musí být naplněny, jako je legitimace žalobce a žalovaného, byly představeny v předchozí kapitole. Mezi další podmínky přípustnosti se řadí splnění formálních náležitostí, podání žaloby v zachované lhůtě a existence napadnutelného aktu. Žalobce také zpravidla musí být zastoupen advokátem.

Soud se zkoumáním podmínek přípustnosti žaloby zabývá *ex officio* na počátku projednávání žaloby a tyto podmínky mohou být relevantní i v průběhu řízení. Nenaplnění podmínek v okamžiku podání žaloby má za předpokladu nezhojení těchto vad za následek odmítnutí žaloby pro nepřípustnost. Pokud však v průběhu řízení například pomine právní zájem neprivilegovaného žalobce na vydání rozhodnutí, soud řízení zastaví.⁷⁴ Tribunál navíc může dle čl. 126 JŘ Tribunálu rozhodnout i bez zkoumání podmínek přípustnosti tehdy, je-li žaloba zjevně nedůvodná. V takovém případě může Tribunál rozhodnout usnesením s odůvodněním. Ve své judikatuře SDEU také připouští možnost zamítnutí žaloby po její meritorní stránce rozsudkem, aniž by předtím rozhodl o přípustnosti.⁷⁵

3.1 Formální náležitosti žaloby

Požadavky na formální náležitosti podání definuje čl. 21 Statutu a Jednací řády⁷⁶ formou obecných náležitostí podání a specifických požadavků na obsah žaloby. Mezi náležitosti patří jméno a bydliště nebo sídlo žalobce, postavení a adresa žalobcova zástupce, označení žalovaných, předmět sporu, návrhové žádání (zpravidla obsahující požadavek na zrušení aktu a úhradu nákladů řízení žalovaným) a stručný popis žalobních důvodů. K žalobě musí být připojen akt, jehož zrušení se požaduje. K případnému odstranění vad žaloby je účastník vyzván v dodatečné lhůtě, přičemž tato lhůta může přesahovat i konec původní lhůty k podání žaloby. Nejsou-li vady v dodatečné lhůtě odstraněny, příslušný soud může rozhodnout o odmítnutí žaloby nebo o pokračování v řízení nehledě na absenci některých náležitostí. Žaloba se podává v některém z jednacích jazyků dle čl. 44 a

⁷⁴ Usnesení Soudu prvního stupně ze dne 13. června 1997, *TEAM Srl a Kolprojekt proti Komisi*, T-13/96, ECLI:EU:T:1997:87, body 27-29.

⁷⁵ Rozsudek Tribunálu ze dne 3. března 2010, *Bundesverband deutscher Banken eV proti Komisi*, T-36/06, ECLI:EU:T:2010:61, body 32-33.

⁷⁶ Zejména čl. 57, 120-122 JŘ SD, respektive čl. 72, 76, 78 JŘ Tribunálu.

násl. JŘ Tribunálu, čl. 36 a násl. JŘ SD, přičemž volba některého z jednacích jazyků přísluší v případě žaloby na neplatnost žalobci.

V podrobnostech upravují formální náležitosti velmi detailně Jednací řády nebo například prováděcí předpisy k JŘ Tribunálu, přičemž úplný výčet přesahuje rozsah a účel této práce. Je ovšem na místě podotknout, že jednotlivá ustanovení Jednacích řádů nejsou vždy vzájemně shodná,⁷⁷ proto je v závislosti na příslušné instanci nezbytné formulovat žalobu vždy s použitím odpovídajícího Jednacího řádu. I pokud je žaloba podána nepřislušnému orgánu (např. má být podána k Tribunálu a je adresována SD) a tyto orgány si žalobu v souladu s čl. 54 Statutu předají, posuzuje daný orgán náležitosti žaloby optikou svého Jednacího řádu. Případné pochybení tak má své důsledky, protože nesplnění formálních náležitostí může v závislosti na úvaze soudu vést k odmítnutí žaloby.

3.2 Překážky litispendence a věci rozhodnuté

Obvyklými procesními překážkami, jejichž existence má za následek nepřipustnost žaloby, jsou litispendence a *res iudicata*. Nejinak je tomu i v řízení o žalobě na neplatnost. Existenci obou překážek posuzuje soud bez návrhu.⁷⁸ U litispendence tak soud činí optikou tři kritérií. Aby byla žaloba z tohoto důvodu odmítnuta jako nepřipustná, musí být naplněna všechna tři kritéria zároveň. Musí tedy nastat situace, kdy se shodují dvě a více řízení zároveň v účastnících řízení, v konkrétním aktu nebo ustanovení, jehož neplatnosti se žalobce domáhá a v žalobních důvodech.⁷⁹ V takovém případě soud všechny později podané žaloby ve stejné věci odmítne pro nepřipustnost. Podle těchto kritérií jsou přípustné i žaloby, kdy několik subjektů nezávisle na sobě napadne shodný akt, a to i bude-li ve všech případech shodný žalobní důvod. Překážka litispendence zde nebude naplněna z důvodu odlišných subjektů v pozici žalobce. S ohledem na to, že by po samostatném projednání některé z takových žalob a případném úspěchu žalobce ve věci bylo nadále projednání zbylých žalob nadbytečné (žaloby by směřovaly proti aktu, který v době projednání již byl prohlášen za neplatný), se v nastíněném

⁷⁷ Např. ustanovení čl. 78 odst. 4 JŘ Tribunálu, obdobné ustanovení nenajdeme v JŘ SD, neboť žalobcem přímo k SD nemůže být právnická osoba soukromého práva.

⁷⁸ Rozsudek SD ze dne 26. května 1971, *Fritz-August Bode proti Komisi*, 45-70 a 49-70, ECLI:EU:C:1971:56, bod 11.

⁷⁹ Rozsudek Tribunálu ze dne 24. března 2011, *IMI plc a další proti Komisi*, T-378/06, ECLI:EU:T:2011:109, body 29-32.

případě jeví jako vhodné a hospodárné využít spojení věcí dle čl. 68 JŘ Tribunálu, resp. čl. 54 JŘ SD. V souvislosti s tím stojí za povšimnutí, že přípustná je i hromadná žaloba, pokud se žalobci shodují v napadnutém aktu a tvrzeném žalobním důvodu.⁸⁰

V otázce překážky *res iudicata* lze s mírnými modifikacemi aplikovat kritéria k vyhodnocení existence překážky litispendence, žalobce tak nemůže napadnout ze shodných důvodů akt, který již dříve zamítnutou žalobou neúspěšně sám napadl.⁸¹ Tato úvaha je ovšem spíše teoretická, protože poměrně krátká lhůta k podání žaloby neponechává příliš prostoru k případným navazujícím žalobám, neuspěje-li žalobce napoprvé. I pokud by uplatnění překážky *res iudicata* do značné míry nelimitovala lhůta, existují další skutečnosti, které její uplatnění prakticky znemožňují. Přípustná by mohla být žaloba, která se domáhá neplatnosti z odlišných důvodů než žaloba původní. Jak bude rozvedeno v dalších podkapitolách, některé žalobní důvody je rovněž SDEU povinen přezkoumávat z moci úřední. Žalobce by tak pouze s velkými obtížemi dokázal v navazující žalobě vymezit nový žalobní důvod, který by nebyl v předchozím rozhodnutí SDEU buď na základě návrhu žalobce nebo *ex officio* vyhodnocen. Žalobce také může napadnout odlišnou či širší část aktu v navazující žalobě, v takovém případě však nic nebrání žalobci, aby již původní žalobu formuloval *in eventum*, tj. například se domáhal zrušení konkrétních ustanovení a eventuálně celého aktu.⁸²

Jak je patrné z uvedených vlastností překážek litispendence a *res iudicata* v řízení o žalobě na neplatnost, tyto překážky nepředstavují pro přístup k žalobě zásadnější omezující faktor. Je-li akt v průběhu řízení upraven, poskytuje žalobci čl. 86 JŘ Tribunálu možnost novým podáním pozměnit žalobu a současně napadnout akt, který je důvodem této změny, v tomto případě se překážka litispendence neuplatní.

⁸⁰ WÄGENBAUR, Bertrand. *Court of Justice of the EU: Commentary on Statute and Rules of Procedure*, 2013, s. 368.

⁸¹ Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 5. srpna 2003, *Vizcaya SA a Diputación Foral de Vizcaya proti Komisi*, T-116/01 a T-118/01, ECLI:EU:T:2003:217, body 77-78.

⁸² Rozsudek SD ze dne 26. dubna 2022, *Polská republika proti Evropskému parlamentu a Radě*, C-401/19, ECLI:EU:C:2022:297, body 16-22.

3.3 Zastoupení

Pro účastníky řízení platí obecný požadavek být zastoupen vyplývající z čl. 19 Statutu, jež je podrobněji upraven Jednacími řády. Tento požadavek se tak uplatní i v řízení o žalobě na neplatnost, přičemž pro účely povinného zastoupení existují dvě kategorie účastníků.

Orgány unie a členské státy mohou zástupcem ad hoc jmenovat zmocněnce, jemuž smí být nápomocen advokát. Zmocněnci (tj. zástupci členských států nebo institucí EU) nemusí být právníky, byť v praxi tomu tak zpravidla je.⁸³ Ostatní účastníci musí být zastoupeni advokátem, který je oprávněn vykonávat advokacii dle práva některého z členských států nebo práva jiného státu, jež je stranou Dohody o Evropském hospodářském prostoru. Připouští-li však vnitrostátní právo členského státu, aby před soudy zastupoval účastníky vysokoškolský učitel, je mu přiznána shodná pozice, jako advokátům. Zmocněnec se prokazuje dokladem vystaveným zastoupeným subjektem, advokát prokazuje své postavení procesní plnou mocí. Zastoupení orgánů EU a členských států zmocněnci zpravidla nebývá problematické. Následující část tak bude zaměřena právě na roli advokátů, neboť určité potíže vznikají u zastoupení fyzických a právnických osob.

Prostý požadavek na zastoupení těchto účastníků judikatura doplnila o nezávislost daného advokáta na svém klientovi. Východiskem je koncept, kdy „*je advokát považován za osobu přispívající k výkonu spravedlnosti, jenž je povolána poskytnout zcela nezávisle a ve vyšším zájmu spravedlnosti právní pomoc, kterou klient potřebuje*“.⁸⁴ Ve věci *BikeWorld GmbH proti Komisi* byl advokát zároveň vlastníkem minoritního podílu ve společnosti v pozici žalobkyně, což SDEU vyhodnotil jako nepřipustné zastoupení, neboť není nezávislé.⁸⁵ Shodně nahlíží SDEU na advokáta, který je zároveň členem statutárního orgánu svého klienta.⁸⁶

Míru nezávislosti je však potřeba posuzovat individuálně, protože každý společný zájem advokáta a zastoupené osoby neznamená nutně neschopnost

⁸³ WÄGENBAUR, Bertrand. *Court of Justice of the EU: Commentary on Statute and Rules of Procedure*, 2013, s. 48.

⁸⁴ Usnesení Tribunálu ze dne 16. září 2015, *Calestep, SL proti ECHA*, T-89/13, ECLI:EU:T:2015:711, bod 29.

⁸⁵ Usnesení Tribunálu ze dne 20. listopadu 2017, *BikeWorld GmbH proti Komisi*, T-702/15, ECLI:EU:T:2017:834, bod 33.

⁸⁶ Usnesení Soudu prvního stupně ze dne 19. listopadu 2009, *EREF proti Komisi*, T-40/08, ECLI:EU:T:2009:455, body 24-34.

advokáta řádně hájit zájmy klienta.⁸⁷ S ohledem na tento závěr judikatury je i přes formulaci „*zcela nezávislý*“ v rozhodnutích SDEU nutné kritérium absolutní nezávislosti odmítnout. Opačný přístup by vedl k neudržitelným důsledkům, vyloučen by byl i advokát, který je vlastníkem byť jen jediné akcie potenciálně zastupované společnosti. Popsanou restrikci je ovšem vhodné mít na paměti zejména u rozsáhlejší účasti advokáta na žalující společnosti či jiných osobních vazeb na potenciálního klienta. Ze závěrů citované judikatury rovněž vyplývá, že advokáta v tomto případě nemusí nutně vyloučit střet zájmů, ale i příliš vysoká intenzita osobních (a třeba s klientem shodných) zájmů na výsledku sporu. Jako nepřipustné označil SDEU zastoupení společníka advokátní kanceláře, který byl zastoupen advokátem trvale spolupracujícím s jeho společností.⁸⁸ Rozhodující zde byl vztah podřízenosti a nadřízenosti mezi klientem a advokátem, ať už v důsledku pracovního poměru či faktického uspořádání společnosti.

Z požadavku povinného zastoupení v řízení o žalobě na neplatnost nelze učinit výjimky, proto musí být účastník zastoupen i pokud sám je oprávněným advokátem.⁸⁹ Nabízí se například porovnání s řízením před Ústavním soudem, v němž je dle § 30 ZÚS rovněž zakotven advokátní přímus. Oproti rozhodovací praxi SDEU však Ústavní soud vyložil, že advokáti nemusí být v řízení zastoupeni,⁹⁰ byť před rokem 2015 v tomto nebyl Ústavní soud konzistentní. Stanovisko Ústavního soudu se opírá mimo jiné o vcelku logickou tezi, že je-li advokát kvalifikován k sepsání ústavní stížnosti, nelze důvodně předpokládat, že při sepisování ústavní stížnosti týkající se jeho samého by postupoval s menší odborností či obezřetností. Uvedený závěr, s nímž se autor ztotožňuje, lze analogicky aplikovat i na řízení před SDEU. Navíc by mělo být u osob vykonávajících advokacii standardem, že dokáží vyhodnotit, zda jejich vlastní odbornost postačuje k vedení řízení před SDEU či zda řádnému zastupování klienta nebrání osobní vazby. I pokud by neexistovala povinnost být zastoupen advokátem pro jiné advokáty, nelze těmto osobám upřít možnost rozhodnout se, že zastoupeny budou. V kontextu výše uvedeného se pak jeví absolutní požadavek na povinné

⁸⁷ Usnesení SD ze dne 21. 4. 2023, *Kirimova proti EUIPO*, C-306/22 P, ECLI:EU:C:2023:338, body 41-42.

⁸⁸ Rozsudek SD ze dne 24. března 2022, *PJ a PC proti EUIPO*, C-529/18 P a C-531/18 P, ECLI:EU:C:2022:218, bod 81.

⁸⁹ Usnesení SD ze dne 18. 5. 2009, *Altner proti Komisi*, T-37/09, ECLI:EU:T:2009:159, bod 11.

⁹⁰ Stanovisko Ústavního soudu ze dne 8. 10. 2015, sp. zn. Pl. ÚS-st. 42/15, ECLI:CZ:US:2015:Pl.US-st.42.15.1, bod 26; Usnesení Ústavního soudu ze dne 4. 4. 2023, sp. zn. Pl. ÚS 6/23, ECLI:CZ:US:2023:Pl.US.6.23.1, bod 8.

zastoupení jako nepřiměřeně přísný, u advokátů by posun směrem k liberalizaci nejspíše neměl negativní dopad.

S jistým zjednodušením lze souhrnem konstatovat, že za současného stavu advokát musí být třetí osobou odlišnou od žalobce bez významných osobních vazeb. Kromě zjevné potřeby být v řízení zastoupen advokátem je tak ještě před podáním žaloby nezbytné ověřit, zda neexistují významnější vazby mezi klientem a zvoleným advokátem. Procesním důsledkem absentujícího zastoupení či zastoupení nepřípustného je odmítnutí žaloby pro nepřípustnost. Byť lze institut podrobit určité kritice ve vztahu k zastoupení advokátů, povinné zastoupení laických účastníků se zdá být prakticky nezbytné z důvodu značné komplikovanosti přípravy žaloby i samotného řízení, patří jí i regulační funkce, která má zabránit hrubě nekvalifikovaným podáním.

3.4 Lhůta

Jedním ze stěžejních požadavků na podání přípustné žaloby na neplatnost je dodržení poměrně striktní lhůty. Čl. 263 odst. 6 SFEU stanoví, že „*Žaloby uvedené v tomto článku musí být podány ve lhůtě dvou měsíců, a to podle okolností ode dne vyhlášení příslušného aktu, ode dne jeho oznámení navrhovateli nebo ode dne, kdy se o něm navrhovatel dozvěděl*“. Zmeškání lhůty nelze prominout, nenastane-li výjimečná okolnost náhody či vyšší moci, kterou SDEU vykládá velmi restriktivně.⁹¹ Důkazní břemeno k případnému doložení výjimečné náhodné okolnosti či vyšší moci leží na žalobci, jak stanovuje čl. 45 odst. 2 Statutu. Soud se dodržením lhůty zabývá *ex officio*, a lhůtu nelze dodatečně prodloužovat, jelikož jde o lhůtu stanovenou primárním právem.^{92 93} Naproti tomu platí, že dovolává-li se účastník opožděného podání žaloby, pak je na něm, aby prokázal, od kterého dne měla začít běžet lhůta pro podání žaloby, respektive aby nabídl soudu svoji verzi výpočtu lhůty, kterou považuje za správnou.⁹⁴ Z hlediska lhůty je přípustná i žaloba

⁹¹ Usnesení SD ze dne 8. listopadu 2007, *Belgické království proti Komisi*, C-242/07 P, ECLI:EU:C:2007:672, bod 17.

⁹² WÄGENBAUR, Bertrand. *Court of Justice of the EU: Commentary on Statute and Rules of Procedure*, 2013, s. 260.

⁹³ Oproti tomu lhůty, které stanoví v průběhu řízení sám SDEU (např. lhůta daná účastníkům pro vyjádření k písemným otázkám) mohou být na žádost prodlouženy. Vyplývá to z čl. 52 JŘ SD, respektive čl. 61 JŘ Tribunálu.

⁹⁴ Rozsudek SD ze dne 17. července 2008, *Athinaiiki Techniki AE proti Komisi*, C-521/06 P, ECLI:EU:C:2008:422, bod 70.

podaná proti již existujícímu aktu, která byla podána dříve, než nastal počátek lhůty, například pokud se adresát seznámil s aktem jiným způsobem.⁹⁵

Pro výpočet lhůty je klíčové určit správně její počátek a rovněž zohlednit všechna relevantní pravidla pro její počítání. Pravidla stanoví zejména čl. 49-51 JŘ SD, respektive čl. 58-62 JŘ Tribunálu. Délka lhůty je ustanovením čl. 263 SFEU vymezena jako dvouměsíční. K této době lze přičítat 10 dnů z důvodu vzdálenosti, historicky zavedené jako kompenzace časově náročného doručování. Přičtení 10 dnů však v současné době lze aplikovat nehledě na sídlo účastníka, a to i tehdy, je-li sídlem právě město Lucemburk.⁹⁶ V této souvislosti je nutné zmínit, že je-li lhůta vyjádřena v měsících a ve dnech, počítají se nejprve celé měsíce a poté dny. Lhůta či její část vyjádřená v měsících končí uplynutím dne, který se v posledním měsíci lhůty svým označením nebo číslem shoduje se dnem, kdy nastala skutečnost nebo byl učiněn úkon, od nichž se lhůta počítá. Není-li v případě lhůty vyjádřené v měsících v posledním měsíci den, který je pro uplynutí lhůty rozhodný, končí lhůta uplynutím posledního dne uvedeného měsíce.

Určení **počátku lhůty** je alternativní v závislosti na rozhodné skutečnosti, přičemž prvním dnem lhůty je den následující po dni, v němž rozhodná skutečnost nastala. Je-li rozhodnou skutečností oznámení adresátovi aktu, počátek lhůty nastává den po oznámení. Oznámení podléhá zejména směrnice a rozhodnutí s omezeným okruhem adresátů dle čl. 297 odst. 2 SFEU. Oznámení lze považovat za řádné v případě, že je doručeno zamýšlenému adresátovi, umožňuje seznámení se s obsahem aktu a obsahuje odůvodnění, proč byl akt vydán.⁹⁷ Oznámení jinak nepodléhá formálním požadavkům.⁹⁸ V případě publikace v Úředním věstníku EU (např. legislativní akty přijaté řádným legislativním postupem dle čl. 297 odst. 1 SFEU či některé akty vymezené v čl. 297 odst. 2 SFEU) je rozhodnou skutečností uplynutí 14. dne po publikaci aktu. Důvod pro posunutý počátek lhůty je i zde dán historicky, nicméně potřebnost tohoto posunu je s ohledem na dostupnost věstníku

⁹⁵ Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 15. června 2005, *Fred Olsen, SA proti Komisi*, T-17/02, ECLI:EU:T:2005:218, body 83-87.

⁹⁶ WÄGENBAUR, Bertrand. *Court of Justice of the EU: Commentary on Statute and Rules of Procedure*, 2013, s. 261-262.

⁹⁷ SCHIMA, Bernhard. Article 263. In: KELLERBAUER, Manuel, a kol. *The EU treaties and the charter of fundamental rights: a commentary*, 2019, s. 1809.

⁹⁸ SLADIĆ, Jorg. Rules on Procedural Time-limits for Initiating an Action for Annulment before the Court of Justice of the EU: Less Known Questions of Admissibility, 2016, s. 162.

online částí odborné veřejnosti zpochybňována.⁹⁹ Poslední možnou rozhodnou skutečností, která působí k předchozím uvedeným subsidiárně, je den, kdy se navrhovatel o aktu dozví. Nastává pouze tehdy, jestliže nedošlo ani k publikaci, ani k individuálnímu oznámení aktu. V takovém případě nelze považovat běh lhůty za zahájený, dokud se adresát aktu nebude mít možnost seznámit s jeho obsahem, nicméně je-li akt publikován nebo oznámen adresátovi, platí nevyvratitelná domněnka, že se zároveň adresát o aktu dozvěděl.¹⁰⁰

Lhůta končí uplynutím posledního dne lhůty. Je-li žaloba doručena do soudní kanceláře SDEU do tohoto okamžiku, lhůta je zachována. Víkendy a úřední svátky jsou zahrnuty v lhůtách, je-li však takový den posledním dnem lhůty, končí lhůta uplynutím nejbližšího následujícího pracovního dne. S ohledem na to, že se členské státy nachází v několika časových pásmech, je zajímavou otázkou, který čas je rozhodný pro počítání lhůty. Tato problematika byla předmětem rozhodnutí ve věci *Doherty*.¹⁰¹ V uvedené věci zaslal žalobce své podání v poslední den lhůty, a to ve 23:59 irského času. SDEU však uvedl, že okamžikem doručení je čas doručení kanceláři SDEU, a za rozhodný je nutné považovat čas v tom časovém pásmu, v němž se nachází Lucemburské velkovévodství,¹⁰² což uvedené podání činilo opožděným o 59 minut. Podání bylo v důsledku toho zjevně nepřipustné.

Shrneme-li proces počítání lhůty vymezený předpisy a judikaturou, nastane-li rozhodná skutečnost např. 19. ledna, bude postup výpočtu následující. Prvním dnem lhůty bude 20. leden, nejprve je potřeba započítat 2 měsíce, tedy posledním dnem lhůty prozatím je 19. březen. Z důvodu vzdálenosti pak lze přičíst 10 dnů, čímž se posledním dnem lhůty stává 29. březen. Je-li podání doručeno do soudní kanceláře SDEU do půlnoci 29. března lucemburského času, bude lhůta zachována.

⁹⁹ SOMSSICH, Réka. A la recherche du temps perdu – the recent case law of the Court of Justice of the European Union on the calculation of time-limits when lodging an action for annulment, 2013, s. 325.

¹⁰⁰ SLADIČ, Jorg. Rules on Procedural Time-limits for Initiating an Action for Annulment before the Court of Justice of the EU: Less Known Questions of Admissibility, 2016, s. 167.

¹⁰¹ Usnesení Tribunálu ze dne 1. dubna 2011, *Joseph Doherty proti Komisi*, T-468/10, ECLI:EU:T:2011:133, bod 16.

¹⁰² V současné době je toto pravidlo zakotveno v čl. 72 odst. 2 JŘ Tribunálu.

3.5 Napadnutelný akt

Ačkoliv existuje celá řada parametrů, podle kterých je posuzováno, zda je akt, proti kterému žaloba směřuje napadnutelný, je při snaze o vymezení pojmu napadnutelný akt zapotřebí začít od samotného čl. 263 SFEU. Ten obsahuje pozitivní výčet, který ovšem, jak bude podrobněji popsáno dále, není taxativní: „*Soudní dvůr Evropské unie přezkoumává legalitu legislativních aktů, aktů Rady, Komise a Evropské centrální banky, s výjimkou doporučení a stanovisek, a rovněž aktů Evropského parlamentu a Evropské rady, které mají právní účinky vůči třetím osobám. Rovněž přezkoumává legalitu aktů institucí a jiných subjektů Unie, které mají právní účinky vůči třetím osobám.*“.

V první větě je zakotvena možnost přezkumu legislativních aktů a aktů některých orgánů EU. Legislativní akty upravuje čl. 289 SFEU, přičemž dle odst. 3 se legislativním aktem rozumí jakýkoliv akt, který byl přijat prostřednictvím řádného nebo zvláštního legislativního postupu. Tyto akty mohou být předmětem žaloby, pokud mají právní účinky vůči třetím osobám. Právně nezávazné akty nemohou být za současného právního stavu předmětem přezkumu.

Druhá věta ustanovení pak umožňuje přezkum aktů dalších subjektů Unie, které mají právní účinky vůči třetím osobám. Pojem napadnutelný akt je tedy potřeba interpretovat extenzivně v tom smyslu, že nehledě na název nebo formu bude akt přezkoumatelný, pokud je dle svého obsahu právně závazný a způsobilý mít účinky vůči třetím osobám.¹⁰³ Tento princip posuzování aktu materiálním způsobem, tedy dle obsahu, si klade za cíl znemožnit vyloučení přezkumu tím, že by co do obsahu závazný akt byl označen například jako nezávazné stanovisko.

Oblast působnosti EU, v rámci které byl akt vydán, je pro napadnutelnost aktu zpravidla irelevantní. Čl. 275 odst. 1 SFEU však uvádí, že SDEU nemá pravomoc ve vztahu k ustanovením o společné zahraniční a bezpečnostní politice ani k aktům přijatým na jejich základě. Dle čl. 275 odst. 2 SFEU pak může SDEU přezkoumat akty v této oblasti za určitých podmínek. Konkrétně má SDEU pravomoc posuzovat, zda nedošlo k překročení pravomoci orgánu, který akt vydal, a smí rozhodovat i o žalobách proti aktům Rady, jimiž se stanoví omezující opatření vůči fyzickým nebo právnickým osobám.

¹⁰³ SCHIMA, Bernhard. Article 263. In: KELLERBAUER, Manuel, a kol. *The EU treaties and the charter of fundamental rights: a commentary*, 2019, s. 1800-1801.

V rozhodovací praxi se pochopitelně objevuje celá řada sporných situací, jejichž výklad nemusí být na první pohled zřejmý. Předně je potřeba vzít v úvahu, že požadavek účinků vůči třetím osobám zpravidla vylučuje z přezkumu akty, které mají pouze interní závaznost, např. pouze v rámci instituce, která jej vydala.¹⁰⁴ SDEU přitom nerozlišuje, o který orgán či instituci se jedná.¹⁰⁵

Další nejednoznačnou situaci představují případy, kdy původní akt, platný již několik let, je navazujícím aktem pouze potvrzen, aniž by akt jakýmkoliv způsobem měnil nebo doplnil obsah původního aktu. Nabízí se úvaha, zda bude žaloba podaná proti navazujícímu aktu v zachované lhůtě přípustná. Z ustanovení čl. 263 odst. 6 SFEU lze vyčíst pouze to, že žaloba musí být podána ve lhůtě dvou měsíců od rozhodného dne. Formálně by tedy nic nebránilo přezkumu aktu, jelikož akt se jeví jako závazný a lhůta bude dodržena. Judikatura však dovodila, že akt, který pouze potvrzuje dřívější akt, nelze úspěšně napadnout, žaloby tohoto typu nejsou přípustné.¹⁰⁶ SD tímto patrně sledoval zamezení obcházení lhůt, kdy je potřeba v pozici žalobce brojit přímo proti původnímu aktu, nikoliv následnému potvrzení. Vydání navazujícího aktu tudíž také neobnoví běh lhůty k podání žaloby proti původnímu aktu. Pokud by bylo přípustné napadnout pouhý potvrzující akt a dosáhnout touto cestou jeho zrušení, byla by poté přinejmenším diskutabilní platnost původního, v parametrech popsané situace obsahově identického aktu. Někdy i roky po vydání původního aktu by tak na základě potvrzení aktu vůči adresátovi byl potvrzující akt přezkoumatelný, byť po uplynutí původní lhůty platil původní akt třeba i řadu let za finální.

Z tohoto pravidla existuje výjimka tam, kde je sekundárním právem stanovena povinnost vyčerpání opravného prostředku v mimosoudní fázi řízení před podáním žaloby. Akt, který je výsledkem řízení o opravném prostředku, bude v takovém případě napadnutelný, a to i v případě, kdy obsahově odpovídá původnímu aktu.¹⁰⁷ Nelze totiž klást k tíži žalobce, že nenapadal akt původní,

¹⁰⁴ Rozsudek SD ze dne 25. února 1988, *Parti écologiste "Les Verts" proti Evropskému parlamentu*, 190/84, ECLI:EU:C:1988:94, bod 8.

¹⁰⁵ Rozsudek SD ze dne 9. října 1990, *Francouzská republika proti Komisi*, C-366/88, ECLI:EU:C:1990:348, bod 10.

¹⁰⁶ Rozsudek SD ze dne 11. ledna 1996, *Zunis Holding SA, Finan Srl a Massinvest SA proti Komisi*, C-480/93 P, ECLI:EU:C:1996:1, bod 14.

¹⁰⁷ Usnesení Soudu prvního stupně ze dne 29. dubna 2004, *SGL Carbon AG proti Komisi*, T-308/02, ECLI:EU:T:2004:119, body 51-53.

jestliže měl nejprve povinnost vyčerpat opravný prostředek. Naopak nesplnění této povinnosti vede k odmítnutí žaloby pro nepřipustnost.

Než bude přikročeno k analýze konkrétnějších parametrů napadnutelného aktu, zaslouží si poslední obecnou poznámku skutečnost, že je možné napadnout pouze část aktu nebo i jeho jednotlivé ustanovení, a to za předpokladu, že akt může nezávisle na napadnuté části samostatně existovat.¹⁰⁸ Přípustná je i žaloba, která se domáhá zrušení dílčí části ustanovení a *in eventum*, nebude-li dílčí část oddělitelná od zbytku ustanovení, napadá ustanovení či akt jako celek.¹⁰⁹

I přes možnost napadnout pouze část aktu se domnívám, že žaloba nemůže směřovat pouze proti preambuli¹¹⁰ či některé její části. Nehledě na doktrinální spory o závaznou povahu preambule¹¹¹ by případná neplatnost preambule neměla žádný dopad na existenci ustanovení samotného aktu, která nesporně mají normativní povahu. U neprivegovaných žalobců je patrný požadavek na právní zájem žalobce na neplatnost aktu, rozhodnutím ve prospěch žalobce tak musí dojít ke zlepšení právní pozice žalobce. V případě prohlášení preambule za neplatnou, aniž by byl dotčen zbytek aktu, k tomuto zlepšení nedochází. Žaloba směřující výhradně proti preambuli by neplnila svůj účel ani pokud by byla hypoteticky přípustná například ze strany privilegovaných žalobců. S odkazem na judikaturu však nejspíš preambule či její část není sama o sobě napadnutelná vůbec.¹¹²

3.5.1 Existující akt

Napadnout lze pouze akt, který existuje, tedy není nicotný a je součástí právního řádu EU, přičemž existenci aktu přezkoumává soud i bez návrhu. Tato podmínka v principu vylučuje z přezkumu přípravné verze dokumentů, kdy akt ještě nevstoupil v platnost. Dokumenty, které sice existují, ale svým charakterem jsou pouze přípravnou verzí nebo nastavují obecnější rámec pro další rozhodování,

¹⁰⁸ Rozsudek SD ze dne 26. dubna 2022, *Polská republika proti Evropskému parlamentu a Radě*, C-401/19, ECLI:EU:C:2022:297, body 16-22.

¹⁰⁹ Rozsudek SD ze dne 26. dubna 2022, *Polská republika proti Evropskému parlamentu a Radě*, C-401/19, ECLI:EU:C:2022:297, body 16-22.

¹¹⁰ Preambulí se rozumí citace, recitály a slavnostní prohlášení, tedy část aktu navazující na název a předcházející normativní části.

¹¹¹ HUMPHREYS, Llio, CRISTIANA SANTOS, LUIGI DI CARO, GUIDO BOELLA, LEON VAN DER TORRE a LIVIO ROBALDO. *Mapping Recitals to Normative Provisions in EU Legislation to Assist Legal Interpretation*, 2015, s. 43-44.

¹¹² Usnesení SD ze dne 28. ledna 2004, *Nizozemské království proti Komisi*, C-164/02, ECLI:EU:C:2004:54, body 21-24.

nelze napadnout.¹¹³ Žaloba by mohla směřovat až proti konkrétnímu závaznému aktu, který je konečným výstupem takového procesu. Rozhodujícím kritériem pro to, co lze považovat za konečný výstup a může být tudíž předmětem žaloby, je to, zda akt definitivně stanoví postoj orgánu nebo závazná pravidla chování.¹¹⁴ V případě pochybností někdy žalobce z opatrnosti a pro nejasné rozlišení mezi konečným a přípravným aktem napadne postupně žalobou všechny navazující akty.¹¹⁵

Pravidlo o konečném výstupu nelze aplikovat zcela mechanicky, neboť může v rámci jednoho řízení vzniknout několik aktů, které nejsou konečným rozhodnutím v hlavní otázce řízení, nicméně budou napadnutelné. Například v řízení o přezkumu možného porušení pravidel hospodářské soutěže bude stěžejní rozhodnutí o tom, zda k porušení došlo, nicméně k tomu bude zpravidla nezbytné předtím posoudit, zda podkladové dokumenty poskytnuté účastníkem jsou důvěrné povahy. Bude-li o tomto vydáno rozhodnutí, které určuje, že dokumenty takovou povahu nemají, je v této dílčí části řízení konečné (ve vztahu k povaze dokumentů) a nezávislé na hlavní otázce daného řízení. Aby byla účastníkovi takového řízení, o jehož dokumentech bylo rozhodnuto, poskytnuta komplexní ochrana práv, musí být takové rozhodnutí přezkoumatelné prostřednictvím žaloby na neplatnost, jsou-li splněny další podmínky přípustnosti žaloby.¹¹⁶

Přípravné či dílčí verze aktů tedy nelze napadnout, nicméně není vyloučena žaloby na neplatnost aktu, který byl zrušen v průběhu řízení.¹¹⁷ Zájem žalobce tkví v tom, že pokud akt vstoupí v účinnost a je autorem aktu vzápětí zrušen, má takové zrušení účinek *ex nunc*, nicméně po dobu účinnosti měl tento akt závazné právní účinky. Domáhat se zrušení žalobou na neplatnost může mít pro žalobce význam, neboť případný potvrzující rozsudek může být potenciálně relevantní pro náhradu škody a souvisí i s časovým účinkem neplatnosti, který v případě zneplatnění aktu rozsudkem nastává *ex tunc*.

¹¹³ KOTZUR, Markus. Article 263 TFEU. In: GEIGER, Rudolf, a kol. *European Union Treaties*, 2015, s. 878.

¹¹⁴ Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 18. prosince 2003, *Nancy Fern Olivieri proti Komisi a Evropské agentuře pro hodnocení léčivých přípravků*, T-326/99, ECLI:EU:T:2003:351, body 51-53.

¹¹⁵ LUSZCZ, Viktor. Action for Annulment. LUSZCZ, Viktor, a kol. *European Court Procedure*, 2020, s. 111.

¹¹⁶ Rozsudek SD ze dne 24. června 1986, *AKZO Chemie BV a AKZO Chemie UK Ltd proti Komisi*, 53/85, ECLI:EU:C:1986:256, bod 20.

¹¹⁷ Rozsudek SD ze dne 27. června 2013, *Xeda International SA a Pace International LLC proti Komisi*, C-149/12 P, ECLI:EU:C:2013:433, body 32-33.

V triviálním případě, kdy akt nebyl formálně vůbec přijat a z toho důvodu v právním řádu EU neexistuje, je žaloba zjevně nepřijatelná. Nastávají však také případy, kdy je soudem v průběhu řízení zjištěno, že již platný a účinný akt je zatížen zásadními vadami a musí být považován za právně neúčinný, a to i prozatímně.¹¹⁸ Výše uvedené představuje výjimku z pravidla, že právní akty EU požívají presumpci správnosti, dokud nedojde k jejich zrušení, a to i tehdy, jsou-li zatíženy vadami. V praxi je takový postup značně neobvyklý, když o neexistenci aktu bylo v rámci řízení doposud rozhodnuto v jednotkách případů.¹¹⁹

Pokud žalobce ve lhůtě napadne akt, který SDEU prohlásí za nicotný, je žaloba sice teoreticky nepřijatelná, ale žalobce dosáhne velice podobného účinku, a může mu být přiznána náhrada účelně vynaložených nákladů.¹²⁰ Dle čl. 135 JŘ Tribunálu, resp. čl. 139 JŘ SD, totiž platí, že pokud úspěšný účastník způsobil druhému účastníku řízení náklady, které Tribunál či SD posoudí jako náklady způsobené bezdůvodně či zlovolně, může úspěšnému účastníkovi být uložena náhrada nákladů řízení či jejich části. Jako bezdůvodně způsobené náklady byly v minulosti posouzeny náklady vzniklé v důsledku napadnutých aktů, které trpěly i méně závažnými nedostatky než nicotnost, nicméně vyvolaly u žalobce pochybnosti o jeho právním postavení.¹²¹ Domnívám se tedy, že nicotnost aktu bude posuzována shodně, což nastalo například ve věci *BASF AG a další proti Komisi*,¹²² ačkoliv rozhodnutí bylo v rámci řízení o opravném prostředku posléze zrušeno.¹²³ Patrně se tak neuplatní tvrzení, že v takovém případě žalobci náhrada nákladů řízení nenáleží.¹²⁴

¹¹⁸ Rozsudek SD ze dne 15. června 1994, *Komise Evropských společenství proti BASF AG a dalším*, C-137/92 P, ECLI:EU:C:1994:247, bod 48-54.

¹¹⁹ LENAERTS, Koen, Kathleen GUTMAN a Janek Tomasz NOWAK. *EU Procedural Law*, 2023, s. 278-279.

¹²⁰ LUSZCZ, Viktor. Action for Annulment. LUSZCZ, Viktor, a kol. *European Court Procedure*, 2020, s. 132.

¹²¹ Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 19. března 1997, *Estabelecimentos Isidoro M. Oliveira SA proti Komisi*, T-73/95, ECLI:EU:T:1997:39, body 51-52; Rozsudek Tribunálu ze dne 9. září 2011, *dm-drogerie markt GmbH & Co. KG proti OHIM*, T-36/09, ECLI:EU:T:2011:449, body 124-125.

¹²² Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 27. února 1992, *BASF AG a další proti Komisi*, T-79/89, T-84/89, T-85/89, T-86/89, T-89/89, T-91/89, T-92/89, T-94/89, T-96/89, T-98/89, T-102/89 a T-104/89, ECLI:EU:T:1992:26, bod 103.

¹²³ Rozsudek SD ze dne 15. června 1994, *Komise Evropských společenství proti BASF AG a dalším*, C-137/92 P, ECLI:EU:C:1994:247.

¹²⁴ MICHAL, Petr. *Přezkum platnosti pramenů komunitárního práva z hlediska jednotlivce*, 2006, s. 238.

V literatuře se lze setkat i s názory, že není-li dodržena lhůta k podání žaloby, akt může přesto být prohlášen za nicotný.¹²⁵ Tato otázka je do značné míry sporná. Pokud nebyl akt zrušen nebo nahrazen, je výchozí situace taková, že akt v právu EU existuje. V tomto kontextu lze připomenout judikaturu citovanou výše v této podkapitole, která v zájmu právní jistoty mimo jiné považuje prohlášení aktu EU za nicotný pouze za řešení *ultima ratio*.

Standardně platí, že lhůta musí být dodržena, aby došlo k meritornímu projednání žaloby. Vyskytují se ovšem rozhodnutí včetně již zmíněné věci *BASF AG a další proti Komisi*, která připouští, že lze shledat akt nicotným i po uplynutí lhůty k zahájení řízení.¹²⁶ SDEU nemůže prohlásit akt za nicotný, aniž by bylo zahájeno některé z možných řízení, a tato judikatura se týká přímo žalob na neplatnost. Bohužel není zcela jasné, zda takové důsledky měl soud v úmyslu vyvodit a autorovi není známa recentní judikatura, která by explicitně potvrzovala či vyvracela tyto úvahy. Připustíme-li však tento výklad, bylo by možné v případě nicotnosti aktu podat žalobu na neplatnost i řadu let po uplynutí lhůty. Důsledkem by bylo prohlášení aktu za nicotný. Žaloba jako taková by musela být odmítnuta jako zjevně nepřipustná v důsledku nicotnosti aktu a zmeškání lhůty. Nejspíše tak existuje jakási žaloba na nicotnost aktu, a to nehledě na lhůtu dle čl. 263 SFEU, byť jde o teoretický koncept.

Není zcela jasné, zda soud jednoduše neodmítne žalobu pro nedodržení lhůty, aniž by se zabýval případnou nicotností. Proto lze v analyzovaném scénáři žalobci jediné doporučit, aby nicotnost přímo navrhl, byť soud by měl zároveň s dodržáním lhůty z úřední povinnosti posoudit i existenci aktu. Rovněž je potřeba mít na paměti, že čl. 126 JŘ Tribunálu, respektive čl. 53 odst. 2 JŘ SD, umožňují usnesením odmítnout i bez projednání zjevně nepřipustné návrhy, což se zejména při absenci argumentace žalobce směrem k nicotnosti aktu nabízí jako pravděpodobné řešení v případě zmeškání lhůty.

¹²⁵ CRAIG, Paul a Gráinne DE BÚRCA. *EU Law Text, Cases, and Materials*, 2020, s. 544; LENAERTS, Koen, Kathleen GUTMAN a Janek Tomasz NOWAK. *EU Procedural Law*, 2023, s. 279.

¹²⁶ Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 27. února 1992, *BASF AG a další proti Komisi*, T-79/89, T-84/89, T-85/89, T-86/89, T-89/89, T-91/89, T-92/89, T-94/89, T-96/89, T-98/89, T-102/89 a T-104/89, ECLI:EU:T:1992:26, body 68 a 100-101; Rozsudek SD ze dne 26. února 1987, *Consortio Cooperative d'Abruzzo proti Komisi*, 15/85, ECLI:EU:C:1987:111, bod 10.

3.5.2 Právně závazný akt

V návaznosti na předchozí podmínku existence aktu lze napadat pouze takové existující akty, které mají závazný právní účinek. Ačkoliv čl. 263 SFEU stanoví jako podmínku pouze právní účinek, odborná literatura uvádí, že napadnutelné jsou akty, které vyvolávají závazný právní účinek.¹²⁷ Shodně k této problematice přistupuje judikatura SDEU, která rovněž opakovaně vyslovuje předpoklad existence právně závazného aktu jako podmínku přípustnosti žaloby.¹²⁸ Uplatní se také již dříve uvedený závěr, že okruh napadnutelných aktů není omezen na výčet uvedený v čl. 263 SFEU, je možné napadnout jakýkoliv akt EU, který má závazný právní účinek vůči třetím osobám.

V důsledku výše uvedeného kritéria závazných právních účinků a posuzování aktu dle obsahu lze napadat například i atypicky pojmenované rozhodnutí o odmítnutí zrušení či změny stávajícího aktu, jestliže tento akt by byl rovněž napadnutelný.¹²⁹ Irelevantní je i forma aktu, jestliže je jeho obsah dostatečně seznatelný, Tribunál tak shledal přípustným i napadení ústního výroku mluvčího Komise.¹³⁰ Je pravda, že u ústních aktů může být problematické zaznamenat přesný obsah a připojit jej k žalobě, ale v obecné rovině není jejich přezkum vyloučen.

O potenciální změně kritéria závazného právního účinku bude pojednáno v podkapitole 3.5.4, nicméně za současného stavu je nezbytné toto kritérium naplnit, aby byl akt napadnutelný. Na druhou stranu je akt posuzován dle obsahu, nikoliv na základě formy nebo názvu, což umožňuje napadnout široký okruh aktů.

3.5.3 Přezkoumatelnost mezinárodních smluv a aktů členských států

Skutečnost, že mezinárodní smlouvy i některé akty členských států mají závazné právní účinky, lze nejspíše označit za nespornou. Rozhodující pro přezkoumatelnost této skupiny předpisů je určení, kdo je autorem aktu, respektive

¹²⁷ SMOLEK, Martin. Článek 263. In: TOMÁŠEK, Michal, a kol. *Smlouva o fungování EU. Smlouva o EU. Listina základních práv EU. komentář*, 2022, s. 898.

¹²⁸ Rozsudek Tribunálu ze dne 18. října 2018, *Terna - Rete elettrica nazionale SpA proti Komisi*, T-387/16, ECLI:EU:T:2018:699, bod 30; Rozsudek Tribunálu ze dne 16. listopadu 2022, *Nizozemsko proti Komisi*, T-469/20, ECLI:EU:T:2022:713, bod 27.

¹²⁹ Usnesení Soudu prvního stupně ze dne 13. července 2004, *Comunidad Autónoma de Andalucía proti Komisi*, T-29/03, ECLI:EU:T:2004:235, bod 30.

¹³⁰ Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 24. března 1994, *Société anonyme à participation ouvrière Compagnie nationale Air France proti Komisi*, T-3/93, ECLI:EU:T:1994:36, body 55-60.

smlouvy, neboť čl. 263 SFEU vyžaduje, aby autorem přezkoumávaného aktu byl orgán nebo instituce Unie.

Mezinárodní smlouvy, které uzavírá Unie s třetími státy, nelze napadnout v režimu čl. 263 SFEU, neboť tyto nemají povahu aktu Unie – autorem mezinárodní smlouvy není instituce Unie, smlouva vzniká na základě vůle subjektů mezinárodního práva veřejného, které jsou jejími stranami. Je ovšem možné domáhat se neplatnosti aktu, kterým Unie či její instituce mezinárodní smlouvu přijímá nebo rozhoduje o aplikaci takové smlouvy, neboť tyto akty splňují obecné podmínky pro napadnutelný akt.¹³¹ Prohlášením aktu za neplatný je možné dosáhnout nanejvýš zrušení účinků smlouvy uvnitř Unie, mezinárodněprávní účinek vůči třetím stranám (typicky vůči státům) tím zůstává nedotčen a mezinárodní smlouva je pro ostatní smluvní strany nadále platná.¹³²

Akty členských států zásadně nejsou přezkoumatelné ve smyslu možnosti podání žaloby na neplatnost dle čl. 263 SFEU. Tento závěr je v obecné rovině zjevný, nicméně určité pochybnosti vyvolávají akty, které jsou přijaty na základě jiných aktů EU. V takovém případě je na místě napadnout původní akt EU, případně daný akt členského státu napadat pomocí vnitrostátních prostředků. SDEU nemá pravomoc v řízení o žalobě na neplatnost přezkoumávat vnitrostátní akty i pokud je takový akt součástí rozhodovacího procesu EU.¹³³

Aktem členského státu, respektive třetího státu, je i rozhodnutí o vystoupení státu z Unie na základě čl. 50 SEU. Jako nepřijatelná byla nedávno vyhodnocena i žaloba proti rozhodnutí Rady, kterým byla ze strany EU potvrzena dohoda o vystoupení členského státu z EU, a to ve věci *Silver a další proti Radě*. Napadené rozhodnutí je pouhou úpravou vztahů Unie s členským státem navazující na výlučné rozhodnutí suverénního státu, které nelze napadnout před SDEU, proto nemohla žaloba v případě úspěchu zlepšit právní postavení žalobce.¹³⁴ Rovněž negativní dopady na žalobce, jako je ztráta občanství EU a s tím spojených práv, jsou důsledkem rozhodnutí někdejšího členského státu.

¹³¹ Rozsudek SD ze dne 19. března 1996, *Komise proti Radě*, C-25/94, ECLI:EU:C:1996:114, bod 37.

¹³² KOTZUR, Markus. Article 263 TFEU. In: GEIGER, Rudolf, a kol. *European Union Treaties*, 2015, s. 878.

¹³³ Rozsudek SD ze dne 29. ledna 2020, *GAEC Jeanningros proti INAO a dalším*, C-785/18, ECLI:EU:C:2020:46, bod 27.

¹³⁴ Rozsudek SD ze dne 15. 6. 2023, *Silver a další proti Radě*, C-499/21 P, ECLI:EU:C:2023:479, body 44-47.

Problémy mohou vznikat v situaci, kdy v rámci Rady rozhodují členské státy. Ne vždy je totiž jednoznačné, zda je výsledný akt vydán Radou, nebo jde prakticky o jakousi dohodu zástupců členských států, která byla přijata na půdě Rady. V judikatuře je pro účely rozlišení bráno v úvahu to, zda rozhoduje Rada jako orgán v režimu výlučné kompetence Unie, nebo jde ve skutečnosti o rozhodnutí členských států.¹³⁵ Rovněž zde jako vodítko posloužilo, že financování bylo poskytnuto z rozpočtů členských států, nikoliv z prostředků Unie.

Z uvedených závěrů lze dovodit, že do kategorie napadnutelných aktů nelze řadit akty, kterými se mění Smlouvy, jsou-li přijaté řádným postupem dle čl. 48 SEU. Shodně nelze žalobou na neplatnost napadnout ani akty, kterými se mění Smlouvy v souvislosti s přistoupením členského státu k EU dle čl. 49 SEU. Jedná se totiž o akty, které nejsou přiřítelné žádné instituci či orgánu EU, nýbrž členským státům.¹³⁶

3.5.4 Další vývoj koncepce napadnutelného aktu

Ačkoliv se v hlavních rysech aktuálně jeví výčet napadnutelných aktů jako ustálený, úlohou závěru podkapitoly pojednávající o napadnutelném aktu je nastínit možný další vývoj v této oblasti. Výše bylo postaveno najisto, že napadnutelný akt musí dle současné rozhodovací praxe mít závazný právní účinek. Znění čl. 263 SFEU rovněž jednoznačně stanoví, že napadnutelné sekundární právo neobsahuje doporučení a stanoviska, patrně v důsledku toho, že tato nejsou právně závazná. Je proto s podivem, jak poukazuje A. Arnall,¹³⁷ že se ve věci *Belgie proti Komisi* členský stát jako žalobce odhodlal ke kroku, který je v kontextu všeho doposud uvedeného na první pohled nesmyslný, totiž napadnout žalobou na neplatnost doporučení.¹³⁸ S ohledem na povahu žalobce, kterým byl členský stát, muselo žalobci být zřejmé, jak pravděpodobný byl úspěch v dané věci.

Posouzení skutečné motivace Belgie může být předmětem dalekosáhlé debaty. V úvahu připadá mimo jiné politické gesto, domněnka žalobce, že obsahově

¹³⁵ Rozsudek SD ze dne 30. června 1993, *Evropský parlament proti Radě a Komisi*, C-181/91 a C-248/91, ECLI:EU:C:1993:271, body 9-25.

¹³⁶ LENAERTS, Koen, Kathleen GUTMAN a Janek Tomasz NOWAK. *EU Procedural Law*, 2023, s. 320.

¹³⁷ ARNULL, Anthony. *EU Recommendations and Judicial Review*, 2018, s. 610.

¹³⁸ Rozsudek SD ze dne 20. února 2018, *Belgické království proti Komisi*, C-16/16 P, ECLI:EU:C:2018:79.

se jedná o závazný akt i přes jeho označení či možnost z určitého důvodu upozornit na napadnutý akt.¹³⁹ Ukazuje se, že zejména z pohledu členského státu může být cíl žaloby odlišný než prosté zrušení aktu.¹⁴⁰ Takový případ nastává zřejmě v momentě, kdy se nedaří dosáhnout přijetí politicky akceptovatelné vnitrostátní legislativy, kterou by byla transponována směrnice. Navrhovatel vnitrostátní legislativy (například vláda jednající za členský stát jakožto žalobce) reaguje zahájením řízení o žalobě na neplatnost, přičemž tak činí spíše ve snaze neuspět a dosáhnout tím potvrzení, že směrnice je platná a musí být transponována. Díky tomu má k dispozici argument například proti případným subjektům disponujícím tzv. právem veta v legislativním procesu a staví se tím do pozice, kdy vyčerpal možnosti zrušení směrnice a pokouší se transpozicí předejít případnému řízení o porušení povinnosti členského státu. V analyzovaném případě však předmětem sporu bylo právně nezávazné doporučení. Ať už byla v případě Belgie skutečná motivace jakákoliv, žaloba byla podána.

Belgie argumentovala, že se jedná o „skrytou“ směrnici, čímž žalobce patrně cílil na posuzování aktu z materiálního hlediska. V tomto smyslu v této souvislosti se hovoří o tzv. fiktivním soft-law.¹⁴¹ Tento princip posuzování aktu dle obsahu SDEU uznává, přestože v tomto konkrétním případě neshledal, že je tímto argumentováno důvodně. Zajímavější však byla argumentace žalobce, že doporučení mají nepřímý právní účinek a jsou tudíž v širším smyslu závazná, z čehož žalobce dovozoval napadnutelnost doporučení formou žaloby. V tomto svém tvrzení se Belgie opírala zejména o rozsudek ve věci *Grimaldi*. V této věci soud rozhodl, že ačkoliv doporučení nezakládají práva a povinnosti jednotlivcům a nelze se těchto práv dovolávat v soudním řízení, vnitrostátní soudy jsou při výkladu povinné zohlednit i doporučení.¹⁴² Rovněž nelze ignorovat skutečnost, že se objevují situace, v nichž doporučení mohou vzbudit legitimní očekávání. Členský stát, který je žalovaným v řízení o porušení práva EU, ale interpretoval údajné porušené ustanovení Smluv v souladu s doporučením, mohl důvodně předpokládat, že takový postup bude v souladu s právem EU a nenastane tak

¹³⁹ ADAM, Christian, Michael W. BAUER, Miriam HARTLAPP a Emmanuelle MATHIEU. *Taking the EU to Court*, 2019, s. 189-193.

¹⁴⁰ ADAM, Christian, Michael BAUER a Miriam HARTLAPP. *It's Not Always about Winning: Domestic Politics and Legal Success in EU Annulment Litigation*, 2015, s. 185-191.

¹⁴¹ Lze se rovněž setkat např. s označením *hidden regulation/directive* či *Schein-Soft Law*, viz. SCHOLZ, Sebastian. *Soft Law: Rechtsschutzpotential von Nichtigkeitsklage und Vorabentscheidungsverfahren*, 2022, s. 4-7.

¹⁴² Rozsudek SD ze dne 13. prosince 1989, *Salvatore Grimaldi proti Fonds des maladies professionnelles*, C-322/88, ECLI:EU:C:1989:646, body 18-19.

negativní reakce ze strany orgánů EU.¹⁴³ Dlužno dodat, že SD k této argumentaci nepřistoupil a s poměrně stručným odůvodněním žalobu Belgie odmítl jako nepřijatelnou, čímž potvrdil předchozí rozhodnutí Tribunálu.

Problematika se netýká jen doporučení, ale uvedenou tendenci lze postupem času pozorovat i u dalších aktů, které nejsou v užším smyslu závazné, ale vnitrostátní soudy je musí při rozhodování zohlednit. Jako další příklad takového aktu lze uvést pokyny Evropského orgánu pro bankovníctví (věc *FBF proti ACPR*¹⁴⁴), nicméně aktů tohoto typu může být potenciálně celá řada, když SDEU spíše postupem času přiznává tuto povahu dalším aktům.¹⁴⁵ Jsou tedy tyto akty nezávazné, respektive bez závazného právního účinku? Generální advokát M. Bobek ve svém stanovisku argumentuje, že závěry ve věci *Grimaldi* mohou v krajním případě zakládat výkladovou závaznost doporučení pro vnitrostátní soud, přinejmenším však musí soud odůvodnit, proč se od doporučení odchýlil.¹⁴⁶

Například v rozhodovací praxi Nejvyššího správního soudu je patrně akceptováno, že soud je povinen zohlednit doporučení, ale není doporučením ani výkladově vázán. Může z něj však vycházet, a pokud chce účastník popřít výklad vycházející z doporučení, musí nabídnout vlastní alternativní výklad.¹⁴⁷

Doporučení a další obdobné akty tak ve světle této judikatury nejsou zcela bez právních účinků. Zejména Komisi je tím umožněno porušit dělbu moci v rámci Unie. Komise může jednostranně vydat doporučení s vědomím, že některé členské státy se jimi budou řídit dobrovolně a vnitrostátní soudy je dle judikatury budou muset vzít v úvahu.¹⁴⁸ Ponechme stejně jako naposled citovaný autor stranou otázku, zda je v reálných možnostech průměrného vnitrostátního soudce brát v úvahu doporučení a další akty s výkladovými právními účinky, jelikož

¹⁴³ MASTROIANNI, Roberto, What's in a Recommendation? In: SARMIENTO, Daniel, a kol. *Yearbook on Procedural Law of the Court of Justice of the European Union First Edition – 2019*, 2020, s. 132-133.

¹⁴⁴ Rozsudek SD ze dne 15. července 2021, *FBF proti ACPR*, C-911/19, ECLI:EU:C:2021:599, bod 71.

¹⁴⁵ Pro srovnání M. Bobek ve stanovisku, které je dřívějšího data než rozhodnutí ve věci *FBF v. ACPR*, uvádí, že „výkladové právní účinky doposud Soudní dvůr uznával jen v případě doporučení“. Postupem času tak lze sledovat spíše tendenci uznávat tyto účinky i u dalších typů aktů. Viz Stanovisko generálního advokáta M. Bobka ze dne 12. 12. 2017, *Belgické království proti Komisi*, C-16/16 P, ECLI:EU:C:2017:959, bod 98.

¹⁴⁶ Stanovisko generálního advokáta M. Bobka ze dne 12. 12. 2017, *Belgické království proti Komisi*, C-16/16 P, ECLI:EU:C:2017:959, body 99-101.

¹⁴⁷ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 12. 2020, č. j. 2 As 22/2019-45, ECLI:CZ:NSS:2020:2.As.22.2019.45, bod 44; Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 8. 2023, č. j. 1 As 271/2019-146, ECLI:CZ:NSS:2023:1.As.271.2019.146, bod 43.

¹⁴⁸ ARNULL, Anthony. *EU Recommendations and Judicial Review*, 2018, s. 620.

kvalifikovaná odpověď by vyžadovala rozsáhlou empirickou studii.¹⁴⁹ Jisté však je, že tyto akty nelze za současného stavu podrobit přezkumu ani ze strany privilegovaných žalobců. Přesto platí, že judikatura SDEU těmto aktům přiznává přinejmenším postavení interpretačního vodítka, jehož použití SDEU potenciálně považuje za obligatorní.

Navrhovaná řešení nejasností vyústila ve dva hlavní směry.¹⁵⁰ První z nich předpokládá umožnění přezkumu doporučení a dalších obdobných aktů. V souvislosti s tím lze uvažovat o rozšíření pojmu závazného právního účinku či úplného upuštění od této podmínky, neboť čl. 263 odst. 1 SFEU hovoří toliko o právním účinku. Pokud by ovšem došlo k přijetí tohoto řešení, musel by nejspíše být pozměněn čl. 263 odst. 1 SFEU, který explicitně vylučuje žalobu na neplatnost doporučení a stanovisek. V opačném případě by bylo možné žalovat atypické nezávazné akty, čehož lze docílit i za současného znění čl. 263 SFEU pouhou změnou kritéria závazného právního účinku v judikatuře, ale doporučení a stanoviska by byla nadále vyloučena zněním tohoto článku. Je ovšem nutné poznamenat, že SDEU v rozhodovací praxi někdy postupuje i v rozporu se zněním Smluv (viz např. podkapitola 3.7.1), a i v tuzemské praxi dle judikatury Ústavního soudu platí, že soud není vždy absolutně vázán doslovným zněním zákona.¹⁵¹

Druhý směr navrhuje, aby došlo ke zpřesnění terminologie v judikatuře, a oproti rozhodnutím ve věcech *Grimaldi* a *FBF v. ACPR* tak nemají být doporučení a další akty ani potenciálně výkladově závazné. Tento závěr by ovšem SDEU musel explicitně uvést a jasně delegovat tyto akty do úrovně přípustného, nikoliv však povinného výkladového vodítka, jehož případné opomenutí nemusí vnitrostátní soud ani zdůvodnit.¹⁵² Jelikož je praktický trend spíše opačný než restrikce přiznávání výkladových právních účinků, druhé navrhované řešení patrně směřuje proti rozhodovací praxi SDEU. Přesto lze souhlasit s názorem A. Arnulla, že by toto řešení zamezilo porušování institucionální rovnováhy v rámci EU.¹⁵³

¹⁴⁹ Například v ČR se ovšem nejedná o neznámé rozhodnutí, některé publikace tuzemské produkce s rozhodnutím pracují, např. GRINC, Jan. Implementace doporučení a jiných právně nezávazných aktů sekundárního práva EU. In: WHELANOVÁ, Markéta, a kol. *Praktická příručka pro implementaci práva Evropské Unie do českého právního řádu*, 2022, s. 161-162.

¹⁵⁰ ARNULL, Anthony. *EU Recommendations and Judicial Review*, 2018, s. 619-621.

¹⁵¹ Nález Ústavního soudu ze dne 27. 8. 2013, sp. zn. II.ÚS 3042/12, ECLI:CZ:US:2013:2.US.3042.12.1

¹⁵² Souhlasně se vyjadřuje Stanovisko generálního advokáta M. Bobka ze dne 12. 12. 2017, *Belgické království proti Komisi*, C-16/16 P, ECLI:EU:C:2017:959, bod 171.

¹⁵³ ARNULL, Anthony. *EU Recommendations and Judicial Review*, 2018, s. 620.

Domnívám se, že změna SFEU nezbytná k vhodnému provedení prvního možného řešení se nejeví jako realistická. Považuji tak za vyhovující, aby SDEU v budoucí rozhodovací praxi jednoznačně vyjádřil, že tyto akty mají povahu fakultativního výkladového vodítka. Pokud by však SDEU naopak tyto akty označil za výkladově závazné, což se zdá být s ohledem na dosavadní vývoj pravděpodobnější, měla by následovat i účinná soudní ochrana formou přímé žaloby. Je ovšem pravda, že s ohledem na podmínky aktivní legitimace by realisticky žalobcem mohl být téměř výhradně žalobce privilegovaný. Například fyzická osoba bude jako nepřivilegovaný žalobce stěží prokazovat osobní či bezprostřední dotčení pro ni nezávazným doporučením, nenachází-li se shodou okolností v časově přílehlavý okamžik v pozici účastníka soudního řízení, nadto ve věci, v níž je věcně a časově relevantní dané doporučení, to vše při zachování lhůty k podání žaloby na neplatnost. Určitou formu ochrany v současné době nabízí předběžná otázka, neboť touto cestou lze posuzovat platnost nezávazných aktů.¹⁵⁴

3.6 Žalobní důvody

Aby žaloba mohla být úspěšná, je potřeba vymezit, čeho se žalobce domáhá a v čem spatřuje důvody neplatnosti aktu, proti kterému žaloba směřuje. Tento předpoklad vychází z čl. 263 SFEU a čl. 21 Statutu. Důvody na základě kterých lze žalobou akt napadnout, uvádí čl. 263 SFEU odst. 2: *„Za tím účelem má pravomoc rozhodovat o žalobách podaných členskými státy, Evropským parlamentem, Radou nebo Komisí pro nedostatek příslušnosti, pro porušení podstatných formálních náležitostí, pro porušení Smluv nebo jakéhokoli právního předpisu týkajícího se jejich provádění anebo pro zneužití pravomoci.“* SD ve své judikatuře konstatuje, že úkolem přezkumu není posouzení účelnosti aktu, přezkum je omezen právě na otázky legality.¹⁵⁵ Nelze se tedy dovolávat kupříkladu údajné iracionality aktu, ledaže by současně byl naplněn některý z žalobních důvodů uvedených v čl. 263 SFEU, nicméně posouzení v rámci soudního přezkumu je i v takovém případě omezeno pouze na právní otázky.

¹⁵⁴ Rozsudek SD ze dne 25. března 2021, *BT proti Balgarska Narodna Banka*, C-501/18, ECLI:EU:C:2021:249, body 82-101.

¹⁵⁵ Rozsudek SD ze dne 12. listopadu 1996, *Spojené království Velké Británie a Severního Irsku proti Radě*, C-84/94, ECLI:EU:C:1996:431, bod 23.

Na druhou stranu jsou důvody vykládány extenzivně a SDEU se ne vždy zcela omezuje na důvody v čl. 263 SFEU, posuzován byl v těchto případech například soulad aktu s mezinárodním právem veřejným.¹⁵⁶ Toto rozšíření se ovšem uplatní pouze pro rozhodování soudu, judikatura nepřiznává stejnou možnost žalobci. Žalobce tak sice může poukázat kupříkladu na nesoulad s normami mezinárodního práva veřejného, nicméně bude nezbytné uplatnit i v takovém případě některý ze žalobních důvodů předvídaných SFEU. Je poněkud paradoxní, že soud může bez návrhu posuzovat i další faktory ve Smlouvách nevymezené, ale patrně se bez návrhu žalobce nikdy nemůže zabývat posledními dvěma vymezenými důvody. Z četnosti případů přezkumu mimo vymezené důvody lze vyvodit, že SDEU ponechává otevřenou takovou možnost spíše pro atypické situace a užívá tohoto postupu střídavě. Závěr o taxativnosti výčtu důvodů je přesto správný toliko ve vztahu k žalobci, který musí využít přinejmenším jeden z vyčtených důvodů.¹⁵⁷ Žalobce však není omezen na důvody, které uváděl v případném mimosoudním řízení, které mohlo podání žaloby předcházet.¹⁵⁸

Určité omezení co do rozsahu přezkumu se objevuje v rozhodovací praxi ve vztahu k hodnocení složitých ekonomických či technických problémů. V této oblasti bylo judikováno, že soudní přezkum je omezen na ověření dodržování procesních pravidel a pravidel týkajících se odůvodnění, a rovněž na přezkum věcné správnosti skutkových zjištění, neexistence zjevně nesprávného posouzení a zneužití pravomoci.¹⁵⁹

Na vymezení rozsahu přezkumu navazuje pravidlo, že žalobní důvod je podstatnou náležitostí žaloby a nejméně jeden musí být v žalobě uveden. Platí však, že některé z důvodů projednává soud i bez návrhu a může tudíž rozhodnout o zrušení napadnutého aktu, i když se žalobce v návrhu dovolává odlišného důvodu. Proto není členění důvodů samoučelné. Za povšimnutí stojí rovněž správný závěr komentářové literatury, že i důvody spočívající v porušení pravidel o příslušnosti, formálních náležitostech nebo zneužití pravomoci pouze konkretizují porušení

¹⁵⁶ Rozsudek SD ze dne 12. prosince 1972, *International Fruit Company NV a další proti Produktschap voor Groenten en Fruit*, 21-72 až 24-72, ECLI:EU:C:1972:115, body 1-6; Rozsudek SD ze dne 16. června 1998, *A. Racke GmbH & Co. proti Hauptzollamt Mainz*, C-162/96, ECLI:EU:C:1998:293, bod 26.

¹⁵⁷ PÍTROVÁ, Lenka. Čl. 263. In: SYLLOVÁ, Jindřiška, a kol. *Lisabonská smlouva: komentář*, 2010, s. 831.

¹⁵⁸ Rozsudek SD ze dne 21. ledna 2016, *Galp Energía España, SA a další proti Komisi*, C-603/13 P, ECLI:EU:C:2016:38, bod 72.

¹⁵⁹ Rozsudek Tribunálu ze dne 29. března 2012, *Telefónica, SA a Telefónica de España, SA proti Komisi*, T-336/07, ECLI:EU:T:2012:172, body 69-70.

některého článku Smluv či jiné právní normy.¹⁶⁰ Důvody nejsou vzájemně výlučné a v některých případech není ani hranice mezi nimi jednoznačná.

Je-li důvodem nedostatek příslušnosti nebo porušení podstatných formálních náležitostí, přezkoumává dle judikatury soud legalitu aktu i bez návrhu, byť tato skutečnost nezbavuje žalobce povinnosti dovolat se alespoň jednoho žalobního důvodu. Teorie hovoří o tzv. legalitě navenek (*la légalité externe*), přičemž v těchto případech zpravidla přesahuje zkoumání legality takového aktu vlastní zájem žalobce.¹⁶¹ Přezkumu legality aktu na základě důvodu posuzovaného i bez návrhu má zpravidla předcházet výzva soudu účastníkům řízení, aby se k uvedenému důvodu vyjádřili, teprve poté lze přistoupit k samotnému přezkumu.¹⁶² U ostatních důvodů (porušení Smluv nebo právního předpisu nebo zneužití pravomoci) je předmětem přezkumu tzv. vnitřní legalita aktu (*la légalité interne*) a nezbytným předpokladem projednání je návrh žalobce.¹⁶³

I pokud pomineme skutečnost, že nejméně jeden žalobní důvod musí být v žalobě označen a stručně popsán, je v zájmu žalobce uvést konkrétní vymezení všech spatřovaných důvodů neplatnosti již v žalobě včetně přílehlavé argumentace. Nepostačující je pouhé uvedení důvodu bez dalšího. Čl. 21 Statutu požaduje, aby byly k tvrzeným důvodům uvedeny argumenty a stručný popis žalobního důvodu včetně případných důkazů. Důvod nebo důvody musí být jednoznačně seznatelné z textu samotné žaloby, přičemž nelze spoléhat na rozvíjení žalobních důvodů v přílohách, tyto slouží pouze k podložení v žalobě uvedených argumentů.¹⁶⁴ Je úkolem žalobce, aby předložil soudu právní a faktické argumenty, na základě kterých má daný žalobní důvod opodstatnění. Selhání žalobce v tomto směru může mít za následek i odmítnutí žaloby nebo její části. Oproti tomu není nezbytné, aby žalobce vždy přesně odkazoval na konkrétní ustanovení právních předpisů. Je-li návrh žalobce dostatečně určitý, nezpůsobí nepřijatelnost žaloby ani chybný odkaz

¹⁶⁰ SMOLEK, Martin. Článek 263. In: TOMÁŠEK, Michal, a kol. *Smlouva o fungování EU. Smlouva o EU. Listina základních práv EU. komentář*, 2022, s. 899.

¹⁶¹ LENAERTS, Koen, Kathleen GUTMAN a Janek Tomasz NOWAK. *EU Procedural Law*, 2023, s. 378-379.

¹⁶² Rozsudek SD ze dne 2. prosince 2009, *Komise proti Irsku a dalším*, C-89/08 P, ECLI:EU:C:2009:742, body 57-60.

¹⁶³ LENAERTS, Koen, Kathleen GUTMAN a Janek Tomasz NOWAK. *EU Procedural Law*, 2023, s. 379.

¹⁶⁴ Rozsudek Tribunálu ze dne 15. června 2010, *Mediaset SpA proti Komisi*, T-177/07, ECLI:EU:T:2010:233, bod 24.

na konkrétní zcela nekorespondující ustanovení, a to s odkazem na zásadu *iura novit curia*.¹⁶⁵

Současně platí pravidlo zakotvené v čl. 84 JŘ Tribunálu, respektive v čl. 127 JŘ SD, že v průběhu řízení nelze předkládat nové důvody, ledaže by se zakládaly na právních a skutkových okolnostech, které dříve existovaly a vyšly najevo v průběhu řízení. Rovněž je potřeba brát v úvahu, že při posuzování aktu jsou relevantní skutkové a právní okolnosti existující ke dni jeho přijetí.¹⁶⁶

První dva důvody se dovolávají porušení procesního charakteru, další dva důvody jsou založeny na porušení ustanovení hmotněprávní povahy.¹⁶⁷ Z pohledu přípustnosti žaloby je zkoumáno uvedení důvodu a jeho popis, respektive obligatorní stručná argumentace, do této míry je žalobní důvod podmínkou přípustnosti. To, zda je žaloba důvodná, je zkoumáno soudem v rámci samotného meritorního posouzení věci, které závisí na konkrétních skutkových a právních okolnostech. Zejména v souvislosti s tím je potřeba mít na paměti pravidlo, že existuje-li dva nebo více možných výkladů aktu, je potřeba volit ten, který nezpochybní jeho platnost, a je v souladu s veškerým primárním právem.¹⁶⁸ Další analýza jednotlivých důvodů se zabývá i možným naplněním žalobních důvodů a jde tak nad rámec pouhého splnění podmínek přípustnosti žaloby.

3.6.1 Nedostatek příslušnosti

Nedostatek příslušnosti představuje první žalobní důvod a soud jej přezkoumává i bez návrhu. Poukázat lze na skutečnost, že alespoň v jednodušších případech bude posouzení, zda akt vydal příslušný subjekt, proveditelné ze strany soudu i bez výraznějšího přispění účastníků, i když zejména ze strany žalobce lze aktivitu v tomto směru ve formě argumentace a důkazů očekávat, je-li to vzhledem k charakteru případu možné. Pod tento důvod je podřazováno i překročení (nikoliv

¹⁶⁵ Rozsudek Tribunálu ze dne 17. listopadu 2021, *Soaplant GmbH & Co. OHG proti Úřadu Evropské unie pro duševní vlastnictví*, T-504/20, ECLI:EU:T:2021:789, bod 30.

¹⁶⁶ Rozsudek Tribunálu ze dne 13. září 2010, *Éditions Odile Jacob SAS proti Komisi*, T-279/04, ECLI:EU:T:2010:384, bod 289.

¹⁶⁷ Autor této práce považuje za správný uvedený výklad, shodně např. KOTZUR, Markus. Article 263 TFEU. In: GEIGER, Rudolf, a kol. *European Union Treaties*, 2015, s. 884-885. Opačný názor (konkrétně „*důvody jsou hmotněprávní povahy*“) uvádí PÍTROVÁ, Lenka. Čl. 263. In: SYLLOVÁ, Jindřiška, a kol. *Lisabonská smlouva: komentář*, 2010, s. 831.

¹⁶⁸ Rozsudek SD ze dne 26. dubna 2022, *Polská republika proti Evropskému parlamentu a Radě*, C-401/19, ECLI:EU:C:2022:297, bod 70.

však zneužití) pravomoci, tedy situace, kdy sice akt vydá příslušný orgán či instituce, ale překročí rozsah svého oprávnění, oproti tomu je nepřislušnost chápána jako úplná absence pravomoci.¹⁶⁹ Procesně a co do výsledku úspěšné žaloby je lhostejné, zda soud označí dané porušení jako překročení pravomoci nebo nepřislušnost. Co se týče příslušnosti, lze sledovat porušení věcné a teritoriální příslušnosti (někdy se uvádí také personální).¹⁷⁰ Pro určení, zda a v jaké jeho variantě se tento žalobní důvod uplatní, je užitečné jednotlivé možnosti konkrétněji definovat.

Do oblasti porušení **věcné příslušnosti** se řadí většina tvrzených porušení příslušnosti, přičemž u tohoto důvodu lze sledovat dvě linie. Nastat může nedostatek příslušnosti Unie jako takové (porušení dělby moci mezi Unii a členskými státy), nebo nedostatek příslušnosti konkrétního orgánu Unie v případě druhém (porušení dělby moci v rámci Unie).

V prvním případě dochází k porušení čl. 5 odst. 2 SEU, který Unii přiznává ty pravomoci, které jsou jí svěřeny Smlouvami pro dosažení cílů stanovených ve Smlouvách (tzv. explicitní pravomoc). Ostatní pravomoci jsou svěřeny členskými státy. Z textu Smluv však lze dovodit tzv. implicitní pravomoci, případně další pravomoci vyplývající zejména z čl. 352 SFEU, který obsahuje obecné subsidiární zmocnění orgánů Unie přijímat za určitých podmínek nezbytná opatření, pokud tak činí k dosažení cíle stanoveného Smlouvami, ke kterému tyto neposkytují dostatečnou pravomoc (tzv. *flexibility clause*).¹⁷¹ Proto příliš nedochází k situacím, v nichž by nebyl příslušný rozhodnout žádný orgán či instituce EU.¹⁷² Sporné mohou být akty vydané na základě tvrzené implicitní pravomoci, která je ovšem za předpokladu nezbytnosti daného postupu k dosažení cíle ve Smlouvách vykládána poměrně benevolentně, což velmi limituje reálnou pravděpodobnost úspěšného zrušení dotčeného aktu.¹⁷³ Z procesního hlediska je třeba trvat na tom, že pasivně legitimována ani zde nemůže být EU, žalovaným

¹⁶⁹ TICHÝ, Luboš. Jednotlivé druhy řízení. In: TICHÝ, Luboš, a kol. *Evropské právo*, 2014, s. 299.

¹⁷⁰ LENAERTS, Koen, Kathleen GUTMAN a Janek Tomasz NOWAK. *EU Procedural Law*, 2023, s. 379-380.

¹⁷¹ Nepanuje zcela jasná shoda, zda čl. 352 SFEU řadit do kategorie tzv. implicitních pravomocí, jako to činí např. SVOBODOVÁ, Magdaléna. Článek 352. In: TOMÁŠEK, Michal, a kol. *Smlouva o fungování EU. Smlouva o EU. Listina základních práv EU. komentář*, 2022, s. 1164. Opačný názor např. KELLERBAUER, Manuel a Marcus KLAMERT. Article 352. In: KELLERBAUER, Manuel, a kol. *The EU treaties and the charter of fundamental rights: a commentary*, 2019, s. 2074.

¹⁷² CHALMERS, Damian, Gareth Trevor DAVIES a Giorgio MONTI. *European Union law: cases and materials*, 2010, s. 402.

¹⁷³ CRAIG, Paul a Gráinne DE BÚRCA. *EU Law Text, Cases, and Materials*, 2020, s. 577.

proto musí být orgán, který akt vydal. Žalobní důvod by měl být konstruován tak, že ani žalovaný orgán, ani jakýkoliv jiný orgán EU, nebyl k vydání aktu příslušný.

V druhém případě spočívá porušení v tom, že akt vydá orgán nebo instituce Unie, přestože příslušným byl jiný subjekt v rámci Unie. Pokud by akt nevydal žádný orgán např. v důsledku negativního kompetenčního sporu, nelze se bránit prostřednictvím žaloby na neplatnost aktu, neboť nebude naplněna podmínka existujícího aktu. Obranou proti nečinnosti je postup dle čl. 265 SFEU, pokud právní předpis nestanoví, že v důsledku opomenutí orgánu jednat ve stanovené době byl akt vydán konkludentně.¹⁷⁴

Vzácně se žalobci domáhají zrušení aktu pro nedostatek **teritoriální** příslušnosti. Jako příklad poslouží rozsudek ve věci *Europemballage Corporation a Continental proti Komisi*.¹⁷⁵ V uvedeném případě Komise vydala rozhodnutí, v němž shledala, že společnost Continental porušila ustanovení čl. 86 Smlouvy o založení Evropského hospodářského společenství. Společnost Continental získala prostřednictvím společnosti Europemballage, v níž měla 100 % podíl, obchodní podíl ve výši přibližně 80 % ve společnosti Thomassen & Drijver-Verbliva N.V. Dle společnosti Continental nebyla Komise příslušná o tomto rozhodovat, neboť sídlo společnosti Continental se nacházelo mimo společný trh a akvizici uskutečnila výhradně společnost Europemballage. Soud i generální advokát shodně dospěli k závěru, že vzhledem k míře kontroly je jednání společnosti Europemballage přiřítelné společnosti Continental a na takové nabytí podílu, které je způsobilé ovlivnit společný trh, se vztahuje právo Společenství, bez ohledu na místo sídla nabývací společnosti. Komise tedy byla příslušná v tomto vydat rozhodnutí.

Lze si představit komplikovanější situaci, kdy nebude ovládání dceřiné společnosti zdaleka natolik jednoznačné, a tento žalobní důvod by pak mohl být úspěšný ve vztahu k mateřské společnosti. Pokud by totiž jednání dceřiné společnosti nebylo přiřítelné mateřskému subjektu, který se navíc teritoriálně na společném trhu nevyskytuje, příslušnost Komise k vydání aktu vůči mateřské společnosti by byla zpochybnitelná.

¹⁷⁴ Rozsudek SD ze dne 28. dubna 2022, „*NIKOPOLIS AD ISTRUM 2010*“ a „*AGRO – EKO 2013*“ *EOOD proti Izpalnitelen direktor na Darzhaven fond „Zemedelie“*, C-160/21 a C-217/21, ECLI:EU:C:2022:315, body 32-33.

¹⁷⁵ Rozsudek SD dne 21. února 1973, *Europemballage Corporation a Continental Can Company Inc. proti Komisi*, 6-72, ECLI:EU:C:1973:22, body 14-17.

Překročení pravomoci je poměrně široká kategorie. Zahrnuje jednání orgánů či institucí Unie v rámci nesprávné oblasti, například pokud jednaly pod hlavičkou výlučné pravomoci, což by znamenalo, že členské státy nemohly přijmout žádný právně závazný akt v této oblasti, zatímco věc spadá do oblasti sdílené pravomoci.¹⁷⁶ K překročení pravomoci také došlo v situaci, kdy Rada vydala rozhodnutí o podmínkách restrukturalizace rybolovu a toto rozhodnutí svěřilo Komisi v rámci tam uvedených mantinelů stanovit konkrétní kritéria. Komise však v daném případě svým rozhodnutím stanovila žalobcům další povinnosti nad rámec kritérií uvedených v rozhodnutí Rady. Tím překročila rozsah své pravomoci.¹⁷⁷

Ačkoliv neexistuje zcela univerzální návod, lze na základě této podkapitoly vysledovat typové možnosti naplnění tohoto žalobního důvodu. Unie jako taková není příslušná rozhodnout (orgán Unie si přisvojí věc, která náleží členským státům), v rámci Unie rozhoduje nepřislušný orgán, akt měl vydat odlišný orgán, akt vydal orgán Unie v nesprávném režimu (např. ve výlučné pravomoci) nebo vydáním aktu k rozhodnutí příslušný orgán překročí rozsah svých pravomocí.

3.6.2 Porušení podstatných formálních náležitostí

Druhým a posledním důvodem, který lze přezkoumávat i bez návrhu, je porušení podstatných formálních náležitostí (někdy také označováno jako procesní náležitosti). V rámci tohoto důvodu se vyskytuje několik subtypů porušení, kterým bude věnována pozornost níže. Společné mají to, že nepostačí prosté porušení dané náležitosti. Pro posouzení, zda intenzita zásahu dosáhla takové míry, že lze hovořit o podstatném porušení, je nezbytné přihlédnout k závěrům judikatury, byť posouzení bude vždy záviset na okolnostech konkrétního případu.

Zásadním a podstatným porušením budou taková pochybení, která způsobí, že akt bude nepřezkoumatelný, kupříkladu absence ověření aktu Komise ve smyslu čl. 12 a 18 Jednacího řádu Komise.¹⁷⁸ Procesní pochybení lze rovněž považovat

¹⁷⁶ CRAIG, Paul a Gráinne DE BÚRCA. *EU Law Text, Cases, and Materials*, 2020, s. 577.

¹⁷⁷ Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 13. června 2006, *Cathal Boyle a další proti Komisi*, T-218/03 až T-240/03, ECLI:EU:T:2006:159.

¹⁷⁸ Rozsudek SD ze dne 15. června 1994, *Komise Evropských společenství proti BASF AG a dalším*, C-137/92 P, ECLI:EU:C:1994:247, bod 75-76.

za podstatné, pokud prokazatelně zapříčiní změnu v obsahu aktu.¹⁷⁹ Jestliže však podstatný dopad na obsah aktu či na řádný procesní postup nelze vysledovat, nebude tento důvod naplněn a akt bude platný.¹⁸⁰

Ve věci *ECIOU v Komise* Tribunál nastala situace, v níž Komise vydala vůči žalobci své sdělení na základě nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 211/2011 ze dne 16. února 2011, aniž by v tomto sdělení uvedla odděleně své právní a politické závěry k věci.¹⁸¹ Podle žalobce tato povinnost vyplývala z bodu 20 odůvodnění uvedeného nařízení, přestože v textu samotného nařízení toto nebylo zakotveno.¹⁸² Tribunál rozhodl, že tuto povinnost Komise neměla, nicméně i pokud by tomu tak bylo, její porušení by bylo nanejvýš formálním pochybením, které by nezapříčinilo neplatnost aktu. V tomto případě tedy nebyla intenzita pochybení dostatečná.

Soud klasifikuje porušení jako podstatné v případech, kdy takové porušení má ve výsledku vliv na legalitu aktu. Akt, který byl v podstatných bodech přijímacího procesu přijat řádně, i přes některá dílčí pochybení malé intenzity, a zároveň je výsledný akt bezvadný a pochybeními neovlivněný, nelze úspěšně napadnout pro daná dílčí pochybení.

Teorie rozlišuje pět hlavních jednotlivých subtypů tohoto žalobního důvodu.¹⁸³ Žalobci se striktně neomezují na některý z těchto subtypů.¹⁸⁴ To odpovídá skutečnosti, že v jednotlivých oblastech práva EU vznikají různé atypické akty a mohou platit poněkud odlišná procesní pravidla a formální náležitosti přijímání aktů specifická pro danou oblast. Rovněž SDEU ve své judikatuře ani v tomto případě nepodřazuje shledané porušení pod ten či onen teorií vymezený subtyp, už proto je nelze striktně chápat jako taxativně vymezené možnosti, z nichž se nikdy nelze vychýlit. Subtypy nicméně představují nejčastější

¹⁷⁹ Rozsudek Tribunálu ze dne 24. listopadu 2010, *Nike International Ltd proti OHIM*, T-137/09, ECLI:EU:T:2010:478, bod 30.

¹⁸⁰ Rozsudek SD ze dne 21. dubna 1983, *Salvatore Ragusa proti Komisi*, 282/81, ECLI:EU:C:1983:105, bod 22.

¹⁸¹ Rozsudek Tribunálu ze dne 23. dubna 2018, *European Citizens' Initiative One of Us a další proti Komisi*, T-561/14, ECLI:EU:T:2018:210, bod 131.

¹⁸² Odůvodnění unijních aktů je právně nezávazné, ale je potřeba jej brát v úvahu při interpretaci aktu, nicméně tato nesmí být v rozporu se samotným textem normativní části aktu. K tomu viz např. Rozsudek SD ze dne 24. listopadu 2005, *Deutsches Milch-Kontor GmbH proti Hauptzollamt Hamburg-Jonas*, C-136/04, ECLI:EU:C:2005:716, bod 32.

¹⁸³ LENAERTS, Koen, Kathleen GUTMAN a Janek Tomasz NOWAK. *EU Procedural Law*, 2023, s. 383.

¹⁸⁴ BENGTTSSON, Claes, Josep BADIA a Massimiliano KADAR. 1.5. Mergers – Judicial review. In: FAULL, Jonathan a kol. *The EU Law of Competition*, 2014, s. 1273-1274.

případy a většinu rozhodnutí lze pod některý subtyp podřadit, přičemž toto členění poskytuje alespoň určitý přehled možných podmínek naplnění žalobního důvodu. Jak bude popsáno u konkrétních subtypů, někdy lze u jednotlivých subtypů sledovat určité parametry naplnění žalobního důvodu. Dělení tedy není zcela samoučelné, neboť tyto parametry judikatura sama vytváří a zároveň zohledňuje. Obecně zároveň platí výše vymezená podmínka dostatečné intenzity porušení.

Prvním subtypem je **nedostatečné nebo absentující odůvodnění** v rozporu s požadavky dle čl. 296 odst. 2 SFEU a čl. 41 odst. 2 písm. c) Listiny, přičemž je potřeba odlišovat opodstatněnost odůvodnění.¹⁸⁵ Nedostatečným odůvodněním se rozumí zejména malý rozsah, který neumožňuje věcně popsat alespoň základní parametry a důvody přijetí aktu, případně nejednoznačnost a vnitřní rozpornost odůvodnění. Rozsah a detailnost odůvodnění rovněž závisí na tom, v jaké míře navazuje akt na předchozí akty s obdobným účelem a odůvodněním.¹⁸⁶ Proto bude zejména u „novinek“ potřeba detailnějšího odůvodnění a lze očekávat přísnější posuzování ze strany SDEU. V odůvodnění má také být uvedeno, jaký je právní základ vydání daného aktu. To usnadňuje případný přezkum, je-li posuzován soulad s předpisem, z něhož akt vychází či dodržení procesních podmínek vydání aktu.

Povinnost zachovávat mlčenlivost vychází z čl. 339 SFEU, případně může být podrobněji upravena v relevantním sekundárním právu.¹⁸⁷ Přestože se uplatní v zásadě ve všech oblastech působnosti Unie, z pohledu žaloby na neplatnost má patrně nejzásadnější dopad porušení této povinnosti v oblasti hospodářské soutěže.¹⁸⁸ Opět platí podmínka, že intenzita zásahu musí zapříčinit odlišnosti ve výsledném obsahu aktu, ne vždy tak porušení povinnosti zachovávat důvěrnost bude rovněž důvodem pro neplatnost aktu. To ovšem nebrání uplatnění případných nároků na náhradu škody ve smyslu čl. 340 SFEU, neboť důvěrnými informacemi mohou být zpravidla hospodářsky cenné výrobní postupy, know-how, interní organizační schémata, ale i osobní údaje nebo údaje o ekonomickém stavu společnosti.

¹⁸⁵ Rozsudek Tribunálu ze dne 13. září 2010, *Éditions Odile Jacob SAS proti Komisi*, T-279/04, ECLI:EU:T:2010:384, bod 229.

¹⁸⁶ LOEWENTHAL, Paul-John. Article 296. In: KELLERBAUER, Manuel, a kol. *The EU treaties and the charter of fundamental rights: a commentary*, 2019, s. 1948.

¹⁸⁷ Např. čl. 17 nařízení Rady č. 139/2004 ze dne 20. ledna 2004

¹⁸⁸ LENAERTS, Koen, Kathleen GUTMAN a Janek Tomasz NOWAK. *EU Procedural Law*, 2023, s. 385.

Dodržování interních procesních pravidel se týká orgánů a institucí Unie, které přijímají tato pravidla, jde zejména o Evropský Parlament, Radu nebo Komisi.¹⁸⁹ České znění SFEU označuje daná pravidla jako jednací řády instituce. Jedná se o minoritní subtyp, který mohou žalobci namítat tehdy, když porušením těchto pravidel je narušena právní jistota a dojde k narušení předvídatelného chodu instituce, jak je předestřeno v těchto pravidlech.¹⁹⁰ Případný rozpor s interními pravidly však bývá v judikatuře považován za zásadní pochybení, jehož důsledkem je zrušení aktu.¹⁹¹

Požadavek vyslechnout adresáta aktu se uplatňuje v řízeních, jejichž výsledek v podobě aktu může negativně ovlivnit postavení těchto osob. Adresát aktu, jehož postavení tímto může být dotčeno, má právo vyjádřit se v průběhu řízení, tedy právo „být slyšen“. Toto právo nevyžaduje k uplatnění konkrétní ustanovení, v němž je zakotveno, neboť je považováno za fundamentální zásadu práva EU.¹⁹² Přesto existuje ustanovení čl. 41 odst. 2 písm. a) Listiny, které právo být vyslechnut v obecné rovině upravuje. Ve světle tohoto ustanovení je potřeba spojovat s právem být vyslechnut i právo na přístup ke spisu, které dané ustanovení rovněž upravuje, neboť účinné uplatnění práva být slyšen lze předpokládat jen v situaci, kdy je adresátovi umožněno seznámit se s relevantními skutečnostmi, které v řízení hrají roli.

Samotný obsah práva být slyšen je složen ze tří aspektů.¹⁹³ Orgán musí nejprve dotčenou osobu informovat o rozhodných skutečnostech a plánovaném opatření, přičemž informace musí být dostatečně přesné a aktuální ke dni sdělení. S tím souvisí již avizované umožnění přístupu ke spisu, který se dotčené osoby týká. Nemělo by však docházet k případům, kdy je poskytnutí informací delegováno na pouhý odkaz na možnost do spisu nahlédnout. Dále musí mít dotčená

¹⁸⁹ Právní základ pro přijetí interních pravidel obsahují čl. 232 SFEU (Evropský parlament), čl. 240 odst. 3 SFEU (Rada), a čl. 249 odst. 1 SFEU (Komise).

¹⁹⁰ LENAERTS, Koen, Kathleen GUTMAN a Janek Tomasz NOWAK. *EU Procedural Law*, 2023, s. 386.

¹⁹¹ Rozsudek SD ze dne 15. června 1994, *Komise Evropských společenství proti BASF AG a dalším*, C-137/92 P, ECLI:EU:C:1994:247, bod 72-78

¹⁹² SCHIMA, Bernhard. Article 263. In: KELLERBAUER, Manuel, a kol. *The EU treaties and the charter of fundamental rights: a commentary*, 2019, s. 1812. Před přijetím Listiny jako právně závazného dokumentu (k čemuž došlo 1. prosince 2009) SDEU ve starší judikatuře odkazoval právě na obecné zásady unijního práva, byť tyto i po přijetí Listiny zůstávají pramenem práva, k tomu podrobněji SVOBODOVÁ, Magdaléna. Listina základních práv EU jako referenční rámec pro přezkoumání platnosti unijních aktů. In: SVOBODOVÁ, Magdaléna, a kol. *Listina základních práv Evropské unie: deset let v praxi - hodnocení a výhled*, 2020, s. 83.

¹⁹³ NAVRÁTIL, Petr. Článek 41. In: TOMÁŠEK, Michal, a kol. *Smlouva o fungování EU. Smlouva o EU. Listina základních práv EU. Komentář*, 2022, s. 1598.

osoba možnost užitečným a účinným způsobem sdělit své stanovisko, přinejmenším písemnou formou, a to ještě před přijetím rozhodnutí. Konečně je potřeba, aby orgán stanovisko dotčené osoby určitým způsobem vypořádal, vhodným způsobem je toto provést v rámci odůvodnění.

V judikatuře se spíše ojediněle vyskytl restriktivní přístup, který přiznává právo být slyšen pouze v případech, kde bezprostředně hrozí adresátovi aktu sankce.¹⁹⁴ Lze uvažovat i o částečné subsumpci pod právo na obhajobu, například v řízeních o potenciálním udělení finanční sankce.¹⁹⁵ Patrně správný je ovšem názor, že se uplatní extenzivnější výklad, který přiznává právo být slyšen kdykoliv, kdy hrozí negativní ovlivnění konkrétního adresáta.¹⁹⁶ Tento závěr se zdá být v souladu se zněním ustanovení čl. 41 Listiny. Tomu přisvědčuje i komentářová literatura, když uvádí, že „se právo uplatní v těch případech, kdy dochází k přijetí individuálního opatření, které by se mohlo nepříznivě dotknout konkrétních jednotlivců“.¹⁹⁷ Právo být vyslechnut však lze omezit, pokud by uplatnění tohoto práva ještě před vydáním aktu znemožnilo dosáhnout cíle aktu.¹⁹⁸

Podle některých autorů adresátovi u tohoto subtypu postačí, pokud vada zhoršila reálnou možnost žalobce v původním řízení uplatnit svá procesní práva, není zde nezbytně nutné, aby vada pozměnila samotný obsah aktu.¹⁹⁹ Platí, že i pokud je výsledný akt formálně bezvadný, absence vyjádření adresáta způsobí porušení Listiny. V daném případě navíc lze jen obtížně retrospektivně ověřit, zda nebyl akt ve skutečnosti ovlivněn nevyslechnutím adresáta. Došlo by tak k faktickému vyprázdnění práva být vyslechnut kdykoliv, kdy nebude výsledný akt natolik zjevně ovlivněn, aby bylo možné vysledovat kauzální nexus mezi výslednou podobou aktu a odepřením práva být slyšen. Domnívám se tak, že v případě práva být vyslechnut je nezbytné posuzovat naplnění tohoto práva nezávisle na kvalitě výsledného aktu, což představuje v rámci žalobních důvodů výjimku.

¹⁹⁴ Rozsudek Tribunálu ze dne 15. července 2015, *GEA Group AG proti Komisi*, T-189/10, ECLI:EU:T:2015:504, bod 67.

¹⁹⁵ Někde tak činí i SDEU, byť ne zcela důsledně. Srov. např. Rozsudek Tribunálu ze dne 15. září 2016, *Viktor Fedorovyč Janukovyč proti Radě*, T-346/14, ECLI:EU:T:2016:497, bod 67.

¹⁹⁶ CRAIG, Paul. *EU administrative law*, 2018, s. 312.

¹⁹⁷ NAVRÁTIL, Petr. Článek 41. In: TOMÁŠEK, Michal, a kol. *Smlouva o fungování EU. Smlouva o EU. Listina základních práv EU. komentář*, 2022, s. 1598.

¹⁹⁸ Rozsudek SD ze dne 3. září 2008, *Yassin Abdullah Kadi a Al Barakaat International Foundation proti Radě a Komisi*, C-402/05 P a C-415/05 P, ECLI:EU:C:2008:461, body 338-340.

¹⁹⁹ SCHIMA, Bernhard. Article 263. In: KELLERBAUER, Manuel, a kol. *The EU treaties and the charter of fundamental rights: a commentary*, 2019, s. 1812.

Pro úplnost je nezbytné uvést, že právo být slyšen se uplatní u řízení, která se individuálně a přímo dotýkají svým obsahem adresáta, respektive jejich výsledný akt má potenciál takto působit. Nelze jej tedy aplikovat v případě aktů s neurčitým nebo obecně vymezeným množstvím adresátů, které mají být univerzálně aplikovatelné. Typicky tedy půjde o akty, které podléhají některé formě legislativního procesu a zavazují široký okruh adresátů. Nejenže má tento přístup podporu v literatuře²⁰⁰ i rozhodovací praxi SDEU,²⁰¹ ale je rovněž nanejvýš logický. V reálné situaci by totiž nebylo v žádném případě možné shromáždit a nadto zohlednit vyjádření a názory osob, které ovlivní například nařízení EU.

Požadavek konzultovat je posledním subtypem porušení podstatných formálních náležitostí, kterého se mohou orgány či instituce Unie dopustit, mají-li povinnost konzultovat svůj postup s jinou institucí nebo orgánem. Celá řada příkladů této povinnosti se vyskytuje v SEU,²⁰² SFEU²⁰³ či v sekundárním právu.²⁰⁴ Oproti právu adresáta k vyjádření je tedy předpokladem uplatnění konkrétní ustanovení v právu EU, které tuto povinnost zakládá.

Velmi významnou roli zde hraje časové zasazení povinné konzultace. Povinnost totiž není splněna, dokud instituce, s níž je akt konzultován, nevyjádřila své stanovisko. Pouhé odeslání žádosti o konzultaci tak nepředstavuje splnění této povinnosti, ledaže by na straně instituce, jež má poskytnout své stanovisko, došlo k nečinnosti a žádající instituce již vyčerpala možnosti stanovisko získat.²⁰⁵ Naopak po doručení stanoviska může být v zásadě ihned akt přijat, jak uvedl SDEU ve věci *Tunnel Refineries*.²⁰⁶ Poslední uvedený závěr by však neměl platit absolutně, neboť pokud by se doba mezi doručením stanoviska a přijetím aktu limitně blížila nule, role stanoviska by byla zúžena na ryze formalistický úkon. Smyslem stanoviska ovšem je, aby bylo ze strany přijímajícího orgánu přinejmenším zváženo, byť nemá povinnost ho přijmout za své a promítnout jeho

²⁰⁰ CRAIG, Paul. *EU administrative law*, 2018, s. 317.

²⁰¹ Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 11. září 2002, *Pfizer Animal Health SA proti Radě*, T-13/99, ECLI:EU:T:2002:209, bod 487.

²⁰² Např. čl. 27 odst. 3 SEU nebo 41 odst. 3 SEU

²⁰³ Např. čl. 50 odst. 1 SFEU nebo čl. 59 odst. 1 SFEU

²⁰⁴ Např. čl. 10 odst. 4 nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 2020/852 ze dne 18. června 2020

²⁰⁵ Rozsudek SD ze dne 29. října 1980, *Maizena GmbH proti Radě*, 139/79, ECLI:EU:C:1980:250, body 34-36; Rozsudek SD ze dne 20. října 1987, *Španělské království proti Komisi*, 128/86, ECLI:EU:C:1987:447, body 25-26. V druhé uvedené věci bylo stanovisko včas vyžádáno, ovšem orgán, který měl konzultaci poskytnout, stanovisko nevydal. Nebylo shledáno podstatné porušení procesních náležitostí.

²⁰⁶ Rozsudek SD ze dne 30. září 1982, *Tunnel Refineries Limited proti Radě*, 114/81, ECLI:EU:C:1982:324, bod 18.

závěry do výsledného aktu. Určitý čas by tak měl být věnován analýze stanoviska. Pokud by tomu tak nebylo, lze si představit rozhodnutí SDEU, které by daný akt zrušilo. Jako relevantní pro případné posouzení se jeví i obsah stanoviska, kdy ve věci *Tunnel Refineries* bylo zcela souhlasné, což situaci podstatně zjednodušuje.

Jako nepřipustné se rovněž ukazuje obcházení této povinnosti zasláním pracovní verze aktu, která neodpovídá verzi zamýšlené k přijetí.²⁰⁷ Následné změny po přijetí stanoviska konzultované instituce, budou-li nějaké, by tak měly opět být zaslány ke konzultaci, nejde-li o pouhé zapracování tohoto stanoviska do finální podoby aktu.

3.6.3 Zneužití pravomoci

Zneužitím pravomoci v tomto kontextu rozumíme situaci, kdy orgán Unie vydá akt za jiným účelem než tím, pro který mu byly svěřeny pravomoci. Rozdíl oproti překročení pravomoci je tedy v cíli, který vydání aktu sleduje. Oproti překročení pravomoci jsou pro posuzování možného zneužití pravomoci stanovena odlišná kritéria.

V minulosti přistupoval SDEU k této problematice optikou tzv. subjektivního posuzování. Tento přístup sledoval úmysl instituce, která akt vydala. Jelikož se poměrně rychle ukázalo, že takové posouzení není vždy proveditelné a neklade důraz na výsledek, vyvinul se v judikatuře postupně v současnosti aplikovaný objektivní přístup. Ten lze chápat jako požadavek, aby výsledek aktu odpovídal účelům, pro jejichž realizaci byla daná pravomoc orgánu svěřena. Důraz tedy není kladen na prvotní úmysl autora aktu, ale na výsledný efekt a jeho soulad s účelem, ke kterému má daný proces směřovat. Zároveň se projevuje silná orientace na negativní dopad aktu, když požadavkem pro úspěšné uplatnění zneužití pravomoci je, aby odlišný účel přijetí aktu než účel zákonodárcem předvídaný, byl jediným nebo přinejmenším převažujícím důvodem přijetí aktu.²⁰⁸ Tato podmínka platí kumulativně s požadavkem negativního

²⁰⁷ Rozsudek SD ze dne 16. července 1992, *Evropský parlament proti Radě*, C-65/90, ECLI:EU:C:1992:325, body 16-21.

²⁰⁸ Rozsudek SD ze dne 16. dubna 2013, *Španělské království a Italská republika proti Radě*, C-274/11 a C-295/11, ECLI:EU:C:2013:240, bod 33; Rozsudek Tribunálu ze dne 13. prosince 2011, *Evropaiki Dynamiki - Proigmena Systimata Tilepikoinonion Pliroforikis kai Tilematikis AE proti Komisi*, T-377/07, ECLI:EU:T:2011:731, body 109.

dopadu takového postupu (objektivní přístup k posuzování), což pochopitelně působí velmi restriktivně.

Za zvláštní projev zneužití pravomoci je považován postup, kdy je akt přijat určitým způsobem za účelem obcházení procedury, kterou k přijetí takového aktu předpokládají právní předpisy.²⁰⁹ Ačkoliv judikatura explicitně uvádí pouze rozpor se Smlouvami,²¹⁰ lze předpokládat, že zneužitím pravomoci by měla být i analogická situace, bude-li proces přijetí aktu upraven sekundárním právem. To je ostatně vydáváno na základě, za účelem a v rozsahu, který Smlouvy určí. S ohledem na úzce vymezená kritéria se zneužití pravomoci vyskytuje vzácně.²¹¹

3.6.4 Porušení Smluv nebo jiného právního předpisu

Jak již bylo uvedeno, pod tento žalobní důvod lze podřadit ostatní důvody, které v podstatě jsou speciálními případy tohoto obecného žalobního důvodu. Jedná se o zbytkovou kategorii, pokud důvod nepatří do speciálních kategorií.²¹² Proto v této podkapitole bude věnována pozornost jen těm porušením Smluv, která nelze podřadit pod speciální případy vymezené u ostatních důvodů. Úvodem je rovněž nezbytné uvést, že do této kategorie nepatří pouze porušení Smluv jako takových, ale také porušení ustanovení v dalších souvisejících předpisech, typicky aktech sekundárního práva, kterými je daný orgán vázán.²¹³ Jelikož je Listina postavena na úroveň Smluv, lze sem podřadit také porušení ustanovení Listiny.

Ve vztahu k Listině se může jevit jako problematické, že není zcela jednoznačně určeno, která její ustanovení obsahují konkrétní práva a kde se jedná o „pouhé“ zásady či principy. Přestože i zásadami je konkrétní orgán Unie při své činnosti vázán, oproti právům se jich nelze před SDEU bez další konkretizace

²⁰⁹ SCHIMA, Bernhard. Article 263. In: KELLERBAUER, Manuel, a kol. *The EU treaties and the charter of fundamental rights: a commentary*, 2019, s. 1813.

²¹⁰ Rozsudek SD ze dne 13. listopadu 1990, *The Queen proti Minister of Agriculture, Fisheries and Food a Secretary of State for Health, ex parte: Fedesa a dalším*, C-331/88, ECLI:EU:C:1990:391, bod 24.

²¹¹ LENAERTS, Koen, Kathleen GUTMAN a Janek Tomasz NOWAK. *EU Procedural Law*, 2023, s. 393.

²¹² LENAERTS, Koen, Kathleen GUTMAN a Janek Tomasz NOWAK. *EU Procedural Law*, 2023, s. 390-391.

²¹³ CHALMERS, Damian, Gareth Trevor DAVIES a Giorgio MONTI. *European Union law: cases and materials*, 2010, s. 409-410.

unijními akty přímo dovolávat, neboť nezakládají subjektivní práva jednotlivců.²¹⁴ V případě dotčení práv zakotvených v Listině pak lze pozorovat následující postup SDEU, který se skládá dle výsledků jednotlivých kroků až ze tří složek. V první řadě je posuzováno, zda představuje akt zásah do základních práv. Je-li odpověď kladná, je posuzována odůvodněnost takového zásahu, je-li zásah shledán odůvodněným, nastupuje jako poslední krok test proporcionality. V rámci toho soud zkoumá, zda k dosažení účelu je užito metody, která zasahuje do základních práv v minimální možné míře.²¹⁵

SDEU může shledat i porušení obecných principů práva EU, i když možnost jednotlivce vyvozovat z principů bez užití dalších ustanovení konkrétních aktů porušení práva bude opět spíše omezená.²¹⁶ Role principů bude přesto důležitá, neboť i v právu EU platí, že právní předpisy mají být vykládány v souladu s principy. Demonstrativní výčet konkrétních principů zahrnuje princip proporcionality, legitimní očekávání, princip právní jistoty nebo princip rovnosti.²¹⁷ Systematicky lze řadit případné porušení principů do této kategorie, byť v hierarchii práva EU zaujímají místo mezi primárním a sekundárním právem.

3.7 Vztah žaloby a vybraných institutů procesního práva

V souvislosti s ostatními instituty procesního práva EU dochází v některých případech k interakcím, které nemusí na první pohled být zřejmé. Je tak vhodné představit nejvýznamnější souvislosti. Zařazení do kapitoly o podmínkách přípustnosti žaloby má svůj význam, neboť některá významná specifika těmto institutům společná leží právě v této oblasti. Problematika je také relevantní z toho důvodu, že případné změny v podmínkách přípustnosti žaloby zpravidla hovoří o změně některých kritérií, která ovšem hrají roli i pro dostupnost dalších procesních prostředků, a to zejména v případě předběžné otázky.

²¹⁴ SVOBODOVÁ, Magdaléna. Listina základních práv EU jako referenční rámec pro přezkum platnosti unijních aktů. In: SVOBODOVÁ, Magdaléna, a kol. *Listina základních práv Evropské unie: deset let v praxi - hodnocení a výhled*, 2020, s. 92.

²¹⁵ SVOBODOVÁ, Magdaléna. Listina základních práv EU jako referenční rámec pro přezkum platnosti unijních aktů. In: SVOBODOVÁ, Magdaléna, a kol. *Listina základních práv Evropské unie: deset let v praxi - hodnocení a výhled*, 2020, s. 98.

²¹⁶ KRÁL, Richard. *Směrnice EU z pohledu jejich transpozice a vnitrostátních účinků*, 2014, s. 17.

²¹⁷ CRAIG, Paul a Gráinne DE BÚRCA. *EU Law Text, Cases, and Materials*, 2020, s. 142-143.

3.7.1 Žaloba ve vztahu k námitce nepoužitelnosti aktu

Prvním institutem, který v této souvislosti přichází v úvahu, je námitka nepoužitelnosti aktu dle čl. 277 SFEU. Jedná se o incidenční řízení, které může vzniknout v průběhu jiného řízení před SDEU mimo řízení o předběžné otázce. Domáhá-li se účastník nepoužitelnosti aktu s obecnou působností dle čl. 277 SFEU, obecně platí, že tak lze činit i v případě, že uplynula lhůta k podání žaloby na neplatnost. Dle čl. 277 SFEU může uplatnit námitku nepoužitelnosti každá strana z důvodů uvedených v čl. 263 odst. 2 SFEU. Primárním důsledkem úspěšné námitky dle čl. 277 SFEU je neaplikovatelnost daného aktu *inter partes*, tj. v daném řízení.

Z předchozího výkladu je patrné, že dle textu čl. 277 SFEU má být legitimována každá strana v řízení, kde má být akt obecné aplikace použit, a to i po uplynutí lhůty. Sporná může být možnost podání námitky ze strany privilegovaných žalobců. SDEU doposud rozhodl, že v případě nařízení má privilegovaný žalobce možnost namítat nepoužitelnost.²¹⁸

Odlišná situace nastává v případě námitky nepoužitelnosti směrnic a některých rozhodnutí, a to ve vztahu k případnému řízení o porušení povinnosti související s provedením těchto předpisů členským státem. Jelikož má případná nepoužitelnost aktu účinky *inter partes*, mohla by nepoužitelnost znamenat pro dané řízení o nesplnění povinnosti nemožnost sankcionování členského státu. Takový postup představuje zásah do principu právní jistoty a v případě úspěchu odměňuje státy, které vyčkávají s namítnutím nepoužitelnosti až do řízení o nesplnění povinnosti. Patrný je i neblahý vliv na jednotnost právního řádu EU.

Z těchto důvodů a s odkazem na zásadu loajální spolupráce dle čl. 4 odst. 3 SEU je nejspíše i přes rozpor s doslovným zněním SFEU možné takový výklad připustit ve vztahu k členským státům. Judikatura předcházející Lisabonské smlouvě nepřipouští zpochybnění směrnice nebo rozhodnutí, jehož adresátem je členský stát, ze strany tohoto členského státu ve fázi řízení pro nesplnění povinnosti.²¹⁹ Členský stát tak má využít žalobu na neplatnost ve lhůtě, nebo v případném řízení o porušení povinnosti musí počítat s tím, že v těchto

²¹⁸ Rozsudek SD ze dne 10. července 2003, *Komise proti ECB*, C-11/00, ECLI:EU:C:2003:395, body 72-78.

²¹⁹ Rozsudek SD ze dne 10. června 1993, *Komise proti Řecké republice*, C-183/91, ECLI:EU:C:1993:233, bod 10; Rozsudek SD ze dne 6. července 2006, *Komise proti Portugalské republice*, C-53/05, ECLI:EU:C:2006:448, bod 30.

případech nebude moci namítat nepoužitelnost aktu. Domnívám se, že tento závěr je aplikovatelný i v kontextu aktuálního znění čl. 277 SFEU, což s výhradou zjevné nicotnosti aktu potvrzuje i novější judikatura SDEU.²²⁰

3.7.2 Žaloba ve vztahu k předběžné otázce

Jako doplněk, který společně s žalobou na neplatnost tvoří kompletní systém ochrany práv, je chápána předběžná otázka na platnost unijního aktu. Pokud se soud rozhodne předložit předběžnou otázku, měl by před předložením takové otázky brát v úvahu, zda účastník probíhajícího vnitrostátního řízení měl k dispozici žalobu na neplatnost aktu.²²¹ Například ve věci *Vítkovice Steel* totiž SDEU dovodil, že pokud se účastník řízení u vnitrostátního soudu mohl dříve dovolávat neplatnosti aktu EU formou přímé žaloby a neučinil tak, nelze již zpochybnit platnost aktu v rámci vnitrostátního řízení prostřednictvím předběžné otázky.²²²

Součástí zkoumání předchozí dostupnosti žaloby na neplatnost může být i úvaha o bezprostředním a osobním dotčení aktem, neboť účastníky vnitrostátního řízení jsou zpravidla neprivilegovaní žalobci. Proto se tato restrikce předběžných otázek nejčastěji uplatní ve vztahu k aktům adresovaným přímo žalobci, neboť prokázání dostupnosti žaloby u neprivilegovaného žalobce ve vztahu k jiným aktům je obtížné a v pochybnostech SDEU předběžnou otázku zpravidla připouští.²²³ Pokud však žaloba účastníkovi k dispozici byla, konečná povaha aktu nemůže být ve vnitrostátním řízení ani cestou předběžné otázky dle judikatury SDEU zpochybněna.²²⁴ Z této judikatury navíc vyplývá, že taková předběžná otázka nebude přípustná nehledě na to, zda soudu navrhl předběžnou otázku někdejší potenciální žalobce, protistrana, či k předložení dospěl soud čistě

²²⁰ Rozsudek SD ze dne 11. října 2016, *Komise proti Italské republice*, C-601/14, ECLI:EU:C:2016:759, bod 33; Rozsudek SD ze dne 27. března 2019, *Komise proti Spolkové republice Německo*, C-620/16, ECLI:EU:C:2019:256, bod 89.

²²¹ VOMÁČKA, Vojtěch. Preliminary reference on the validity of EU acts: a modest guide for the national judge, 2023, s. 416-417.

²²² Rozsudek SD ze dne 21. prosince 2021, *VÍTKOVICE STEEL, a.s. proti Ministerstvu životního prostředí*, C-524/20, ECLI:EU:C:2021:1048, body 57-67.

²²³ Rozsudek SD ze dne 17. září 2020, *Ministre de l'Agriculture et de l'Alimentation v. Compagnie des pêches de Saint-Malo*, C-212/19, ECLI:EU:C:2020:726, body 31-36.

²²⁴ Rozsudek SD ze dne 9. března 1994, *TWD Textilwerke Deggendorf GmbH proti Spolkové republice Německo*, C-188/92, ECLI:EU:C:1994:90, bod 26; Rozsudek SD ze dne 25. července 2018, *Georgsmarienhütte GmbH a další proti Spolkové republice Německo*, C-135/16, ECLI:EU:C:2018:582, body 43-44; Rozsudek SD ze dne 21. prosince 2021, *VÍTKOVICE STEEL, a.s. proti Ministerstvu životního prostředí*, C-524/20, ECLI:EU:C:2021:1048, bod 66.

na základě vlastní úvahy. Irelevantní je i to, že by z neplatnosti aktu měla v daném řízení prospěch výhradně protistrana, která sama žalobu nemusela mít k dispozici.

Teoreticky hrozí situace, kdy by vnitrostátní soud, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, byl povinen předběžnou otázku předložit dle čl. 267 odst. 3 SFEU, ale v daném řízení by se účastnila strana, která vůči dotčenému aktu v minulosti bez pochyb mohla být v pozici žalobce dle čl. 263 SFEU. Soud by tak byl povinen předložit zjevně nepřipustnou předběžnou otázku. Domnívám se však, že analogicky s doktrínou *acte éclairé* bude této povinnosti soud zproštěn z toho důvodu, že zjevná nepřipustnost vyplývá z již dříve vymezených kritérií judikatury. Doktrína *acte éclairé* se vztahuje na dřívější výklad ustanovení unijního práva, nicméně aplikace obdobného principu i zde je na místě. Zabrání totiž časově náročnému řízení, které dle již existující judikatury nemůže skončit jinak než odmítnutím předběžné otázky pro nepřipustnost. Soud by v takovém případě rovněž mohl přijmout pragmatické řešení, kdy svoji povinnost předložit jednoduše nezrealizuje. To však může mít za následek řízení o porušení povinnosti vůči členskému státu a důsledky v rámci vnitrostátního práva.²²⁵

V praxi naštěstí tento typ situací příliš nenastává, limitující je totiž právě omezený přístup nepriviligovaných žalobců k žalobě na neplatnost.²²⁶ Pokud by však kritéria byla v budoucnu uvolněna, může být otázka i prakticky relevantní. V hypotetickém případě, v němž by podmínky pro podání žaloby ze strany nepriviligovaného žalobce byly zredukovány na naprosté minimum, by bylo téměř nemožné předložit jakoukoliv přípustnou předběžnou otázku na platnost. Jakmile by ve vnitrostátním řízení byl alespoň jeden účastník, který měl možnost žalobu podat, tedy v tomto případě jakákoliv fyzická či právnická osoba, předběžná otázka na platnost by byla nepřipustná. Uvedený princip se v menší míře uplatní i v případě přiměřeného rozvolnění kritérií osobního a bezprostředního dotčení, jehož jsem zastáncem (viz podkapitola 2.1.5).

Domnívám se však, že závěry SDEU, z nichž vyplývá současný vztah žaloby na neplatnost a předběžné otázky, nejsou správné. Ve své judikatuře k této

²²⁵ KOTZUR, Markus. Article 267 TFEU. In: GEIGER, Rudolf, a kol. *European Union Treaties*, 2015, s. 901-902.

²²⁶ WÄGENBAUR, Bertrand. Case C-135/16, Georgsmarienhütte A.O. v Germany: More than just a Further Episode of TWD. In: SARMIENTO, Daniel, a kol. *Yearbook on Procedural Law of the Court of Justice of the European Union Second Edition – 2020*, 2021, s. 180-181.

problematice argumentuje SDEU právní jistotou a zákazem obcházení lhůty k podání žaloby na neplatnost a konečnou povahou aktu. SDEU opakovaně vyložil, že jestliže uplynula lhůta k podání žaloby, stává se akt vůči žalobci definitivním. Tento systém však neposkytuje ochranu právní jistoty, neboť v jiném řízení, kde se daný akt uplatní, může být formou předběžné otázky zneplatněn s účinkem *erga omnes*. Zdá se, že SDEU zde bere v potaz jen akty adresované přímo žalobci, kde je jednodušší dovést bez pochyby, že žalobce měl k dispozici žalobu na neplatnost. Zároveň je nižší šance uplatnění takového aktu v jiném vnitrostátním řízení, v němž žalobce nefiguruje. Činnost orgánů a institucí EU je ovšem širší.

K obavám z obcházení lhůt lze uvést, že úvaha o (ne)předložení předběžné otázky a konečné rozhodnutí v této věci náleží výhradně vnitrostátnímu soudu. Jinak řečeno, účastník nemůže s jistotou předpokládat, že předběžná otázka bude opravdu předložena. Předpokladem je i vznik samotného vnitrostátního sporu, což z pohledu potenciálního účastníka rovněž nelze garantovat.

Mám tudíž za to, že jediným pozorovatelným výsledkem této linie judikatury je, že působí jako potenciální překážka možného uvolnění kritérií osobního a bezprostředního dotčení žalobce. Právě nastíněný mechanismus, který znemožňuje předložení předběžné otázky na neplatnost, pokud měl žalobce bez pochyb k dispozici žalobu na neplatnost, by v případě uvolnění kritérií přístupu k této žalobě jednoduše častěji znemožňoval předložení předběžné otázky.

Podle mého názoru však tento mechanismus není příliš opodstatněný, a tak lze o důvodnosti jeho existence pochybovat. Pokud by SDEU ve své budoucí judikatuře od tohoto mechanismu upustil a umožnil by předběžné otázky i tehdy, když některý z účastníků měl k dispozici žalobu na neplatnost aktu, jednalo by se o krok správným směrem. Zároveň je tento krok nezbytný pro zachování účinnosti předběžných otázek na platnost aktu, pokud by došlo k významnějšímu uvolnění kritérií pro přístup k žalobě.

Vnitrostátní soud by poté i nadále posuzoval předběžné otázky na základě své vlastní úvahy. Občasně by se některému z účastníků vnitrostátního řízení pochopitelně podařilo dosáhnout scénáře, kdy akt pro něj nepříznivý sice nenapadl žalobou na neplatnost, nicméně vnitrostátní soud předložil předběžnou otázku, na základě které byl takový akt prohlášen za neplatný. Nejedná se však o negativní jev, neboť kontrolu nad tímto procesem má stále výhradně vnitrostátní soud.

4 Průběh řízení

Řízení je zahájeno okamžikem doručení žaloby příslušnému orgánu SDEU. Doručením žaloby vzniká potenciální překážka věci zahájené. Po podání žaloby je v souladu s Jednacími řády přidělen soudce zpravodaj. V některých případech může soudce zpravodaj rozhodovat i sám jako samosoudce, např. dle čl. 29 odst. 1 JŘ Tribunálu. Soudní kancelář přidělí případu číslo věci, které je relevantní pro označení věci ve veškerých navazujících podáních. Je-li žaloba zatížena vadami, vyzve vedoucí soudní kanceláře účastníka k odstranění vad a stanoví k tomu lhůtu. Jestliže nejsou vady odstraněny, může SDEU rozhodnout o tom, že je žaloba nepřijatelná, nebo o projednání žaloby i přes trvající nedostatky. Jako příklad druhé situace, kdy nejsou splněny formální náležitosti, ale žaloba by měla být projednatelná, se uvádí žaloba na neplatnost proti aktu již zveřejněnému v Úředním věstníku EU, přičemž akt není k žalobě přiložen.²²⁷

Dle čl. 278 SFEU nemá žaloba odkladný účinek, SDEU však může nařídit odklad provádění či vykonatelnosti daného aktu. Čl. 156 JŘ Tribunálu, respektive čl. 160 JŘ SD, umožňují žalobci navrhnout tento odklad, a to samostatným podáním. Podmínkou návrhu je, že daný akt již napadl žalobce přímou žalobou a musí obsahovat předmět sporu, skutkové a právní okolnosti, odůvodnění a důkazy, které opodstatňují naléhavost návrhu.

Příslušný soud může před odesláním žaloby žalovanému reagovat jedním ze tří způsobů. V případě zjevného nedostatku pravomoci rozhodnout či zjevné nepřijatelnosti žalobu odmítne. Třetí variantou je rozhodnutí přímo ve věci, a to i bez zkoumání přijatelnosti žaloby. Takový postup je možný pouze v případě, že je žaloba zjevně nedůvodná. Soud pak žalobu odůvodněným usnesením zamítne a vznikne překážka věci rozhodnuté. Jestliže žádná z uvedených variant nepřichází v úvahu, zašle soud žalobu žalovanému. Žalovaný v této fázi písemného procesu má možnost podat žalobní odpověď ve lhůtě dvou měsíců od doručení žaloby, přičemž žalobní odpověď musí splňovat i obecné náležitosti podání obdobné jako v případě žaloby. Žalobní odpověď je rovněž první a jedinou řádnou příležitostí pro žalovaného, aby uvedl své argumenty a důvody, proč je žaloba nedůvodná. K novým důvodům neuvedeným v odpovědi lze přihlížet pouze za stejných podmínek jako k důvodům neuvedeným v žalobě. Žalobní odpověď rovněž musí

²²⁷ LASOK, K. P. E. *Lasok's European Court Practice and Procedure*, 2022, s. 182.

obsahovat návrhové žádání žalovaného, přičemž to zpravidla obsahuje výrok o zamítnutí žaloby a uložení náhrady nákladů řízení žalobcem. V rámci žaloby a žalobní odpovědi mohou strany předkládat důkazy formou příloh, popřípadě označit další důkazní prostředky, které zamýšlí využít k prokázání svých tvrzení. Platí, že po prvním písemném podání (žaloba a žalobní odpověď) lze nové důkazy uvádět jen za určitých podmínek.

Vedle podání žalobní odpovědi má žalovaný k dispozici ještě institut návrhu na nepřipustnost žaloby. Ve stejné lhůtě jako žalobní odpověď může tyto návrhy žalovaný předložit samostatným podáním, přičemž žalobci je v takovém případě umožněno podat k takovému návrhu své vyjádření. V případě, že je návrh shledán důvodným, je žaloba usnesením odmítnuta, popřípadě dojde k zastavení řízení. Pokud však nejsou návrhy důvodné, určí soud účastníkům nové lhůty k dalším úkonům účastníků.²²⁸

Pokud není odpověď ani námitka nepřipustnosti podána, nabízí se žalobci návrh na vydání rozsudku pro zmeškání, o kterém rozhoduje soud bez účasti žalovaného. Proti případnému rozsudku pro zmeškání může žalovaný podat odpor, přičemž proti rozhodnutí o odporu není další opravný prostředek přípustný. Pokud se žalovaný vyjádří nebo návrhu na vydání rozsudku pro zmeškání není vyhověno, nastávají dvě možné situace. Písemná fáze řízení buď končí, nebo je účastníkům umožněno v soudem určené lhůtě předložit ještě repliku a dupliku, přičemž soud může účastníky vyzvat i k vyjádření pouze ke konkrétním skutečnostem. Replika a duplika musí splňovat obecné náležitosti podání. Oproti žalobní odpovědi případná absence vyjádření účastníka v této fázi již nepředstavuje základ pro vydání rozsudku pro zmeškání. Jelikož je lhůta k těmto podáním stanovena soudem, lze v tomto případě žádat o prodloužení lhůty k podání. Replika a duplika slouží k doplnění žaloby a případné reakce na argumenty protistrany. Další důkazy lze navrhopvat jen s odůvodněním, proč byly založeny až v této fázi řízení, a závisí na úvaze soudu, zda je bude považovat za přípustné.²²⁹ Zpravidla jsou přípustné nové důkazy, které se vztahují ke skutečnostem, jež byly uvedeny až v žalobní odpovědi či replice. Po těchto podáních či uplynutí odpovídající lhůty nastává ústní část

²²⁸ LENAERTS, Koen, Kathleen GUTMAN a Janek Tomasz NOWAK. *EU Procedural Law*, 2023, s. 746.

²²⁹ Rozsudek SD ze dne 19. března 2015, *Dole Food Company, Inc. a Dole Fresh Fruit Europe proti Komisi*, C-286/13 P, ECLI:EU:C:2015:184, body 44-46.

řízení. Replika a duplika však nejsou obligatorní součástí každého procesu, a ústní část tak může nastat i pokud byla podána jen žaloba a žalobní odpověď.

4.1 Vstup vedlejšího účastníka do řízení

V průběhu písemné části řízení může do řízení vstoupit některý ze Statutem vymezených vedlejších účastníků. Činí tak písemně a to dokumentem, který splňuje obecné náležitosti podání. Podání musí být učiněno ve lhůtě 6 týdnů ode dne zveřejnění oznámení o zahájení řízení v Úředním věstníku EU, přičemž to obsahuje informaci o podání žaloby včetně data, označení účastníků, návrhového žádání žalobce a shrnutí žalobních důvodů a argumentace. Při porovnání lhůt pro žalobní odpověď a podání, kterým vstupuje vedlejší účastník do řízení, je zřejmé, že může nastat situace, kdy vedlejší účastník vstoupí do řízení, aniž by mu byla známa argumentace a přesné návrhové žádání žalovaného, kterého zamýšlí podporovat. To může představovat zásadní překážku v účinném vedlejší účastenství na straně žalované, nicméně zmeškání lhůty lze v tomto případě prominout, pokud doposud nebylo rozhodnuto o nařízení ústního jednání.²³⁰

Podání, kterým vstupuje vedlejší účastník do řízení, je doručeno účastníkům, kteří se k němu mohou písemně či v rámci ústního jednání vyjádřit. Pokud soud se vstupem souhlasí, subjektu, který o vstup požádal, je přiznáno postavení vedlejšího účastníka. Podmínky pro účast v řízení v pozici vedlejšího účastníka může ovšem soud hodnotit i zpětně v pozdější fázi řízení.²³¹

4.2 Ústní část řízení a jednání ve věci

Ústní část řízení je druhou Statutem předvídanou částí řízení. Pokud je ukončena písemná část, aniž by bylo rozhodnuto ve věci samé, nebo došlo k odmítnutí žaloby, nastává ústní část. Nerozhodne-li soud jinak, je ústní část řízení veřejná. Ne vždy však musí dojít k ústnímu projednání věci. Žalobce a žalovaný mohou o ústní jednání ve věci výslovně požádat, přičemž obdobná možnost není

²³⁰ LENAERTS, Koen, Kathleen GUTMAN a Janek Tomasz NOWAK. *EU Procedural Law*, 2023, s. 742.

²³¹ Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 16. prosince 1999, *Acciaierie di Bolzano SpA proti Komisi*, T-158/96, ECLI:EU:T:1999:335, body 32-35.

přiznána vedlejším účastníkům, kteří mohou jednání pouze neformálně navrhopvat, nicméně takový návrh nemusí být ze strany soudu nijak vypořádan. Pokud žalobce ani žalovaný nepožádají o jednání, může soud od jednání upustit. Z toho lze dovodit, že v tomto rozsahu je soud názorem těchto účastníků vázán, neboť nelze upustit od ústního jednání proti vůli žalobce či žalovaného.

Pokud jsou potřebná předběžná šetření (což může dle situace být například výslech znalce či svědka nebo zajištění důkazů potřebných pro rozhodnutí ve věci, které strany nenavrhlly, ale bez kterých dle soudu není možné rozhodnout), je datum ústního jednání stanoveno po dokončení těchto předběžných šetření. Rovněž soudce zpravodaj vyhotoví svoje shrnutí případu, které je zpravidla stranám doručeno ještě před jednáním, čímž je v praxi splněna podmínka seznámení stran s tímto shrnutím. V opačném případě nařídí soud v přiměřené době ústní jednání, přičemž takové rozhodnutí může být spojeno i s dalšími procesními výroky. Odůvodněnou žádostí, jejíž forma není přesně stanovena, lze žádat odložení jednání na odlišné datum, stejně tak může strana informovat soud, že se nehodlá ústního jednání zúčastnit.²³² Neúčast pak není důvodem pro vydání rozsudku pro zmeškání.

Účast na ústním jednání není povinná pro strany a pokud byla daná strana řádně informována, lze v jednání pokračovat i v její nepřítomnosti. Za účastníky se soudem komunikují výhradně jejich zástupci, přičemž před samotným jednáním může být uspořádáno krátké neformální setkání zástupců stran a soudu, a to za účelem koordinace průběhu jednání a dalších organizačních záležitostí. Ústní jednání zpravidla začíná představením členů senátu zástupcům stran a formálním zahájením, následují řeči v pořadí žalobce a vedlejší účastníci, kteří ho podporují, poté žalovaný, a nakonec vedlejší účastníci podporující žalovaného. Protistraně je umožněna reakce na řeč, přičemž účelem není opakovat vlastní argumentaci či uměle prodloužit čas vlastní řeči, ale reakce na projev protistrany. Soud může v případě potřeby umožnit i reakci na reakci, klást vlastní otázky, či vyzvat zástupce stran, aby se vyjádřili v rámci své řeči ke konkrétním bodům. Někdy tak činí na poslední chvíli, což působí potíže, pokud zástupce či advokát strany nedokázal odhadnout takový směr otázek v rámci své přípravy a obecně se taková praxe s ohledem na omezený čas jeví jako nešťastná.²³³

²³² LASOK, K. P. E. *Lasok's European Court Practice and Procedure*, 2022, s. 244-245.

²³³ LASOK, K. P. E. *Lasok's European Court Practice and Procedure*, 2022, s. 247-248.

Po ústním vyjádření stran a reakcích může generální advokát sdělit své stanovisko, pokud v daném případě je generální advokát ustanoven, častější však je, že je stanovisko vypracováno a sděleno až na dalším ústním jednání těm členům soudu, kteří se účastnili jako členové senátu prvního jednání ve věci. Nejčastěji je ovšem stanovisko vypracováno písemně, a je zasláno soudcům a jeho obsah sdělen stranám, čímž je ústní řízení ukončeno. V důsledku toho mimo jiné platí, že na stanovisko generálního advokáta nemohou strany reagovat dalším podáním.²³⁴ I v rámci ústního řízení může soud požadovat další důkazy, za předpokladu náležitého odůvodnění mohou v krajním případě nové důkazy založit v této fázi i strany, a navrhopvat takový postup či znovuotevření určité fáze procesu může také generální advokát. Jedná se však o vzácné situace. Standardně by tak mělo dojít k vymezení právních a skutkových tvrzení včetně důkazů v písemné části a k zpřesnění a dovysvětlení argumentace či sporných bodů v rámci ústního jednání. V řádu měsíců po ukončení ústního jednání pak následuje vydání rozhodnutí.²³⁵

4.3 Rozhodnutí ve věci

Řízení, ve kterém proběhlo ústní jednání, zpravidla končí rozhodnutím ve věci samé, byť pokud v rámci ústního jednání vyjde najevo absolutní překážka řízení, například žalovaný až zde s jistotou prokáže, že byla zmeškána lhůta, lze i v této fázi žalobu odmítnout pro nepřipustnost. Z předchozích kapitol je patrné, že ne všechna řízení pokročí do této fáze. V první řadě může odpadnout předmět sporu, zde dotčený akt. Žalobce může kdykoliv před vydáním rozhodnutí ve věci samé vzít písemným podáním žalobu zpět, v takovém případě je věc usnesením vyškrtuta z rejstříku. Náklady řízení pak hradí žalobce, pokud se náhrady nákladů žalovaný domáhal, v opačném případě každý účastník hradí své náklady řízení. Za obdobných podmínek lze dojít i k smírnému řešení sporu mezi stranami. V souvislosti s žalobou na neplatnost však platí, že i přes zpětvzetí, zrušení aktu či smír může dojít k pokračování v řízení, a to tehdy, je-li ve věci neplatnosti aktu nezbytné rozhodnout z důvodu právní jistoty.²³⁶ Již zahájené řízení tak nemusí

²³⁴ Rozsudek SD ze dne 26. ledna 2010, *Internationaler Hilfsfonds eV proti Komisi*, C-362/08 P, ECLI:EU:C:2010:40, body 43-47.

²³⁵ LASOK, K. P. E. *Lasok's European Court Practice and Procedure*, 2022, s. 270.

²³⁶ LASOK, K. P. E. *Lasok's European Court Practice and Procedure*, 2022, s. 270-276.

vždy být jednostranně ukončeno na základě podání žalobce, i přes zrušení aktu může rovněž žalobce mít zájem na pokračování v řízení.

Pokud dojde řízení do fáze rozhodování ve věci samé po ústním jednání, rozhoduje soud rozsudkem. Výjimku tvoří situace, kdy je žaloba podaná u Tribunálu zjevně důvodná, a situace, kdy je zjevně nepřípustná, neboť zde rozhoduje Tribunál zpravidla odůvodněným usnesením, nicméně tím pádem není ústní jednání nutné a ani není nařizováno.²³⁷

Rozsudek se vyhláší ústně, přičemž účastníci obdrží ověřenou kopii formou aplikace e-curia či jinou formou, kterou označili, a vyhlášení se tak zpravidla neúčastní. Po určité době dochází ke zveřejnění v Úředním věstníku EU a typicky rovněž v online databázi curia. V souvislosti se zveřejňováním informací o řízení představuje zajímavou možností nejen pro potenciální budoucí žalobce poskytnutí anonymizované verze podání a dalších dokumentů, která založily orgány a instituce EU, po konečném rozhodnutí ve věci, a to na základě nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1049/2001 ze dne 30. května 2001. Tato povinnost se ovšem nevztahuje na SDEU.²³⁸

Obsah rozsudku stanoví Statut v čl. 36-38, toto rozšiřují ustanovení čl. 117 JŘ Tribunálu, respektive čl. 87 JŘ SD, obdobná ustanovení obsahují Jednací řády i ve vztahu k usnesením. Rozsudek obsahuje zejména označení soudu, soudního kolegia a dalších soudních osob, označení účastníků a jejich návrhová žádání, stručný skutkový popis, odůvodnění a výroky včetně výroku o nákladech řízení. Výrok u důvodné žaloby obsahuje označení aktu či jeho konkrétní části a informaci, že se akt jako celek či v určitém rozsahu zrušuje.

²³⁷ LUSZCZ, Viktor. Procedure in Direct Actions. In: LUSZCZ, Viktor, a kol. *European Court Procedure*, 2020, s. 493-494.

²³⁸ LUSZCZ, Viktor: Procedure in Direct Actions. In: LUSZCZ, Viktor, a kol. *European Court Procedure*, 2020, s. 497.

5 Účinky rozhodnutí

Pokud soud dojde k závěru, že žaloba je důvodná, prohlásí rozsudkem dle čl. 264 odst. 1 SFEU akt (případně jeho část) za neplatný od počátku. Zneplatnění má tedy účinek *ex tunc* a působí *erga omnes*, akt tedy přestává být součástí právního řádu EU. Akt může být zneplatněn i výhradně vůči žalobci, a tím lze zachovat jeho účinky vůči ostatním adresátům, takový postup může navrhnout žalobce či zvolit soud i bez návrhu.²³⁹ Pokud se ovšem žalobce domáhá neplatnosti aktu pouze vůči sobě, soud již nemůže přikročit k zneplatnění individuálně adresovaného aktu či jiných obsahově identických aktů vůči jiným adresátům, neboť nemůže rozhodovat *ultra petita*.²⁴⁰ Částečné zrušení aktu je možné, a to za předpokladu, že dotčená ustanovení aktu jsou oddělitelná. Děje se tak buď na návrh žalobce zpravidla již v žalobě nebo pokud SDEU dojde k závěru, že k dosažení toho, čeho se žalobce domáhá, postačí zrušení části aktu.²⁴¹

Dle čl. 60 Statutu je s výjimkou nařízení rozsudek Tribunálu vykonatelný k okamžiku vyhlášení a případné opravné prostředky nemají odkladný účinek. V případě nařízení je rozsudek vykonatelný v okamžiku, kdy vyprší lhůta k podání opravného prostředku, případně okamžikem, kdy je zamítnut opravný prostředek, pokud byl podán. Důvodem je zachování právní jistoty, protože pokud by nařízení bylo zrušeno rozsudkem Tribunálu, který by byl zrušen SD, nařízení by dočasně zaniklo pouze na dobu mezi vydáním obou rozhodnutí.²⁴² Vzhledem k přímé použitelnosti nařízení je proto taková výjimka na místě. V každém případě platí, že rozsudek SD je vykonatelný okamžikem vyhlášení.

Pokud to soud považuje za nezbytné, může v rozsudku označit ty účinky zrušeného aktu, které ponechává v platnosti. Jde o poměrně vzácnou situaci, přičemž zpravidla se tak děje s ohledem na veřejný nebo i soukromý zájem, zachování účinků může dokonce svědčit žalobci tam, kde se žalobce domáhal neplatnosti z důvodu neúplnosti aktu.²⁴³ Období zachování v platnosti bývá

²³⁹ Rozsudek Tribunálu ze dne 10. října 2012, *Gem-Year Industrial Co. Ltd a Jinn-Well Auto-Parts (Zhejiang) Co. Ltd proti Radě*, T-172/09, ECLI:EU:T:2012:532, body 24-26.

²⁴⁰ Rozsudek SD ze dne 14. září 1999, *Komise proti AssiDomän Kraft Products AB a dalším*, C-310/97 P, ECLI:EU:C:1999:407, body 52-55.

²⁴¹ Rozsudek SD ze dne 11. prosince 2008, *Komise proti Département du Loiret a Scott SA*, C-295/07 P, ECLI:EU:C:2008:707, body 103-110.

²⁴² WÄGENBAUR, Bertrand. *Court of Justice of the EU: Commentary on Statute and Rules of Procedure*, 2013, s. 175.

²⁴³ Rozsudek SD ze dne 20. března 1985, *Timex Corporation proti Radě a Komisi*, 264/82, ECLI:EU:C:1985:119, bod 32.

omezeno do zjednání nápravy příslušnými orgány, což zpravidla nastává vydáním nahrazujícího aktu či odstraněním negativních dopadů na žalobce. Účinky aktů však mohou být zachovány na neurčito, po konkrétně vyjádřené časové období či do jiné události.²⁴⁴

Zachování účinků aktu je nezbytné doprovodit patřičným odůvodněním, neboť mimo zmíněnou linii zachování účinků v zájmu samotného žalobce směřuje takový krok proti s cíli žalobce v daném procesu. V judikatuře se vyskytuje několik skupin důvodů, přičemž ne všechny jsou odbornou veřejností přijímány zcela bez výhrad. Mezi důvody patří například zachování funkčnosti daného orgánu, zachování pozitivních účinků aktu shodných s cíli EU do doby, než bude přijat nový bezvadný akt nebo značný ekonomický zájem na platnosti aktu.²⁴⁵ Důkladná analýza těchto důvodů přesahuje možnosti i zaměření této práce a SDEU je v odkládání účinků neplatnosti spíše zdrženlivý. V případě, že SDEU uvažuje o zachování účinků aktu, dochází zpravidla k poměřování zájmu žalobce s jiným, zpravidla veřejným zájmem. Přestože nejspíše není možné hovořit o ustálené doktríně s jasně danými parametry, SDEU provádí určitou dobu testu proporcionality. Lze patrně souhlasit s tím, že takový postup, třeba i poměrně neurčitě definovaný, je vhodné zachovat a v některých situacích je prospěšný. Určitou mezeru pak tvoří rozhodnutí, kde je doba zachování účinků definována jen obecně či v horším případě „na neurčito“. Obzvláště poslední uvedený případ prakticky odebírá i úspěšnému žalobci účinnou soudní ochranu a legitimita neplatného, leč nadále účinného aktu, je přinejmenším sporná, proto lze přisvědčit kritikům této praxe SDEU.²⁴⁶

5.1 Důsledky pro účastníky řízení

Je-li rozhodnutím akt nebo jeho část zrušena, aniž by byly zachovány jeho účinky, má rozsudek významné následky pro autora aktu i žalobce. Autor aktu je vázán povinnostmi vyplývající z čl. 266 SFEU a je povinen přijmout z rozsudku vyplývající opatření. Pravomoc SDEU je omezena toliko na prohlášení aktu

²⁴⁴ SCHIMA, Bernhard. Article 263. In: KELLERBAUER, Manuel, a kol. *The EU treaties and the charter of fundamental rights: a commentary*, 2019, s. 1816.

²⁴⁵ MIETTINEN, Samuli. Annulment in action: How does the Court of Justice of the European Union explain maintaining the legal effects of annulled instruments?, 2016, s. 117-121.

²⁴⁶ MIETTINEN, Samuli. Annulment in action: How does the Court of Justice of the European Union explain maintaining the legal effects of annulled instruments?, 2016, s. 118.

za neplatný, rozsudkem tak nelze žalovanému přikázat, které konkrétní kroky má podniknout. Přesto je pro autora aktu rozsudek základním východiskem při plnění svých povinností dle čl. 266 SFEU. Dotčený orgán tak musí zjednat přiměřenou nápravu situace žalobce nebo zabránit přijetí totožného aktu, který netrpí v rozsudku označenými vadami, respektovat přitom musí výrok i odůvodnění rozsudku.²⁴⁷ V případě, že autor zamýšlí nahradit neplatný akt novým aktem, se nabízí navrácení procesu do okamžiku, kdy nastala rozhodná okolnost způsobující neplatnost. Postup po zneplatnění aktu rovněž závisí na odpovídajícím žalobním důvodu, pokud byl například označen špatný právní základ nebo porušena procesní pravidla, lze zpravidla očekávat nápravu formou přijetí nového aktu, pokud je naopak akt zrušen pro obsahový rozpor například s primárním právem, nejspíše nebude možné vydat obsahově obdobný akt, který by nebyl zatížen stejnou vadou.²⁴⁸ Pokud byly před zrušením na základě aktu vydány další unijní akty, musí je jejich autor zpravidla rovněž zrušit.²⁴⁹ K nápravě není stanovena konkrétní lhůta. Patrně nejpříjemnějším závěrem je, že orgán by měl konat v přiměřené době od rozhodnutí, přičemž přesné posouzení přiměřenosti bude záviset na každém konkrétním případě. V minulosti byla jako přiměřená posouzena někdy i doba v řádu jednotek let, nicméně jde o extrémní případ s nadstandardní složitostí nápravného procesu.²⁵⁰

Pro úspěšného žalobce mohou nastat další důsledky, autor aktu má povinnost obnovit původní pozici žalobce dle charakteru daného rozsudku. Obecně lze na základě zrušení aktu vymáhat náhradu škody dle čl. 268 a 340 SFEU, pokud jsou naplněna kritéria pro přiznání náhrady škody, zejména příčinná souvislost mezi vznikem škody a daným aktem. Pokud byla na základě aktu zaplacená finanční částka například ve formě pokuty, má žalobce nárok na navrácení a může se domáhat i úroků, jelikož akt je zneplatněn od počátku. Pokud povinná instituce či orgán neplní dobrovolně jen na základě zrušení aktu, lze v závislosti na druhu neplněné povinnosti vznést žalobu na náhradu škody nebo žalobu proti nečinnosti

²⁴⁷ Usnesení Soudu prvního stupně ze dne 12. ledna 2007, *SPM proti Komisi*, T-447/05, ECLI:EU:T:2007:3, body 57-59.

²⁴⁸ LUSZCZ, Viktor. Action for Annulment. LUSZCZ, Viktor, a kol. *European Court Procedure*, 2020, s. 237-238.

²⁴⁹ Rozsudek SD ze dne 26. dubna 1988, *Asteris AE a další a Řecká republika proti Komisi*, 97/86, 193/86, 99/86 a 215/86, ECLI:EU:C:1988:199, bod 30.

²⁵⁰ LUSZCZ, Viktor. Action for Annulment. LUSZCZ, Viktor, a kol. *European Court Procedure*, 2020, s. 243.

orgánu.²⁵¹ Vyloučena však není ani souběžná žaloba na neplatnost a na náhradu škody.²⁵²

5.2 Důsledky zrušení aktu pro navazující akty

Zvláštní pozornost bude nyní věnována účinku rozhodnutí, kterým je zrušen akt, na který navazovaly další vnitrostátní akty. Výše již byly popsány dopady zrušení aktu na jiné unijní akty vydávané na základě aktu zrušeného. U vnitrostátních aktů či předpisů vydaných na základě zrušeného aktu práva EU je ovšem situace složitější. Jako vhodný příklad za všechny poslouží neplatná směrnice EU, které bude nadále věnována pozornost, nicméně závěry lze přiměřeně aplikovat i na další vnitrostátní akty přijaté na základě neplatného aktu EU.

Odlišnosti směrnic pramení z toho, že směrnice musí být do vnitrostátního práva transponována vnitrostátním právním předpisem, zpravidla zákonem nebo ekvivalentní formou v daném členském státě. V případě řádné transpozice tak vzniká navazující vnitrostátní akt, jehož základem je směrnice. Je samozřejmě pravda, že v důsledku relativně krátké lhůty nemusí být do doby rozhodnutí o žalobě na neplatnost vnitrostátní předpis vždy přijat, ale tato situace může nastat. Pokud je takový předpis přijat, a následně dojde ke zrušení samotné směrnice, vyvstává otázka, jaký to má dopad na status transponující vnitrostátní úpravy.

Vyskytuje se sporný názor, že zrušením směrnice ztrácí účinky i vnitrostátní předpis.²⁵³ Hlavním protiargumentem se zdá být fakt, že směrnice Unie nemá povahu delegujícího aktu vůči vnitrostátním předpisům. Unie nemá pravomoc přijímat vnitrostátní prováděcí předpisy a nemůže tudíž takovou pravomoc delegovat (formou směrnice nebo jinak) na členské státy, neboť tyto danou pravomocí již originárně disponují. Stejně tak není v pravomoci Unie ani SDEU rušit či zneplatnit vnitrostátní předpisy a akty.²⁵⁴ Autoři, kteří tento argument v určité formě uvádějí, dospěli k názoru, že vnitrostátní předpis není automaticky

²⁵¹ LENAERTS, Koen, Kathleen GUTMAN a Janek Tomasz NOWAK. *EU Procedural Law*, 2023, s. 409.

²⁵² LUSZCZ, Viktor. Action for Annulment. LUSZCZ, Viktor, a kol. *European Court Procedure*, 2020, s. 242.

²⁵³ PÍTROVÁ, Lenka. Čl. 264. In: SYLLOVÁ, Jindřiška, a kol. *Lisabonská smlouva: komentář*, 2010, s. 834.

²⁵⁴ Velmi specifický případ, který částečně relativizuje uvedené tvrzení, nastal v rozsudku SD ze dne 26. února 2019, *Ilmārs Rimšēvičs a ECB proti Lotyšské republice*, C-202/18 a C-238/18, ECLI:EU:C:2019:139, body 67-76.

zrušen a účinky si zachová.²⁵⁵ S tímto názorem lze souhlasit a praktické dění dává těmto autorům za pravdu, nicméně zrušení směrnice, na základě které byl přijat vnitrostátní předpis či jeho část, má přesto pro tento předpis určité důsledky.

Pro další výklad platí předpoklad, že směrnice byla zrušena a její účinky nebyly SDEU zcela nebo částečně zachovány. V takové situaci v první řadě zaniká vázanost vnitrostátních orgánů textem nyní neplatné směrnice při výkladu transpozičního předpisu. Pro další důsledky je relevantní, co bylo příčinou zrušení směrnice. Nahlížíme-li na problematiku pro tento účel užitečnou optikou žalobních důvodů, relevantní bude, zda došlo k porušení nějaké procesní nebo formální náležitosti v průběhu přijímání směrnice, či zda byla směrnice zrušena pro nesoulad samotného obsahu s právem EU. Do první skupiny lze řadit porušení příslušnosti a podstatných formálních nebo procesních náležitostí. Tyto důvody sice představují porušení Smluv, ovšem nevytvářejí další nesoulad obsahu směrnice s právem EU, znamenají „pouze“ to, že v průběhu přijímání aktu vznikly vady spíše procesního charakteru. Druhou skupinu bude tvořit obsahový nesoulad směrnice s právem EU.

První případ nebude mít pro vnitrostátní předpis příliš závažné důsledky. Nadále bude potřeba interpretovat předpis v obecné rovině eurokonformně, nicméně jako takový typicky nadále obстоjí, neboť nebude existovat rozpor s právem EU. V druhém případě je ovšem situace odlišná. Ilustrovat to lze na rozsudku *Digital Rights Ireland*,²⁵⁶ který se zabýval mimo jiné možným rozporem směrnice s čl. 8 Listiny. Rozsudek ve věci *Digital Rights Ireland* sice pojednával o řízení o předběžné otázce, nicméně efekt neplatnosti směrnice bude analogický i v případě zrušení v důsledku žaloby na neplatnost.

Výsledkem řízení o předběžné otázce zde bylo prohlášení směrnice jako celku za neplatnou. Důsledkem toho bylo postupné napadení a zrušení vnitrostátních předpisů v některých členských státech, kdy rakouský Ústavní soud například shledal mimo jiné rozpor vnitrostátního předpisu právě s čl. 8 Listiny.²⁵⁷ Toto je vcelku pochopitelné, kdy zejména v případě minimalistické transpozice v podstatě přejímá vnitrostátní předpis úpravu navrženou ve směrnici prakticky

²⁵⁵ VANDAMME, Thomas A. J. A. *The Invalid Directive: The Legal Authority of a Union Act Requiring Domestic Law Making*, 2005, s. 101-109, nebo KRÁL, Richard. *Směrnice EU z pohledu jejich transpozice a vnitrostátních účinků*, 2014, s. 260-261.

²⁵⁶ Rozsudek SD ze dne 8. dubna 2014, *Digital Rights Ireland Ltd proti Minister for Communications, Marine and Natural Resources a dalším*, C-293/12 a C-594/12, ECLI:EU:C:2014:238.

²⁵⁷ TRACOL, Xavier. *Legislative genesis and judicial death of a directive*, 2014, s. 743-745.

bez dalších úprav. Pokud tedy byla v rozporu původní směrnice, obsahově shodný vnitrostátní předpis na směrnici založený tento rozpor věrně přejímá. V judikatuře SDEU se navíc objevuje dovození povinnosti členských států odstranit z vnitrostátního práva ustanovení rozporná s právem EU, přičemž této povinnosti není stát zbaven ani přímým účinkem a předností práva EU.²⁵⁸

Nelze tak vždy souhlasit s názorem, že takový národní předpis zůstane použitelný.²⁵⁹ I bez zrušení vnitrostátního předpisu v rámci ústavního nebo správního soudnictví nebo zrušení v legislativním procesu může nastat právě scénář, kdy je rozhodnutím SDEU zrušena směrnice pro rozpor s primárním právem EU. Vnitrostátní předpis, byť nadále formálně platný a účinný, bude neaplikovatelný v rozsahu, v jakém dochází ke konfliktu s primárním právem EU, neboť známý princip aplikační přednosti stanoví, že v případě konfliktu mezi normami práva EU a vnitrostátního práva se uplatní právo EU.

Zobecníme-li výše uvedené závěry, vyplývá z nich následující teze. Je-li akt zrušen pro obsahový rozpor s nadřazenou právní normou EU, bude i bez zrušení vnitrostátního předpisu či aktu (k němuž nedojde automaticky) vnitrostátní předpis či akt v rozporné části neaplikovatelný. V čem a proč byl shledán rozpor pak bude dohledatelné právě ve zrušujícím rozsudku. V zájmu právní jistoty zejména laické veřejnosti se přesto jeví jako žádoucí, aby vnitrostátní zákonodárce na takové změny reagoval odpovídající modifikací dotčené vnitrostátní úpravy. V případě vnitrostátních aktů, které nemají povahu právních předpisů, je situace složitější. Mezi možné cesty k nápravě patří v takovém případě například správní soudnictví, nicméně s ohledem na vnitrostátní procesní pravidla a lhůty nemusí být taková ochrana dostupná.

²⁵⁸ Rozsudek SD ze dne 2. července 1996, *Komise proti Řecké republice*, C-290/94, ECLI:EU:C:1996:265, bod 29.

²⁵⁹ TRACOL, Xavier. Legislative genesis and judicial death of a directive, 2014, s. 744.

Závěr

Předložená práce si kladla za cíl představit a analyzovat zejména procesní aspekty žaloby na neplatnost aktu EU. Je na místě zodpovědět úvodem vymezenou otázku a zhodnotit, do jaké míry je žaloba účinným nástrojem ochrany práv, přičemž tato problematika byla zkoumána zejména optikou procesních podmínek.

Většina podmínek omezuje přístup k žalobě v rozumné míře způsobem, který je v zásadě přiměřený sledovanému účelu. Jedná se například o lhůtu k podání žaloby, povinné zastoupení, neexistence standardních procesních překážek nebo vymezení žalobních důvodů. Nabízí se však dílčí připomínky. Jako nadbytečná se jeví například povinné zastoupení i u advokáta, který je žalobcem. Ke zvážení může být i délka lhůty či odstranění historického reliktu v podobě 10 dnů navíc z důvodu vzdálenosti. Podle mého názoru ovšem stávající podoba těchto podmínek představuje systém komplexních, ale splnitelných předpokladů.

Podstatnější nedostatky, jež snižují účinnost ochrany práv formou žaloby, tkví ve dvou hlavních oblastech. Jedná se o podmínky aktivní legitimace a koncept napadnutelného aktu.

V oblasti aktivní legitimace je potřeba odlišovat jednotlivé kategorie žalobců. Postavení (polo)privilegovaných žalobců je podle mého názoru v zásadě vyhovující. Zvýšené nároky, které jsou kladeny na privilegované žalobce například v souvislosti s námitkou nepoužitelnosti aktu, lze s ohledem na povahu těchto žalobců akceptovat.

Postavení nepriviligovaných žalobců není zcela uspokojivé. Spolehlivě mohou napadnout pouze akty, jejichž adresáty jsou právě tito žalobci. V ostatních případech omezuje přístup k žalobě test bezprostředního dotčení, někdy navíc v kombinaci s testem osobního dotčení. Současná podoba těchto kritérií je přitom poměrně přísná a nepriviligovaný žalobce v důsledku toho některé akty prakticky nemůže napadnout. Proto nelze hovořit o zcela úplné ochraně práv.

V případě osobního dotčení by vhodnou modifikací bylo opuštění konceptu individualizace žalobce oproti ostatním subjektům. Napříště by tak stačilo posouzení dotčení toliko ve vztahu k žalobci samotnému, jak se o to pokusil Tribunál ve věci *Jégo-Quéré*. V dosavadní podobě se totiž jedná o patrně nejvíce

omezující kritérium pro neprivilegované žalobce, jako problematický se jeví právě požadavek individualizace žalobce a s tím spojený test unikátního postavení.

Kritérium bezprostředního dotčení rovněž žalobce omezuje, nicméně nepůsobí natolik restriktivně jako osobní dotčení. K bezprostřednímu dotčení požaduje judikatura určité dopady do sféry žalobce, není však sjednocena v tom, zda postačí například dopady ekonomické, jako je tomu v oblasti slučování podniků, či zda musí být prokázán dopad v právní rovině. V tomto spatřuji neodůvodněné odlišování mezi žalobci v závislosti na tom, do jaké oblasti činnosti EU se akt řadí. V budoucnu by bylo žádoucí nejednotný postup odstranit. Akceptovatelný je buď striktní požadavek na právní povahu dopadů nebo doplnění právní roviny o koncept významnějších ekonomických dopadů, se kterým judikatura v určité podobě již pracuje.

Pokud by byla některá z výše uvedených změn přijata a nastalo tak uvolnění podmínek přístupu k žalobě pro neprivilegované žalobce, bude to mít určitý dopad na přípustnost předběžných otázek na platnost aktu. V tomto případě považuji za nezbytnou revizi judikatury, která brání předložení takové předběžné otázky, jestliže měl žalobce bez pochyb k dispozici žalobu na neplatnost. Tuto překážku by bylo vhodné odstranit, aby nedošlo k narušení funkčnosti mechanismu předběžné otázky. To platí za podmínky, že konečná úvaha o tom, zda vyvstala relevantní otázka práva EU, jejíž řešení vyžaduje předložení předběžné otázky, je ponechána vnitrostátnímu soudu.

Již v kapitole k aktivní legitimaci bylo uvedeno, že některé akty prakticky nemohou napadnout neprivilegovaní žalobci, nicméně je tomu tak v důsledku obtížně naplnitelných podmínek aktivní legitimace. I samotný koncept napadnutelného aktu v současné době vyvolává určité nejasnosti. SDEU nelze upřít, že tento pojem vykládá relativně široce a posuzuje akt materiálním způsobem, tento postup lze nepochybně hodnotit kladně.

Problematický však je restriktivní výklad požadavku na právní účinky aktu, když je v judikatuře oproti znění SFEU tento pojem zúžen na závazné právní účinky. Jak bylo ovšem vyloženo, určité nezanedbatelné právní účinky mají i akty, které nejsou svojí povahou v tradičním smyslu závazné. Jejich přezkum však je formou přímé žaloby vyloučen, což samo o sobě není problematické. V důsledku judikatury počínající rozhodnutím ve věci *Grimaldi* jsou však tyto akty potenciálně

výkladově závazné. Není zcela zjevné, do jaké míry je na základě této judikatury povinné provádět výklad v souladu s těmito akty. Je tak potřeba napříště upřesnit podobu výkladové závaznosti těchto aktů a bude-li jim přiznána obligatorní výkladová závaznost, je adekvátní umožnit i ochranu formou žaloby. V takovém případě je však nejspíše nutná i modifikace čl. 263 odst. 1 SFEU, který aktuálně vylučuje žalobu proti doporučením a stanoviskům.

Pokud jde o celkové hodnocení institutu, jedná se o relativně zdařilou formu ochrany práv. Určité nedostatky byly vymezeny výše. Přestože v mnohém lze rozhodovací praxi SDEU kvitovat, zdá se, že v některých případech lpí SDEU na judikatuře, která je „produktem své doby“. Kritéria ve věci *Plaumann* či závěry ve věci *Grimaldi* zasluhují revize či upřesnění. To by reflektovalo rozšířený okruh aktů i forem jejich působení na právní postavení žalobce oproti situaci, jež existovala v době vzniku těchto rozhodnutí. Právo EU je totiž předmětem vývoje a rozhodující praxe SDEU by měla na tuto skutečnost přiměřeně reagovat. V rámci této práce byly předloženy návrhy, jak toho docílit ve vztahu k procesním aspektům žaloby na neplatnost. Bude tak jistě zajímavé sledovat v následujících letech, jaká řešení budou zvolena v budoucí judikatuře, neboť pravděpodobně právě SDEU bude mít v této věci poslední slovo.

Resumé

This thesis deals with the procedural aspects of an action for annulment, focusing in particular on issues of admissibility. These are thoroughly analysed and the key issues are discussed, with several possible solutions presented. Good amount of focus is dedicated to the concept of "challengeable act", as this represents a centerpiece of the annulment litigation and is currently being developed further by the European Court of Justice. The procedure before the court is also discussed, pointing out chosen aspects of the annulment action procedure. The final section concludes with a discussion of the effects of the decision in the case and the possible implications of the annulment of the act on national law and subsequent acts.

Seznam zdrojů

Monografie

- ADAM, Christian, Michael W. BAUER, Miriam HARTLAPP a Emmanuelle MATHIEU. *Taking the EU to Court*. Palgrave Macmillan, 2019. ISBN 978-3-030-21628-3.
- BOBEK, Michal, Petr BŘÍZA a Pavlína HUBKOVÁ. *Vnitrostátní aplikace práva Evropské unie*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2022. Beckova edice právo. ISBN 978-80-7400-896-2.
- CRAIG, Paul. *EU administrative law*. 3. Oxford University Press, 2018. ISBN 9780198831655.
- CRAIG, Paul a Gráinne DE BÚRCA. *EU Law Text, Cases, and Materials*. 7. Oxford University Press, 2020. ISBN 978-0-19-885664-1.
- FAULL, Jonathan a Ali NIKPAY, ed. *The EU Law of Competition*. 3. Oxford University Press, 2014. ISBN 978-0-19-966509-9.
- CHALMERS, Damian, Gareth Trevor DAVIES a Giorgio MONTI. *European Union law: cases and materials*. 2. Cambridge University Press, 2010. ISBN 978-0-521-12151-4.
- JANKŮ, Martin a Jana MIKUŠOVÁ. *Veřejné podpory v soutěžním právu EU*. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-430-8.
- KRÁL, Richard. *Směrnice EU z pohledu jejich transpozice a vnitrostátních účinků*. C.H. Beck, 2014. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-282-3.
- LASOK, K. P. E. *Lasok's European Court Practice and Procedure*. 4. Bloomsbury Publishing, 2022. ISBN 978-1-52651-978-8.

- LENAERTS, Koen, Kathleen GUTMAN a Janek Tomasz NOWAK. *EU Procedural Law*. 2. Oxford University Press, 2023. ISBN 978-0-19-883308-6.
- LUSZCZ, Viktor, Alexandre GEULETTE, Viktor BOTTKA, Martin FARLEY, Milan KRISTOF a Vivien TERRIEN. *European Court Procedure*. Bloomsbury Publishing, 2020. ISBN 978-1-84113-053-8.
- SCHÜTZE, Robert a kol. *Oxford Principles Of European Union Law*. Oxford University Press, 2018. ISBN 9780199533770.
- SVOBODOVÁ, Magdaléna, Harald Christian SCHEU a Jan GRINC, ed. *Listina základních práv Evropské unie: deset let v praxi - hodnocení a výhled*. Auditorium, 2020. ISBN 978-80-87284-78-0.
- TICHÝ, Luboš, Rainer ARNOLD, Jiří ZEMÁNEK, Richard KRÁL a Tomáš DUMBROVSKÝ. *Evropské právo*. 5. C.H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-546-6.
- VANDAMME, Thomas A. J. A. *The Invalid Directive: The Legal Authority of a Union Act Requiring Domestic Law Making*. Europa Law Publishing, 2005. ISBN 9789076871394.
- WHELANOVÁ, Markéta, Robert ZBÍRAL a Jan GRINC. *Praktická příručka pro implementaci práva Evropské Unie do českého právního řádu*. Masarykova Univerzita, 2022. ISBN 978-80-280-0066-0.

Komentáře

- GEIGER, Rudolf, Daniel-Erasmus KHAN a Markus KOTZUR, ed. *European Union Treaties*. Beck/Hart, 2015. ISBN 978-1849463614.
- KELLERBAUER, Manuel, Marcus KLAMERT a Jonathan TOMKIN, ed. *The EU treaties and the charter of fundamental rights: a commentary*. Oxford: Oxford University Press, 2019. ISBN 978-0198794561.

- SYLLOVÁ, Jindřiška, Lenka PÍTROVÁ, Helena PALDUSOVÁ a kol. *Lisabonská smlouva: komentář*. C.H. Beck, 2010. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-339-4.
- TOMÁŠEK, Michal, Václav ŠMEJKAL a kol. *Smlouva o fungování EU. Smlouva o EU. Listina základních práv EU. komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2022. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7676-508-5.
- WÄGENBAUR, Bertrand. *Court of Justice of the EU: Commentary on Statute and Rules of Procedure*. Beck/Hart, 2013. ISBN 978-1841139951.

Příspěvky ve sborníku

- MASTROIANNI, Roberto. What's in a Recommendation? In: SARMIENTO, Daniel, Hélène RUIZ FABRI a Burkhard HESS, ed. *Yearbook on Procedural Law of the Court of Justice of the European Union First Edition – 2019*. Luxembourg: Max Planck Institute Luxembourg, 2020, s. 129-142. ISSN 2309-0227.
- PERNICE, Ingolf. The Right to Effective Judicial Protection and Remedies in the EU. In: ROSAS, Allan, Egils LEVITS a Yves BOT, ed. *The Court of Justice and the Construction of Europe: Analyses and Perspectives on Sixty Years of Case-law*. T.M.C. Asser Press The Hague, 2012, s. 381-395. ISBN 978-90-6704-897-2.
- STEHLÍK, Václav. Právní subjektivita a aktivní legitimace právnických osob pro účely čl. 230 SES. In: KANDALEC, Pavel, ed. *Days of Public Law: Dni verejného práva = Dni prawa publicznego = Dny veřejného práva: sborník abstraktů příspěvků z mezinárodní konference*. Brno: Masarykova univerzita, 2007, s. 1192-1204. ISBN 978-80-210-4430-2.
- WÄGENBAUR, Bertrand. Case C-135/16, Georgsmarienhütte A.O. v Germany: More than just a Further Episode of TWD. In: SARMIENTO, Daniel, Hélène RUIZ FABRI a Burkhard HESS, ed. *Yearbook on Procedural Law of the Court of Justice of the European Union Second*

Edition – 2020. Luxembourg: Max Planck Institute Luxembourg, 2021, s. 173-183. ISSN 2309-0227.

Články

- ADAM, Christian, Michael BAUER a Miriam HARTLAPP. It's Not Always about Winning: Domestic Politics and Legal Success in EU Annulment Litigation. *JCMS Journal of Common Market Studies*. 2015, **53**(2), 185-200.
- ARNULL, Anthony. EU Recommendations and Judicial Review. *European Constitutional Law Review*. 2018, **14**(3), 609-621.
- CREVE, Bart A. Locus Standi Requirements for Annulment Actions by Competitors: The Resurfacing “Unique Position Test” Ought to Be Discarded. *European State Aid Law Quarterly*. 2014, **13**(2), 233-234.
- ELIANTONIO, Mariolina a Betül KAS. Private Parties and the Annulment Procedure: Can the Gap in the European System of Judicial Protection Be Closed? *Journal of Politics and Law*. 2010, **3**(2), 121-133.
- HUMPHREYS, Llio, Cristiana SANTOS, Luigi DI CARO, Guido BOELLA, Leon VAN DER TORRE a Livio ROBALDO. Mapping Recitals to Normative Provisions in EU Legislation to Assist Legal Interpretation. *Frontiers in Artificial Intelligence and Applications*. 2015, **11**(279), 41-49.
- MASTROIANNI, Roberto. Access of individuals to the European Court of Justice of the European Union under the new text of article 263, para 4, TFEU. *Rivista italiana di diritto pubblico comunitario*. 2014, **24**(5), 923-948.
- MIETTINEN, Samuli. Annulment in action: How does the Court of Justice of the European Union explain maintaining the legal effects of annulled instruments? *Finnish yearbook of international law*. 2016, **23**(1), 113-142.

- MICHAL, Petr. Přezkum platnosti pramenů komunitárního práva z hlediska jednotlivce. *Právní rozhledy*. 2006, **14**(7), 237-244.
- RUŽIČKOVÁ, Valéria. Judicial review of the acts of the European public prosecutor's office – possible shortcomings and several considerations in relation to the Slovak Republic and its legislation. *The Lawyer Quarterly*. 2021, **11**(4), 665-681.
- SCHOLZ, Sebastian. Soft Law: Rechtsschutzpotential von Nichtigkeitsklage und Vorabentscheidungsverfahren. *Graz Law Working Paper* [online]. 2022, **3**(17), 1-13 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4290283
- SLADIČ, Jorg. Rules on Procedural Time-limits for Initiating an Action for Annulment before the Court of Justice of the EU: Less Known Questions of Admissibility. *The Law and Practice of International Courts and Tribunals*. 2016, **15**(1), 152-170.
- SOMSSICH, Réka. A la recherche du temps perdu – the recent case law of the Court of Justice of the European Union on the calculation of time-limits when lodging an action for annulment. *European Law Reporter*. 2013, **16**(11-12), 323-331.
- TRACOL, Xavier. Legislative genesis and judicial death of a directive. *Computer Law & Security Review*. 2014, **30**(6), 736-746.
- VOMÁČKA, Vojtěch. Preliminary reference on the validity of EU acts: a modest guide for the national judge. *ERA forum*. 2023, **23**(3), 413-438.

Internetové zdroje

- EVROPSKÁ KOMISE. *Návrh NAŘÍZENÍ RADY o zřízení Úřadu evropského veřejného žalobce* [online]. 2013 [cit. 2024-03-22]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52013PC0534>

Judikatura

Judikatura Nejvyššího správního soudu

- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 12. 2020, č. j. 2 As 22/2019-45, ECLI:CZ:NSS:2020:2.As.22.2019.45
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 8. 2023, č. j. 1 As 271/2019-146, ECLI:CZ:NSS:2023:1.As.271.2019.146

Judikatura SDEU

- Rozsudek SD ze dne 28. března 2017, *PJSC Rosneft Oil Company proti Her Majesty's Treasury a další*, C-72/15, ECLI:EU:C:2017:236
- Rozsudek SD ze dne 21. ledna 2003, *Komise proti Evropskému parlamentu a Radě*, C-378/00, ECLI:EU:C:2003:42
- Rozsudek SD ze dne 5. září 2012, *Evropský parlament proti Radě*, C-355/10, ECLI:EU:C:2012:516
- Usnesení SD ze dne 26. listopadu 2009, *Região autónoma dos Açores proti Radě*, C-444/08, ECLI:EU:C:2009:733
- Rozsudek SD ze dne 22. června 2021, *Venezuela proti Radě*, C-872/19 P, ECLI:EU:C:2021:507
- Usnesení SD ze dne 8. února 2007, *Landtag Schleswig-Holstein proti Komisi*, C-406/06, ECLI:EU:C:2007:90
- Usnesení Tribunálu ze dne 29. listopadu 2011, *ENISA proti Evropskému inspektorovi ochrany údajů*, T-345/11, ECLI:EU:T:2011:700
- Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 17. listopadu 2009, *MTZ Polyfilms Ltd proti Radě*, T-143/06, ECLI:EU:T:2009:441
- Usnesení Tribunálu ze dne 21. ledna 2014, *EPAW proti Komisi*, T-168/13, ECLI:EU:T:2014:47

- Usnesení Tribunálu ze dne 12. března 2020, *Le Comité de Douzelage de Houffalize proti Komisi a Výkonné agentuře pro vzdělávání, kulturu a audiovizuální oblast*, T-236/19, ECLI:EU:T:2020:112
- Rozsudek Tribunálu ze dne 29. září 2021, *Front Polisario proti Radě*, T-279/19, ECLI:EU:T:2021:639
- Rozsudek SD ze dne 17. září 2015, *Mory SA, v likvidaci, a další proti Komisi*, C-33/14 P, ECLI:EU:C:2015:609
- Rozsudek SD ze dne 16. března 2023, *Komise proti Jiangsu Seraphim Solar System*, C-439/20 P, C-441/20 P, ECLI:EU:C:2023:211
- Rozsudek SD ze dne 2. září 2021, *Ja zum Nürburgring eV proti Komisi*, C-647/19 P, ECLI:EU:C:2021:666
- Usnesení Soudu prvního stupně ze dne 15. února 2005, *PKK a KNK proti Radě*, T-229/02, ECLI:EU:T:2005:48
- Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 3. května 2002, *Jégo-Quéré proti Komisi*, T-177/01, ECLI:EU:T:2002:112
- Rozsudek SD ze dne 14. září 2023, *Land Rheinland-Pfalz proti Lufthanse*, C-466/21 P, ECLI:EU:C:2023:666
- Rozsudek SD ze dne 31. ledna 2023, *Komise proti Braesch a dalším*, C-284/21 P, ECLI:EU:C:2023:58
- Rozsudek Tribunálu ze dne 8. března 2012, *Iberdrola, SA proti Komisi*, T-221/10, ECLI:EU:T:2012:112
- Rozsudek Tribunálu ze dne 19. dubna 2012, *Adolf Würth a Arnold Fasteners proti Radě*, T-162/09, ECLI:EU:T:2012:187
- Rozsudek Tribunálu ze dne 19. května 2021, *China Chamber of Commerce a další proti Komisi*, T-254/18, ECLI:EU:T:2021:278
- Usnesení Soudu prvního stupně ze dne 10. května 2004, *Bundesverband der Nahrungsmittel- und Speiseresteverwertung eV a Josef Kloh proti Evropskému parlamentu a Radě*, T-391/02, ECLI:EU:T:2004:138

- Rozsudek SD ze dne 13. března 2008, *Komise proti Infront*, C-125/06 P, ECLI:EU:C:2008:159
- Rozsudek SD ze dne 17. září 2009, *Komise proti Koninklijke FrieslandCampina*, C-519/07 P, ECLI:EU:C:2009:556
- Rozsudek SD ze dne 13. července 2023, *Grupa Azoty a další proti Komisi*, C-73/22 P, C-77/22 P, ECLI:EU:C:2023:570
- Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 4. července 2006, *easyJet Airline Co. Ltd proti Komisi*, T-177/04, ECLI:EU:T:2006:187
- Rozsudek SD ze dne 6. listopadu 2018, *Scuola Elementare Maria Montessori Srl a další proti Komisi*, C-622/16 P až C-624/16 P, ECLI:EU:C:2018:873
- Rozsudek Tribunálu ze dne 17. května 2023, *EVH proti Komisi*, T-312/20, ECLI:EU:T:2023:252
- Rozsudek Tribunálu ze dne 17. května 2023, *enercity proti Komisi*, T-321/20, ECLI:EU:T:2023:253
- Rozsudek SD ze dne 3. října 2013, *Inuit Tapiriit Kanatami a další proti Evropskému parlamentu a Radě*, C-583/11 P, ECLI:EU:C:2013:625
- Usnesení Soudu prvního stupně ze dne 13. prosince 2005, *Confédération générale des producteurs de lait de brebis et des industriels de roquefort proti Komisi*, T-381/02, ECLI:EU:T:2005:445
- Rozsudek Tribunálu ze dne 2. března 2010, *Arcelor SA proti Evropskému parlamentu a Radě*, T-16/04, ECLI:EU:T:2010:54
- Rozsudek SD ze dne 12. července 2022, *Nord Stream 2 AG proti Evropskému parlamentu a Radě*, C-348/20 P, ECLI:EU:C:2022:548
- Usnesení Tribunálu ze dne 20. května 2020, *Nord Stream AG proti Evropskému parlamentu a Radě*, T-530/19, ECLI:EU:T:2020:213
- Usnesení Tribunálu ze dne 20. září 2023, *Nicoventures Trading a další proti Komisi*, T-706/22, ECLI:EU:T:2023:579

- Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 8. října 2008, *Sogelma proti Evropské agentuře pro obnovu (AER)*, T-411/06, ECLI:EU:T:2008:419
- Rozsudek Tribunálu dne 20. září 2019, *Franklin Dehousse proti SDEU*, T-433/17, ECLI:EU:T:2019:632
- Rozsudek SD ze dne 11. května 1989, *Henri Maurissen a Union syndicale proti Účetnímu dvoru Evropských společenství*, 193/87 a 194/87, ECLI:EU:C:1989:185
- Rozsudek SD ze dne 12. listopadu 2015, *Elitaliana SpA proti Eulex Kosovo*, C-439/13 P, ECLI:EU:C:2015:753
- Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 13. prosince 1990, *Nefarma a Bond van Groothandelaren in het Farmaceutische Bedrijf proti Komisi Evropských společenství*, T-113/89, ECLI:EU:T:1990:82
- Usnesení Soudu prvního stupně ze dne 28. listopadu 1991, *Eurosport Consortium proti Komisi*, T-35/91, ECLI:EU:T:1991:65
- Rozsudek SD ze dne 22. října 1987, *Foto-Frost proti Hauptzollamt Lübeck-Ost*, 314/85, ECLI:EU:C:1987:452
- Rozsudek SD ze dne 28. dubna 2022, *Gräfendorfer Geflügel- und Tiefkühlfeinkost Produktions GmbH a další proti Hauptzollamt Hamburg a dalším*, C-415/20, C-419/20 a C-427/20, ECLI:EU:C:2022:306
- Usnesení SD ze dne 23. května 1990, *Asia Motor France proti Komisi*, C-72/90, ECLI:EU:C:1990:230
- Usnesení Soudu prvního stupně ze dne 13. června 1997, *TEAM Srl a Kolprojekt proti Komisi*, T-13/96, ECLI:EU:T:1997:87
- Rozsudek Tribunálu ze dne 3. března 2010, *Bundesverband deutscher Banken eV proti Komisi*, T-36/06, ECLI:EU:T:2010:61
- Rozsudek SD ze dne 26. května 1971, *Fritz-August Bode proti Komisi*, 45-70 a 49-70, ECLI:EU:C:1971:56
- Rozsudek Tribunálu ze dne 24. března 2011, *IMI plc a další proti Komisi*, T-378/06, ECLI:EU:T:2011:109

- Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 5. srpna 2003, *Vizcaya SA a Diputación Foral de Vizcaya proti Komisi*, T-116/01 a T-118/01, ECLI:EU:T:2003:217
- Rozsudek SD ze dne 26. dubna 2022, *Polská republika proti Evropskému parlamentu a Radě*, C-401/19, ECLI:EU:C:2022:297
- Usnesení Tribunálu ze dne 16. září 2015, *Calestep, SL proti ECHA*, T-89/13, ECLI:EU:T:2015:711
- Usnesení Tribunálu ze dne 20. listopadu 2017, *BikeWorld GmbH proti Komisi*, T-702/15, ECLI:EU:T:2017:834
- Usnesení Soudu prvního stupně ze dne 19. listopadu 2009, *EREF proti Komisi*, T-40/08, ECLI:EU:T:2009:455
- Usnesení SD ze dne 21. 4. 2023, *Kirimova proti EUIPO*, C-306/22 P, ECLI:EU:C:2023:338
- Rozsudek SD ze dne 24. března 2022, *PJ a PC proti EUIPO*, C-529/18 P a C-531/18 P, ECLI:EU:C:2022:218
- Usnesení SD ze dne 18. 5. 2009, *Altner proti Komisi*, T-37/09, ECLI:EU:T:2009:159
- Usnesení SD ze dne 8. listopadu 2007, *Belgické království proti Komisi*, C-242/07 P, ECLI:EU:C:2007:672
- Rozsudek SD ze dne 17. července 2008, *Athinaiki Techniki AE proti Komisi*, C-521/06 P, ECLI:EU:C:2008:422
- Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 15. června 2005, *Fred Olsen, SA proti Komisi*, T-17/02, ECLI:EU:T:2005:218
- Usnesení Tribunálu ze dne 1. dubna 2011, *Joseph Doherty proti Komisi*, T-468/10, ECLI:EU:T:2011:133
- Rozsudek SD ze dne 25. února 1988, *Parti écologiste "Les Verts" proti Evropskému parlamentu*, 190/84, ECLI:EU:C:1988:94
- Rozsudek SD ze dne 9. října 1990, *Francouzská republika proti Komisi*, C-366/88, ECLI:EU:C:1990:348

- Rozsudek SD ze dne 11. ledna 1996, *Zunis Holding SA, Finan Srl a Massinvest SA proti Komisi*, C-480/93 P, ECLI:EU:C:1996:1
- Usnesení Soudu prvního stupně ze dne 29. dubna 2004, *SGL Carbon AG proti Komisi*, T-308/02, ECLI:EU:T:2004:119
- Usnesení SD ze dne 28. ledna 2004, *Nizozemské království proti Komisi*, C-164/02, ECLI:EU:C:2004:54
- Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 18. prosince 2003, *Nancy Fern Olivieri proti Komisi a Evropské agentuře pro hodnocení léčivých přípravků*, T-326/99, ECLI:EU:T:2003:351
- Rozsudek SD ze dne 24. června 1986, *AKZO Chemie BV a AKZO Chemie UK Ltd proti Komisi*, 53/85, ECLI:EU:C:1986:256
- Rozsudek SD ze dne 27. června 2013, *Xeda International SA a Pace International LLC proti Komisi*, C-149/12 P, ECLI:EU:C:2013:433
- Rozsudek SD ze dne 15. června 1994, *Komise Evropských společenství proti BASF AG a dalším*, C-137/92 P, ECLI:EU:C:1994:247
- Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 19. března 1997, *Estabelecimentos Isidoro M. Oliveira SA proti Komisi*, T-73/95, ECLI:EU:T:1997:39
- Rozsudek Tribunálu ze dne 9. září 2011, *dm-drogerie markt GmbH & Co. KG proti OHIM*, T-36/09, ECLI:EU:T:2011:449
- Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 27. února 1992, *BASF AG a další proti Komisi*, T-79/89, T-84/89, T-85/89, T-86/89, T-89/89, T-91/89, T-92/89, T-94/89, T-96/89, T-98/89, T-102/89 a T-104/89, ECLI:EU:T:1992:26
- Rozsudek SD ze dne 26. února 1987, *Conorzio Cooperative d'Abruzzo proti Komisi*, 15/85, ECLI:EU:C:1987:111
- Rozsudek Tribunálu ze dne 18. října 2018, *Terna - Rete elettrica nazionale SpA proti Komisi*, T-387/16, ECLI:EU:T:2018:699
- Rozsudek Tribunálu ze dne 16. listopadu 2022, *Nizozemsko proti Komisi*, T-469/20, ECLI:EU:T:2022:713

- Usnesení Soudu prvního stupně ze dne 13. července 2004, *Comunidad Autónoma de Andalucía proti Komisi*, T-29/03, ECLI:EU:T:2004:235
- Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 24. března 1994, *Société anonyme à participation ouvrière Compagnie nationale Air France proti Komisi*, T-3/93, ECLI:EU:T:1994:36
- Rozsudek SD ze dne 19. března 1996, *Komise proti Radě*, C-25/94, ECLI:EU:C:1996:114
- Rozsudek SD ze dne 29. ledna 2020, *GAEC Jeanningros proti INAO a dalším*, C-785/18, ECLI:EU:C:2020:46
- Rozsudek SD ze dne 15. 6. 2023, *Silver a další proti Radě*, C-499/21 P, ECLI:EU:C:2023:479
- Rozsudek SD ze dne 30. června 1993, *Evropský parlament proti Radě a Komisi*, C-181/91 a C-248/91, ECLI:EU:C:1993:271
- Rozsudek SD ze dne 20. února 2018, *Belgické království proti Komisi*, C-16/16 P, ECLI:EU:C:2018:79
- Rozsudek SD ze dne 13. prosince 1989, *Salvatore Grimaldi proti Fonds des maladies professionnelles*, C-322/88, ECLI:EU:C:1989:646
- Rozsudek SD ze dne 15. července 2021, *FBF proti ACPR*, C-911/19, ECLI:EU:C:2021:599
- Rozsudek SD ze dne 25. března 2021, *BT proti Balgarska Narodna Banka*, C-501/18, ECLI:EU:C:2021:249
- Rozsudek SD ze dne 12. listopadu 1996, *Spojené království Velké Británie a Severního Irska proti Radě*, C-84/94, ECLI:EU:C:1996:431
- Rozsudek SD ze dne 12. prosince 1972, *International Fruit Company NV a další proti Produktschap voor Groenten en Fruit*, 21-72 až 24-72, ECLI:EU:C:1972:115
- Rozsudek SD ze dne 16. června 1998, *A. Racke GmbH & Co. proti Hauptzollamt Mainz*, C-162/96, ECLI:EU:C:1998:293

- Rozsudek SD ze dne 21. ledna 2016, *Galp Energía España, SA a další proti Komisi*, C-603/13 P, ECLI:EU:C:2016:38
- Rozsudek Tribunálu ze dne 29. března 2012, *Telefónica, SA a Telefónica de España, SA proti Komisi*, T-336/07, ECLI:EU:T:2012:172
- Rozsudek SD ze dne 2. prosince 2009, *Komise proti Irsku a dalším*, C-89/08 P, ECLI:EU:C:2009:742
- Rozsudek Tribunálu ze dne 15. června 2010, *Mediaset SpA proti Komisi*, T-177/07, ECLI:EU:T:2010:233
- Rozsudek Tribunálu ze dne 17. listopadu 2021, *Soapland GmbH & Co. OHG proti Úřadu Evropské unie pro duševní vlastnictví*, T-504/20, ECLI:EU:T:2021:789
- Rozsudek Tribunálu ze dne 13. září 2010, *Éditions Odile Jacob SAS proti Komisi*, T-279/04, ECLI:EU:T:2010:384
- Rozsudek SD ze dne 28. dubna 2022, „*NIKOPOLIS AD ISTRUM 2010*“ a „*AGRO – EKO 2013*“ *EOOD proti Izpalnitelen direktor na Darzhaven fond „Zemedelie“*, C-160/21 a C-217/21, ECLI:EU:C:2022:315
- Rozsudek SD dne 21. února 1973, *Europemballage Corporation a Continental Can Company Inc. proti Komisi*, 6-72, ECLI:EU:C:1973:22
- Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 13. června 2006, *Cathal Boyle a další proti Komisi*, T-218/03 až T-240/03, ECLI:EU:T:2006:159
- Rozsudek Tribunálu ze dne 24. listopadu 2010, *Nike International Ltd proti OHIM*, T-137/09, ECLI:EU:T:2010:478
- Rozsudek SD ze dne 21. dubna 1983, *Salvatore Ragusa proti Komisi*, 282/81, ECLI:EU:C:1983:105
- Rozsudek Tribunálu ze dne 23. dubna 2018, *European Citizens' Initiative One of Us a další proti Komisi*, T-561/14, ECLI:EU:T:2018:210
- Rozsudek SD ze dne 24. listopadu 2005, *Deutsches Milch-Kontor GmbH proti Hauptzollamt Hamburg-Jonas*, C-136/04, ECLI:EU:C:2005:716

- Rozsudek Tribunálu ze dne 15. července 2015, *GEA Group AG proti Komisi*, T-189/10, ECLI:EU:T:2015:504
- Rozsudek Tribunálu ze dne 15. září 2016, *Viktor Fedorovyč Janukovyč proti Radě*, T-346/14, ECLI:EU:T:2016:497
- Rozsudek SD ze dne 3. září 2008, *Yassin Abdullah Kadi a Al Barakaat International Foundation proti Radě a Komisi*, C-402/05 P a C-415/05 P, ECLI:EU:C:2008:461
- Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 11. září 2002, *Pfizer Animal Health SA proti Radě*, T-13/99, ECLI:EU:T:2002:209
- Rozsudek SD ze dne 29. října 1980, *Maizena GmbH proti Radě*, 139/79, ECLI:EU:C:1980:250
- Rozsudek SD ze dne 20. října 1987, *Španělské království proti Komisi*, 128/86, ECLI:EU:C:1987:447
- Rozsudek SD ze dne 30. září 1982, *Tunnel Refineries Limited proti Radě*, 114/81, ECLI:EU:C:1982:324
- Rozsudek SD ze dne 16. července 1992, *Evropský parlament proti Radě*, C-65/90, ECLI:EU:C:1992:325
- Rozsudek SD ze dne 16. dubna 2013, *Španělské království a Italská republika proti Radě*, C-274/11 a C-295/11, ECLI:EU:C:2013:240
- Rozsudek Tribunálu ze dne 13. prosince 2011, *Evropaiki Dynamiki - Proigmena Systimata Tilepikoinonion Pliroforikis kai Tilematikis AE proti Komisi*, T-377/07, ECLI:EU:T:2011:731
- Rozsudek SD ze dne 13. listopadu 1990, *The Queen proti Minister of Agriculture, Fisheries and Food a Secretary of State for Health, ex parte: Fedesa a dalším*, C-331/88, ECLI:EU:C:1990:391
- Rozsudek SD ze dne 10. července 2003, *Komise proti ECB*, C-11/00, ECLI:EU:C:2003:395
- Rozsudek SD ze dne 10. června 1993, *Komise proti Řecké republice*, C-183/91, ECLI:EU:C:1993:233

- Rozsudek SD ze dne 6. července 2006, *Komise proti Portugalské republice*, C-53/05, ECLI:EU:C:2006:448
- Rozsudek SD ze dne 11. října 2016, *Komise proti Italské republice*, C-601/14, ECLI:EU:C:2016:759
- Rozsudek SD ze dne 27. března 2019, *Komise proti Spolkové republice Německo*, C-620/16, ECLI:EU:C:2019:256
- Rozsudek SD ze dne 21. prosince 2021, *VÍTKOVICE STEEL, a.s. proti Ministerstvu životního prostředí*, C-524/20, ECLI:EU:C:2021:1048
- Rozsudek SD ze dne 17. září 2020, *Ministre de l'Agriculture et de l'Alimentation v. Compagnie des pêches de Saint-Malo*, C-212/19, ECLI:EU:C:2020:726
- Rozsudek SD ze dne 9. března 1994, *TWD Textilwerke Deggendorf GmbH proti Spolkové republice Německo*, C-188/92, ECLI:EU:C:1994:90
- Rozsudek SD ze dne 25. července 2018, *Georgsmarienhütte GmbH a další proti Spolkové republice Německo*, C-135/16, ECLI:EU:C:2018:582
- Rozsudek SD ze dne 19. března 2015, *Dole Food Company, Inc. a Dole Fresh Fruit Europe proti Komisi*, C-286/13 P, ECLI:EU:C:2015:184
- Rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 16. prosince 1999, *Acciaierie di Bolzano SpA proti Komisi*, T-158/96, ECLI:EU:T:1999:335
- Rozsudek SD ze dne 26. ledna 2010, *Internationaler Hilfsfonds eV proti Komisi*, C-362/08 P, ECLI:EU:C:2010:40
- Rozsudek Tribunálu ze dne 10. října 2012, *Gem-Year Industrial Co. Ltd a Jinn-Well Auto-Parts (Zhejiang) Co. Ltd proti Radě*, T-172/09, ECLI:EU:T:2012:532
- Rozsudek SD ze dne 14. září 1999, *Komise proti AssiDomän Kraft Products AB a dalším*, C-310/97 P, ECLI:EU:C:1999:407
- Rozsudek SD ze dne 11. prosince 2008, *Komise proti Département du Loiret a Scott SA*, C-295/07 P, ECLI:EU:C:2008:707

- Rozsudek SD ze dne 20. března 1985, *Timex Corporation proti Radě a Komisi*, 264/82, ECLI:EU:C:1985:119
- Usnesení Soudu prvního stupně ze dne 12. ledna 2007, *SPM proti Komisi*, T-447/05, ECLI:EU:T:2007:3
- Rozsudek SD ze dne 26. dubna 1988, *Asteris AE a další a Řecká republika proti Komisi*, 97/86, 193/86, 99/86 a 215/86, ECLI:EU:C:1988:199
- Rozsudek SD ze dne 26. února 2019, *Ilmārs Rimšēvičs a ECB proti Lotyšské republice*, C-202/18 a C-238/18, ECLI:EU:C:2019:139
- Rozsudek SD ze dne 8. dubna 2014, *Digital Rights Ireland Ltd proti Minister for Communications, Marine and Natural Resources a dalším*, C-293/12 a C-594/12, ECLI:EU:C:2014:238
- Rozsudek SD ze dne 2. července 1996, *Komise proti Řecké republice*, C-290/94, ECLI:EU:C:1996:265

Judikatura Ústavního soudu

- Nález Ústavního soudu ze dne 26. 11. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 19/08, ECLI:CZ:US:2008:Pl.US.19.08.1
- Stanovisko Ústavního soudu ze dne 8. 10. 2015, sp. zn. Pl. ÚS-st. 42/15, ECLI:CZ:US:2015:Pl.US-st.42.15.1
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 4. 4. 2023, sp. zn. Pl. ÚS 6/23, ECLI:CZ:US:2023:Pl.US.6.23.1
- Nález Ústavního soudu ze dne 27. 8. 2013, sp. zn. II.ÚS 3042/12, ECLI:CZ:US:2013:2.US.3042.12.1

Stanovisko generálního advokáta

- Stanovisko generálního advokáta M. Bobka ze dne 12. 12. 2017, *Belgické království proti Komisi*, C-16/16 P, ECLI:EU:C:2017:959